

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské výchovy

**FENOMÉN NOVÝCH NÁBOŽENSKÝCH
HNUTÍ POHLEDEM SOCIÁLNÍ
PEDAGOGIKY**

Diplomová práce

Autor: Bc. Bc. Karolína Čečilová
Vedoucí práce: PhDr. Jiří Pospíšil, Ph. D.

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci „*Fenomén nových náboženských hnutí pohledem sociální pedagogiky*“ vypracovala samostatně a použila jsem jen uvedenou literaturu.

Bc. et Bc. Karolína Čechilová

v Olomouci dne 1. listopadu 2022

Chtěla bych vyjádřit poděkování PhDr. Jiřímu Pospíšilovi, Ph. D. za jeho ochotné vedení diplomové práce, cenné připomínky k vypracování a odborné rady.

Obsah

Úvod	6
1. Úvod do problematiky nových náboženských hnutí	10
1.1 Vymezení pojmu nové náboženské hnutí	10
1.2 Církev Ježíše Krista svatých posledních dnů	14
1.2.1 Historie církve	15
1.2.2 Organizační struktura a život církve	15
1.2.3 Působení církve ve světě a v České republice	17
1.2.4 Učení a posvátné spisy církve	17
1.3 Metodologická východiska a postupy při zpracování případové studie	18
1.3.1 Volba metodologie	18
1.3.2 Metody sběru dat	19
1.3.3 Metody zpracování dat	21
1.3.4 Analýza a interpretace dat	21
1.3.5 Etické otázky výzkumu	22
2. Příběh Lucie – komentovaná biografie	25
2.1 Doba před vstupem do nového náboženského hnutí	27
2.1.1 Narození vymodleného dítěte	27
2.1.2 Úmrtí sourozence	30
2.1.3 Úmrtí otce	32
2.1.4 Zhroucení matky	35
2.1.5 Nový partner matky	40
2.1.6 Začátky a průběh zneužívání	44
2.1.7 Začátek a průběh středoškolských studií	48
2.1.8 První Luciin partner a příchod prvního potomka	50
2.1.9 Domácí násilí	53

2.1.10 Únik z domu hrůzy	57
2.2 Doba po vstupu do nového náboženského hnutí	62
2.2.1 Hledání útočiště a setkání s novým náboženským hnutím	62
2.2.2 První kontakty s věřícími	64
2.2.3 Úmrtí matky	66
2.2.4 Přijetí křtu a zapojení se do života nového náboženského hnutí	67
2.2.5 Setkání s životním partnerem a průběh soužití	68
3. Pokračování příběhu a současnost	71
3.1 Působení rodiny v novém náboženském hnutí	71
3.2 Příchod druhého a třetího potomka	72
3.3 Plány do budoucnosti, první rodinná misie	74
3.4 Reflexe nového náboženského hnutí pohledem rodiny	75
3.4.1 Rozhovor s Lucií	75
3.4.2 Rozhovor s Josefem	78
3.4.3 Rozhovor s Klárou	80
Závěr	82
Anotace	84
Seznam literatury	85

Úvod

Žijeme v postmoderní společnosti, pro kterou je typické hledání odpovědi a alternativních způsobů řešení našich otázek či situací. Jsme otevření vůči náboženství i duchovnu jako takovému, ale zároveň v nás rezonují pragmatické a materiální hodnoty, které nám vštěpovala generace našich rodičů. Naše otevřenost vůči náboženstvím může mít nejrůznější projevy. Mladá generace prochází určitou duchovní obnovou. V České republice se uvedený jev projevuje obnovením zájmu o křesťanství, ale také o různá nová náboženská hnutí. Bohužel se zájem mladé generace může soustředit i na sekty. Rozdíl mezi novými náboženskými hnutími a sektami nemusí být zřetelný v první chvíli. Je důležité rozlišovat, pokud se s nějakou skupinou setkáme. Sekta má svá striktní pravidla a znaky, kterými ji lze po určitém pozorování identifikovat. I tak ale nemůžeme s jistotou odsoudit každé uzavřené společenství jako sektu. Dovolím si vycházet z vlastní myšlenky a zkušenosti, když zde uvedu, že některým znakem typickým pro sektu se může vyznačovat i etablovaná církev.

Nová náboženská hnutí, zkráceně NNH, je široký pojem, který se pojí se sociologií 70. let minulého století. Přesto neexistuje jednotná definice, které skupiny sem řadit. Odborníci užívají termín v souvislosti s náboženskými organizacemi, které nejsou v dané společnosti zavedené. Podíváme-li se napříč kulturami, společnostmi a zeměmi, velmi se liší pohled na to, co je zavedeným náboženstvím. Po hlubším prozkoumání odborné literatury dojdeme k závěru, že ani odborníci nenabízí jednoznačnou odpověď a vzájemnou shodu. Důležitým rozlišujícím kritériem, které rozbíjí systematickosti poznávání, je skutečný cíl hnutí nebo skupiny. Které hnutí je ve skutečnosti nové, a které je ve svém působení náboženské?

S přijatelnou odpovědí přišel holandský religionista Jacques Waardenburg. Popsal systém explicitních a implicitních náboženství. Uvádí, že nová náboženská hnutí prezentující se jako explicitní, sama sebe za náboženství považují a oplývají i jasnými náboženskými projevy. Zatímco implicitními označujeme taková náboženská hnutí, která se vymezují vůči náboženství a nechtějí být jako náboženská označována. Implicitní

náboženská hnutí se dají rozpoznat velmi obtížně. Často je k tomu potřeba hluboká analýza jejich vnějších projevů a znalost jejich struktur. (Waardenburg, 1997, str. 122-130) Vojtíšek (1998, str. 119-128) také ukazuje směr, jak rozhodovat o kvalitě a směřování nového náboženského hnutí. Vysvětluje, že pouze na základě vlastního úsudku, znalostí a zkušeností můžeme nějaké hnutí nebo společenství objektivně posoudit. Upozorňuje, že registrace nebo její absence nejsou rozhodujícím kritériem při rozeznávání kvality a směřování nového náboženského hnutí.

Církev Ježíše Krista svatých posledních dnů je živoucím odkazem, který vzešel z organizace Josepha Smitha v roce 1830. Církev dnes čítá okolo 15 milionů členů po celém světě a je typická velmi výraznou aktivitou v oblasti misií. Na území České republiky církev oficiálně působí od 1. září 1991 a hlavní sídlo má v Praze. Svou pozici zakládá církev na odkazu Ježíše Krista, který v dobách své pozemské slávy založil jedinou a pravou Církev. V současné době jako její pokračovatelé mají kněžskou pravomoc danou Bohem, z čehož vyplývá oprávnění Ježíše Krista k udělování platných svátostí a obřadů, jak je stanovuje evangelium. Všechny ostatní tradice považuje církev za neplatné a označuje je jako mrtvé skutky. (McConkie, 2000, s. 183-184)

***

Diplomová práce je rozdělena na tři kapitoly. První kapitola je stěžejní pro uchopení problematiky nových náboženských hnutí a konkrétně Církve Ježíše Krista svatých posledních dnů. Spíš než na teologický rozměr je kapitola zaměřena na historii církve, její strukturu, věrouku a působení církve v České republice. V další části první kapitoly je podrobně rozpracována metodologie výzkumu a zpracování dat.

Druhou a třetí kapitolou práce nás provází životní příběh ženy, která vystupuje v textu práce jako Lucie. Její životní cesta byla velmi pestrá. Lucie našla vnitřní klid, pocit bezpečí a rodinné štěstí až v dospělosti, kdy ji souhra okolností přivedla k Církvi Ježíše Krista svatých posledních dnů. Postupně se stala členkou církve a založila svou vlastní rodinu. Luciin životní příběh je podroben rozboru s pomocí metod kvalitativního výzkumu. Autorka diplomové práce se s pomocí uvedených metod pokusí najít souvislosti mezi životními událostmi, které Lucie prožívala před setkáním s novým náboženským

hnutím a s životními událostmi, které Lucie prožívala po vstupu do nového náboženského hnutí a prožívá nyní. Podrobně jsou rozebírána jednotlivá období Luciina života, která jsou pro setkání s novým náboženským hnutím klíčová. Čtenář také může vnímat proměny vztahů Lucie a jejích blízkých. Autorka diplomové práce poukazuje také na vztah sociálního prostředí jedince a fenoménu nových náboženských hnutí. Cílem je prokázat souvislost mezi nefunkčním sociálním prostředím jedince a přitažlivostí nového náboženského hnutí.

Autorka diplomové práce oslovila Lucii ke spolupráci, protože se znají z dřívější doby. Seznámily se při setkání mládeže ve sboru v malém severomoravském městě, kde obě vypomáhaly s občerstvením. Obě se pravidelně účastní církevních konferencí, zájmových a vzdělávacích akcí Církve adventistů sedmého dne a Církve Ježíše Krista svatých posledních dnů. Lucie proto souhlasila, že bude ochotná s autorkou diplomové práce spolupracovat na jejím výzkumu, a pro tyto účely byla ochotná světit svůj životní příběh. Souhlasila, že její příběh může být zveřejněn. S autorkou diplomové práce dokázala otevřeně komunikovat a světit jí průběh své životní cesty.

Smysl příběhu spočívá v jeho hloubce a otevřenosti Lucie při zpovědi. Ukazuje všem, kdo hledají cestu z bludného kruhu, že lze vystoupit. Dává naději, že se situace může zlepšit. Zároveň je motivací pro všechny, kdo mají ve svém okolí osoby v tíživé sociální situaci, aby jim byla nabídnuta pomocná ruka. Příběh Lucie poukazuje i na skutečnost tichých a nenápadných signálů volání o pomoc, které jsou často přehlíženy jako bezvýznamné a nejsou vyslyšeny. Volající o pomoc je pak vržen ještě hlouběji do propasti svých potíží a cítí se být přehlížen, nepochopený a odmítnutý. Rozhovory měly pro Lucii terapeutický účinek, jak sama později uvedla.

Diplomová práce může být pro čtenáře sociálního pedagoga přínosná, protože se zabývá fenoménem nových náboženských hnutí. Prostřednictvím příběhu účastnice výzkumu lze postihnout momenty, které byly pro vstup do nového náboženského hnutí klíčové. Nelze tvrdit, že každý jedinec musí mít cestu k novému náboženskému hnutí stejnou, ale určité momenty či motivace budou u nově příchozích členů minimálně podobné. Sociální pedagog je nejen odborníkem, ale především partnerem jedince,

který se nachází v bezvýchodné situaci. Sociální pedagog by měl znát problematiku nových náboženských hnutí, protože se bude při své práci setkávat s jedinci, kteří touží vstoupit, popřípadě vystoupit. Nelze, aby jedince odrazoval od nových náboženských hnutí. Spíše získává jedinečný prostor pracovat s jeho hodnotami a ovlivnit je tak, aby i v nejtěžších chvílích mohl zaměřit svou pozornost na jiné aktivity, popřípadě aby hledal pomoc u jiných subjektů.

1. Úvod do problematiky nových náboženských hnutí

První kapitola práce začíná vymezením pojmů, se kterými se budeme v průběhu výzkumu setkávat. Uváděné pojmy jsou stěžejní pro objektivní uchopení problematiky nových náboženských hnutí a Luciina příběhu. Jednotlivé pojmy jsou definovány na základě odborné literatury.

V další části kapitoly jsou uvedena metodologická východiska, se kterými autorka pracovala při tvorbě diplomové práce. Cílem popisu metodologie je podrobná reflexe autorčina postupu při zpracování dat.

1.1 Vymezení pojmu nové náboženské hnutí

Český religionista Vojtíšek (2009, s. 37) popisuje nová náboženská hnutí jako skupiny, jejichž vznik je podpořen novou náboženskou ideou. S termínem „nové“ však zachází opatrně. Pojem musíme vnímat vždy ve vztahu ke konkrétnímu společenství, protože co je pro nás nové, může být vnímáno v jiném společenství jako tradiční. Vojtíšek (2007, s. 14-15) dále popisuje, že vznik nového náboženského hnutí nemusí nijak výrazně zasáhnout společenskou scénu. Hybatelem je většinou osoba, která svým vystupováním a konáním zformuluje a šíří náboženskou ideu. Aby osoba s ideou uspěla, musí přijít s podnětnou myšlenkou, která nějakým způsobem postihuje neuspokojené duchovní potřeby v dané společnosti. Zakladatel si kolem sebe postupně tvoří jádro osob, které se s jeho tvrzeními identifikují, cítí na sobě pozitivní vliv této nové ideje. Není však podmínkou, že každá taková skupina přežije a vyvine se v nové náboženské hnutí.

Významná zahraniční osobnost, maltézský katolický teolog a religionista Saliba (2003, s. 127-128, 135-142) uvažuje o nových náboženských hnutích jako o proměnlivém fenoménu, který žije vlastní dynamikou. Dodává, že problematiku jmenovaných hnutí nelze tak snadno uchopit a vysvětluje, že jejich vědecká reflexe je možná, ale pouze s určitým odstupem. Podle Saliby (2003, s. 142-156) reagují na rozmach nových náboženských hnutí i tradiční církve, ale ani mezi jejich předními odborníky na teologii nepanuje shoda. Autor sám zastává neutrální postoj k novým náboženským hnutím. Ve svých dílech *Perspectives*

on new religious movements z roku 1995 a *Understanding new religious movements* z roku 2003 podává pohled z více odborných směrů, ne jen teologický. Za zásadní postup při zkoumání nových náboženských hnutí považuje zaměření se na jejich smysl a funkci (Saliba, 2003, s. 135-142).

Lze říci, že je jeho postoj v zásadě shodný s Deklarací o poměru církve k nekřesťanským náboženstvím *Nostra aetate*, vyhlášenou papežem Pavlem VI. v roce 1965 k příležitosti posledního roku konání II. vatikánského koncilu. Deklarace vymezuje vztah mezi katolickou církví a náboženskými společenstvími, zvláště těmi nekřesťanskými. Církev směřuje svou pozornost k hledání společných prvků mezi národy a věřícími, podporuje jednotu a lásku mezi všemi. Vychází přitom z Božího stvoření a vize jednotného společenství, protože Bůh dal všem lidem života na jedné planetě Zemi. Lidé prostřednictvím různých náboženství hledají odpovědi na své otázky a chtějí proniknout až k samému tajemství stvoření. Katolická církev neodmítá nic, co je na ostatních církvích a náboženských společenstvích svaté. Mnohdy se sice jejich učení rozchází s katolickou věroukou, ale vně svého učení mají části věrouky určitým způsobem vyjádřeny. Katolická církev vyzývá k úctě k uvedeným společenstvím a podporuje vedení dialogu s nimi, ale zároveň nabádá ke svědectví o křesťanské víře a křesťanském životě. Zavrhuje také veškeré projevy diskriminace a utiskování lidí ve věci náboženské difference. (*Nostra aetate*, online) O 25 let později od vydání *Nostra aetate*, v roce 1991 přispěla Papežská rada pro mezináboženský dialog dokumentem *Dialog a hlásání*. Dokument obohacuje myšlenky, uvedené v *Nostra aetate* a vyzývá k jednotě, protože všechno lidstvo vzešlo od Boha. Přichází se zásadním pohledem na vnímání vztahu k Bohu – vysvětluje, že i jedinec, který praktikuje jiné náboženství nebo myšlenkový směr, takto odpovídá svým vlastním a jedinečným způsobem na Boží volání. (*Dialog a hlásání*, online)

Podle Vojtíška (2007, s. 14) je živnou půdou pro vznik nových náboženských hnutí pluralitní společnost, kde má skupina vyvíjející se v nové náboženské hnutí schopnost růstu zachovanou. Etablované církve si dál žijí svým životem a nové společenství mezi sebe pustí. Zatímco konzervativní společnosti jsou nedůvěřivé, nové skupiny netolerují a dokonce je mohou ze scény vytlačit. Vojtíšek (2007, s. 15-16) dále uvádí jako klíčové

období pro rozvoj nových náboženských hnutí v Evropě přelom 19. a 20. století, včetně období od 60. let 20. století. Co se týče české scény, zdůrazňuje jako klíčový rok 1989. Nová náboženská hnutí byla i před uvedeným rokem, ale působila skrytě nebo nebyla příliš aktivní. Doplnuje svůj výklad tvrzením, že nová náboženská hnutí nemusí ihned představovat nebezpečí. Naopak mohou být vnímána i jako projev inovace duchovního života a růstu náboženské scény, hledání odpovědi na duchovní otázky, přirozený důsledek snahy o hledání odpovědi na základní otázky lidské existence a obecně projev proměny hodnot společnosti. Je to proces, během kterého jsou staré náboženské ideje jako nevyhovující a nedostatečné opouštěny, zatímco nové jsou jako platnější a více odpovídající realitě života přijímány. Jako podstatný vliv rozvoje nových náboženských hnutí označuje i svobodné smýšlení většinové populace. Uvádí, že nová náboženská hnutí mohou být dokonce klíčem k poznání dnešní pluralitní společnosti (Vojtíšek, 2009, s. 37-40; Bowker, 2005, s. 223).

Vojtíšek (2007, s. 18-19) dále rozvíjí své pojetí termínu „nový“. Uvádí, že spíše než o skutečně nové myšlenky jde o jejich transkripce a inovace. Archetypy lze najít v různých starodávných myšlenkových nebo náboženských směrech, pouze jsou aplikovány na dnešní dobu. Podstatnou roli v jejich zprostředkovávání dnešní společnosti hraje užívaný jazyk. Mnohá nová náboženství dokonce představují syntézu uvedených tradic, takže má jedinec dojem, že se setkává s něčím naprosto novým.

Vojtíšek (2007, s. 20-21) vysvětluje pro správné uchopení problematiky pojem „náboženské hnutí“. Popisuje takové hnutí nebo společenství, které ještě není v naší společnosti etablované. Zmíněná hnutí a společenství nemají pevný status jako církve a jiná, státem uznaná společenství, jsou svým způsobem odchýlena od normy, a také jsou vnímána jako podivná, podezřelá. Majoritou jsou vnímána jako alternativa k běžnému životnímu stylu společnosti, a jako protiklad tradičních etablovaných náboženských společností. Jako vhodný příklad nabízí Vojtíšek (2007, s. 13-24) právě Církev Ježíše Krista svatých posledních dnů. Zatímco v USA je církev již několik desetiletí respektovaná a uznávaná, v České republice je stále považována za nové náboženské hnutí. Může to spočívat ve vnímání církve v kontextu praktik, které jsou nepravdivé. Například zde lze

uvést tvrzení, že mormoni podporují mnohoženství. Pravda však je, že mnohoženství bylo zrušeno již v roce 1890.

Pro vymezení nových náboženských hnutí představuje problém i jejich zaměření. Některé skupiny jsou hraniční pro své působení, protože se zabývají např. technikami léčitelství, obchodní činností nebo magií. Jiná mohou být inovativní, další zase mohou vykazovat protestní zaměření. Specifické odvětví tvoří také hnutí uvnitř tradičních církví. Za jejich vznik jsou odpovědní především laici, např. hodně známé je charismatické hnutí. (Vojtíšek, 2007, s. 21-22)

Zcela svébytnou skupinu na náboženské scéně představují kulty. Vojtíšek (2007, s. 22-23) vymezuje kult v neutrálním smyslu, jako poskytovatele náboženské služby pro nevázaného jedince. Vztah mezi poskytovatelem a jedincem je spíše obchodní. Kulty mají pevný základ v esoterismu. Jako příklad lze uvést různé věštiny, meditační centra nebo centra léčitelství.

V souvislosti s novými náboženskými hnutími se často setkáváme s označením „sekta“. Pojem vychází z latinského „*secare*“, tj. sekát, rezat a z řeckého „*hairesis*“, tj. skupina oddělená od církve, k níž předtím patřila. V dnešním pojetí slovo sekta nese pejorativní zabarvení. Odkazuje se na uzavřenou skupinu lidí, která míří za náboženskými, politickými nebo jinými cíli a straní se běžné populace. V čele sekty stojí vůdce, který má výsadní postavení a jeho rozhodnutí jsou pro všechny definitivní a závazná. Život stoupenců sekty se řídí jasně danými pravidly, která jsou intenzivně prožívána. Uvedeným způsobem se tvoří velmi specifická subkultura. (Boudon, 2004, s. 20-21) Jedinec, který je stoupencem sekty, bývá často zavražďován černobílými vizemi okolního nebezpečného světa a hrozbou vysokého, přísného trestu v případě jeho touhy odejít. Taktéž řešení jeho osobního problému je zásadně postoupeno představiteli sekty. Jedinec tak setrvává ve falešném pocitu bezpečí, že je rozhodnuto pro jeho dobro. Cítí, že je z něj snato břemeno odpovědnosti za vlastní činy a prožívá velmi silně mylnou svobodu.

Znaky sekty přehledně popsal Štampach (1995, s. 4-5): uzavřenost, fundamentalismus, autoritářský až totalitní způsob řízení, utajování určitých skutečností, využívání mezních situací a následné „bombardování láskou“, vize nebezpečného okolního

světa, psychická manipulace a status výlučnosti. Sekty, v pravém slova smyslu pojmu, jsou sociálně patologickým jevem. Omezují svobodu a osobnost jedince. Štampach (1995, s. 15) dodává, že chceme-li nějakým způsobem s členy sekty pracovat, musíme být velmi opatrní. Společenství nelze odsoudit a zatratit, protože jedinec nám neuvěří. Musíme mu dávat jiné úhly pohledu a odkazovat jej na pravdu, ne na zkreslené informace, které mu podá sekta. Pokud už je jedinec pevně se sektou spojen, pohybujeme se na velmi tenkém ledě. Pravda jako taková nebo logické argumenty nestačí k přesvědčení, že něco není v pořádku. Jedinec je se sektou svázán citovým poutem, a to nelze prolomit žádným, byť sebelepším argumentem.

Vojtíšek (1998, s. 28-33) doplňuje výše uvedený výklad upozorněním na potenciální riziko, plynoucí z označování nových náboženských hnutí jako sekt. Důsledky mohou být velmi negativní, a to jak pro jedince, tak pro společnost. Poukazuje na nebezpečí skutečné sekty: jedinec propadá závislosti na vůdci nebo organizaci jako takové, společenská izolace, špatný vývoj dítěte vyrůstajícího v prostředí sekty, ohrožení zdraví a života, vliv na hospodářství a politiku, kriminální činy, hromadné vraždy a sebevraždy.

1.2 Církev Ježíše Krista svatých posledních dnů

Církev Ježíše Krista svatých posledních dnů je největší z mormonských církví, které vzešly z odkazu Josepha Smitha v roce 1830. Neoficiální název „mormoni“ je odvozen od Knihy Mormon, kterou Joseph Smith přeložil na základě zjevení anděla Moroniho. Z oficiálního názvu církve je patrná silná orientace na milenialismus¹. Ve své době byla církev pro okolí zvláštní, ovlivňovala tehdejší společenský život a budila určité kontroverze. I přes postupující vývoj je církev orientovaná na milenialismus, nicméně uvedený vývoj zmírnil naléhavost členů na naplnění poslání církve. Dnes je v České republice aktivní především na poli misii a dobročinnosti. (Vojtíšek, 2014, s. 35-36).

---

¹ Komunita byla dříve velmi silně orientovaná na hledání „Sionu“. Zaměřují se na hledání místa, kde by se členové církve shromáždili při druhém příchodu Ježíše Krista. Poslední velkou akcí, poukazující na uvedenou orientaci církve, bylo přesídlení desetitisíců věřících do Salt Lake City ve státě Utah, kde založili komunitu. (Vojtíšek, 2014, s. 35)

1.2.1 Historie církve

Vznik Církve Ježíše Krista svatých posledních dnů se váže ke jménu Josepha Smitha (1805-1844) a k roku 1820. Tehdy 14letý Joseph promlouval k Bohu, aby mu zjevil pravdu o pravé církvi. Mormoni věří, že mladý Joseph tehdy jako odpověď na svou otázku prožil theofanii. Zjevili se mu Bůh Otec i jeho Syn Ježíš Kristus. Josephem popisované zjevení odpovídá popisům z Bible, kdy se prorokům dával poznat Bůh v různých zjeveních. Joseph se prostřednictvím zjevení dozvěděl pravdu, že Ježíšem Kristem založená církev už v té době na světě není. Cítil se poté Bohem povoláný, aby takovou církev založil na zemi. Během následujících let obdržel ještě mnohá poselství z nebe, která jej vedla k cíli. Podle jeho vyprávění se mu zjevil anděl Moroni a ukázal mu cestu ke zlatým deskám, které Joseph přeložil. Poté je anděl Moroni odnesl, aby dále nebyly k dispozici nikomu jinému. Joseph na základě desek zajistil překlad Knihy Mormon a získal pravomoc k založení Církve Ježíše Krista. Jelikož neexistuje jediný podklad nebo původní opis desek, nelze s jistotou říci, nakolik je Josephův překlad reálný. Vznik církve je datován do 6. dubna 1830 a k jejímu založení došlo ve městě Fayette ve státě New York. Joseph Smith se stal jejím vedoucím. Církev se na základě jeho odkazu rozrostla po celém světě a neustává ve svém misijním poslání. (Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, online)

1.2.2 Organizační struktura a život církve

Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů přesahuje křesťanskou ortodoxii kvůli zjevením, kterých se dostalo zakladateli Josephu Smithovi. Také lze říci, že velký rozmach církve v Americe může vyplývat z postavení církve jako „jediné a pravé“, z kněžského stavu všech mužů a „spolkaření“ žen. Církev byla a je také velmi aktivní v oblastech sociální politiky. Přitažlivě mohlo zpočátku působit i spojení prvků magie s „tradiční“ vírou. Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů je mimo jiné typická tradičními i netradičními obřady a osobitým systémem svátostí, z nichž jsou mnohé většině křesťanů neznámé. Vzorovým příkladem jsou křty a obřady za mrtvé, se kterými se nesetkáme v žádné jiné dosud známé církvi. Popsaná tradice se pojí k církvi od 19. století. Věřící také usilovně podporují tradiční rodinné hodnoty a rodinu obecně.

Z uvedeného důvodu mají každé pondělí vyhrazené jako „den pro rodinu“. Rodina tráví večery spolu a věnují se různým společným aktivitám. Věřící jsou veřejnosti známí i svou četnou misijní aktivitou. (Vojtíšek, 1998, s. 40-43)

Církev samu sebe vnímá jako církev obnovenou na konci časů, po tzv. „velkém odpadlictví“ všeho křesťanstva. Vychází přitom z vlastní obnovy církve v učení, v hierarchii církevních úřadů, včetně obnovy náboženské praxe. Nyní věřící kladou mnohem větší důraz na praktikování víry a příkladný život církve jako společenství, než jen na důslednou znalost učení. Místní společenství jsou vedena laiky v úřadech. Je to dáno pravidlem, že každý způsobilý muž se může na základě inspirace a vkládání rukou stát knězem, působí pak s autoritou „ve jménu Páně“. Pro církev je typický systém dvojího kněžství. Aronovo neboli nižší kněžství jsou jáhni, učitelé, kněží a biskupové, přičemž první tři stupně mohou být obsazeny chlapci starší 12 let a biskup může být pověřen vedením sboru. Melchisedechovo neboli vyšší kněžství tvoří starší, vysocí kněží, patriarchové, sedmdesátníci a apoštolové. Úřad staršího je obvykle určen pro misionáře, který je ve věku vysokoškolského studenta. Vysocí kněží také mohou působit jako biskupové. Ostatní představitelé a patriarchové přijímají zvláštní zjevení pro jednotlivce a udělují jim požehnání. Sedmdesátníci, jinak zvaní První kvor sedmdesáti, jsou spolu s apoštoly, jinak zvanými Kvor dvanácti apoštolů, generálními autoritami církve. První předsednictvo je tvořeno prezidentem a dvěma osobními rádci. Společně tvoří nejvyšší orgán církve. Prezident je kompetentní k přijímání a k výkladu zjevení, pro věřící jsou proto jeho slova závazná stejně jako slova boží. Místní společenství se schází o nedělích v modlitebnách, přičemž jejich shromáždění kopírují setkání evangelikálních církví. Každou neděli je prováděn obřad Večeře Páně a vedle toho se konají i další obřady: křty, confirmace, žehnání dětí, předávání kněžství apod. Po bohoslužbě probíhá náboženská výuka, která je rozdělena na jednotlivé třídy. Místní společenství žije bohatým programem i během ostatních dní v týdnu. Zabývají se vzděláváním, kulturou a různými sporty nebo aktivitami, zaměřenými na zdravý životní styl. Jednotlivé sbory aktivně podporují i chudé oblasti nebo jednotlivce a svépomocné skupiny, a to nejen v rámci „své“ církve, ale široké společnosti. (Nešpor, Vojtíšek, 2015, s. 254)

1.2.3 Působení církve ve světě a v České republice

Současný počet věřících ve světě, udávaných samotnou církví, je cca 14 milionů členů. V České republice působí Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů od roku 1989, avšak svou misijní činnost započala již v roce 1929. Je typická mimořádnou dynamikou a přímočarým přístupem k zájemcům. Podle posledního sčítání z roku 2011 se pohybuje počet věřících v České republice okolo 1.000 členů (Vojtíšek, 2014, s. 36).

1.2.4 Učení a posvátné spisy církve

Knihy Mormon byla ve své době velmi provokativním dílem. Popisuje údajnou historii kmenů Izraele na území Ameriky. Původ knihy Mormon je nejasný. Dobové pověsti vypráví, že anděl Moroni údajně Josephu Smithovi ukázal zápisy svého otce Mormona. Anděl Moroni měl být posledním příslušníkem zbožného izraelského kmene Nefitů, vyhubeného bezbožnými kmeny Lamanitů. Lamanitskými potomky údajně byli předkolumbovští obyvatelé Ameriky. (Cowan, Bromley, 2013, s. 32). Obsahový rámec knihy Mormon je v hodně bodech shodný s výpověďmi Bible. Určité části nebo rovnou celé příběhy popisují události v takové formě, jaká je pro většinu křesťanů nepřijatelná, konkrétně třeba nabádání Ducha svatého ke spáchání vraždy (Knihy Mormon, 1. kniha Nefi 4:12).

Učení církve je velmi silně ovlivněno protestantismem. Patrné jsou zvláště vlivy probuzeneckých a učednických tradic. Na uvedeném základě stojí speciální mormonské nauky např. o mnohobožství, o historii izraelských kmenů v Americe, o Ježíšově založení církve v Americe, o obnoveném kněžství, o poslušnosti žijícímu prorokovi, kterým je prezident církve a mnoho dalších. Věrouka církve je kromě Knihy Mormonovy obsažena i v Knize nauk a smluv, ve spisu Drahocenná perla a mladších výročí prezidentů církve, kteří jsou považováni za právoplatné proroky. Na konci řady posvátných spisů stojí i Bible, která je směrodatná pouze v částech, které neodporují pozdějším zjevením. (Vojtíšek, 2004, s. 88-89)

Učení, které v řadě svých bodů provokovalo americkou společnost 19. století, bylo doplněno o podobně kontroverzní náboženskou praxi. Mnohoženství vzbudilo zřejmě

největší odpor, když jej v roce 1843 Joseph Smith dovolil. V dalších letech bylo dokonce povinné pro všechny mormonské muže, než jej roku 1890 odvolali z pozemského života do posmrtné sféry. Další kontroverze sebou přineslo vražedné náboženské násilí či rasismus v podobě diskriminace černochů, odvolaný až v roce 1978. Slábnoucí odpor společnosti přináší až dosud uzavřenost mormonských chrámů a tajné rity, které byly v této církvi zavedeny již Josephem Smithem podle vzoru svobodného zednářství. (Vojtíšek, 2004, s. 89)

Pro mormonství bylo od začátku typické blízké očekávání konce věku a hledání nadpřirozených jevů, které měly uvedenou blízkost konce času potvrdit. Pozůstatkem zmíněného období jsou garmenty, zvláštní spodní prádlo, které má věřícího uchránit před zlem, hříchem i nemocemi. Garmenty může mormon získat pouze při zasvěcení v chrámu. Obřadům křtu a zasvěcení se v chrámech dostává živým i mrtvým. Podle víry církve bude totiž každému po smrti dána ještě možnost stát se mormonem. K tomu je nutné znát datum narození a smrti zemřelého. V chrámech uzavírají mormonští manželé věčný sňatek, který je potřebný pro vstup do třetího a nejvyššího nebe. Mají naději, že se pro některou planetu stanou bohy a dají jí své duchovní děti. (Vojtíšek, 2004, s. 89)

1.3 Metodologická východiska a postupy při zpracování případové studie

Případová studie si klade za cíl zkoumat fenomén nových náboženských hnutí a důvody jejich přitažlivosti pro potenciální vstupující členy. Snaží se poskytnout nezávislý a celistvý pohled na popsanou situaci prostřednictvím dat, získaných během rozhovorů s účastnicí výzkumu. Autorka diplomové práce také čerpá z písemných a digitálních materiálů, které účastnice výzkumu poskytla.

1.3.1 Volba metodologie

V souvislosti s definovanými cíli výzkumu byl autorkou práce jako výzkumný nástroj určen kvalitativní přístup. Práce je vedena způsobem fenomenologického zkoumání, které Hendl (2016, s. 130-132) popisuje jako popis a analýzu prožité zkušenosti se specifickým fenoménem, jenž má určitý jedinec nebo skupina jedinců. Uvedený přístup

je založený na filozofické fenomenologii. Autorka diplomové práce se snažila napojit na vnitřní svět účastnice výzkumu, aby mohla porozumět významům, které fenoménu přikládá. Autorka diplomové práce analyzovala získaná data tak, aby pokud možno co nejdříve zachytila esenci prožité zkušenosti. Sdělené prožitky jsou popsány takovým způsobem, aby zněly pravdivě jedinci, který už s daným fenoménem zkušenost má, a aby poskytl vzhled jedinci, který zatím zkušenost neměl.

Ve snaze o zachování pravdivosti a hloubky příběhu nebylo vynecháno nic, co se vztahuje k výzkumným cílům. Případ účastnice výzkumu byl sledován s respektem k lokálním okolnostem, podmínkám a soukromí účastnice i jejích blízkých. Důvod volby kvalitativní metodologie spočívá v možnostech získání co nejpodrobnějších informací týkajících se fenoménu nových náboženských hnutí, včetně zkoumání předcházejících událostí, které vedly k přijetí víry a věrouky Církve Ježíše Krista svatých posledních dnů.

1.3.2 Metody sběru dat

Sběr dat probíhal ve dvou fázích, přičemž první fáze probíhala spíše bezděčně. Autorka a účastnice výzkumu se znají z dřívější doby. Pravidelně se setkávaly při různých církevních akcích a pobožnostech, během kterých se sblížily. Je evidentní, že autorka diplomové práce zná přirozené sociální prostředí a sociální vazby účastnice výzkumu, včetně dalších podstatných souvislostí, které nelze postihnout žádnými dostupnými výzkumnými metodami. Druhá fáze výzkumu probíhala formou setkávání, během kterých byla data získávána s pomocí narativních a fenomenologických rozhovorů (Hendl, 2016, s. 180-186). Kombinací dvou odlišných metod rozhovorů bylo dosaženo větší autenticity jednotlivých výpovědí.

Před prvním setkáním byla vytvořena osnova se základními tématy. Jednotlivá témata vycházela z cílů výzkumu a znalosti situace účastnice výzkumu. Během tvorby osnovy byla základní témata studována v odborné literatuře. Získané znalosti byly konfrontovány s dosavadními poznatky o případu.

Výzkumné rozhovory byly vždy realizovány na smluveném místě, kam se autorka diplomové práce a účastnice přesouvaly nezávisle na sobě. Pro pohodlí a pocit

bezpečí účastnice byl na začátku každého setkání veden spontánní neformální rozhovor, týkající se každodenních zážitků nebo aktuálně řešených situací. Cílem uvedených rozhovorů bylo mimo jiné navození klidné atmosféry, ve které se může účastnice uvolnit a chovat zcela přirozeně. Při prvním setkání, ještě před zahájením výzkumného rozhovoru, autorka diplomové práce seznámila účastnici s realizací výzkumu. Vysvětlila jí cíle a metody výzkumu a seznámila ji s etickými otázkami výzkumu. Autorka diplomové práce vysvětlila účastnici způsob zpracování tištěných a digitálních dat, která budou k realizaci výzkumu nezbytná. Účastnice dostala dostatečný prostor pro své dotazy a připomínky, které byly autorkou diplomové práce zodpovězeny a reflektovány.

Před jednotlivými rozhovory autorka vždy oddělila neformální část od samotné realizace výzkumu. Vždy seznámila účastnici s aktuálním tématem, o kterém budou hovořit a požádala ji o souhlas s nahráváním rozhovoru a kopírováním tištěných dat. Rozhovor vedla autorka diplomové práce nestructurovaně a kladla účastnici otevřené otázky, aby jí dala dostatečný prostor k zamyšlení se a vyjádření k probíranému tématu. Pokud autorka diplomové práce potřebovala některou informaci vysvětlit blíže nebo jinak, kladla účastnici doplňující otázky. Lépe tak postihla podstatné detaily a vztahy mezi jednotlivými subjekty nebo situacemi během vyprávění. Rozhovor probíhal jako vzájemná interakce obou žen. Autorka diplomové práce občas musela do rozhovoru vstoupit komentářem, který zmírňoval již vzniklé emocionální napětí a usměrňoval rozhovor zpět k původnímu cíli.

Autorka diplomové práce důsledně dodržovala časové harmonogramy jednotlivých setkávání. Jasně rozhovor zahájila a stejným způsobem celé setkání ukončila. Ukončení setkání probíhalo formou reflexe proběhlého rozhovoru a účastnice dostala prostor doplnit svou výpověď. Dále proběhlo poděkování za věnovaný čas a účastnici bylo podle jejího aktuálního stavu připomenuto, že vše je důvěrné a s jejími osobními údaji bude nakládáno pouze podle domluvených postupů. S uvedeným se autorka diplomové práce potýkala spíše ze začátku, kdy měla účastnice pochybnosti a strach. V závěru každého setkání se domluvily obě ženy na dalším termínu. Poté se obě vracely domů, opět nezávisle na sobě.

K zaznamenávání ústních výpovědí používala autorka diplomové práce diktafon. K zajištění kopií tištěných materiálů používala přenosný kapesní skener a data ukládala v osobním notebooku. V notebooku si také dělala v textovém editoru poznámky, které byly podstatné pro věrohodné zaznamenání výpovědí účastnice.

1.3.3 Metody zpracování dat

Zachování autenticity výpovědí bylo zásadním pravidlem při zpracování dat z rozhovorů a ostatních materiálů. Dále bylo nutné skládat tok textu takovým způsobem, aby byly viditelné vazby mezi jednotlivými výpověďmi a tématy. Autorka diplomové práce postupovala při zpracování dat podle osnovy, kterou zpracovala v podobě časové linie. Jednotlivé milníky na časové linii představovaly témata, ke kterým se rozhovory vztahovaly.

Jednotlivé záznamy byly po každém setkání přepisovány do textového editoru a opatřeny komentáři. Byly doplněny poznámky, které byly zaznamenány během setkání. Výsledný dokument byl rozčleněn na jednotlivé úseky, které pomohly lépe uchopit příběh účastnice. Následně byly doplněny komentáře, obsahující odkazy na odbornou literaturu. Klíčové výpovědi byly v prepisech vyznačeny barevně. Hendl (2016, s. 212-213) hovoří o uvedeném postupu jako o komentované transkripci.

Záznamy byly přepsány celé a doslovně. Byly zachovány hovorové výrazy nebo vyjádření typická pro řeč účastnice, aby byla zachována autenticita její výpovědi. V diplomové práci jsou uváděny vybrané části rozhovorů nebo jiných materiálů, které jsou pro popis situace zásadní. Ostatní výpovědi, spíše doplňujícího nebo vysvětlujícího charakteru, jsou parafrázovány.

1.3.4 Analýza a interpretace dat

Autorka diplomové práce získaná data přepisovala a chronologicky seřazovala za sebou. Jednotlivé přepisy a ostatní materiály byly v průběhu zpracování opatřeny komentáři a důležitými poznámkami, které se vztahovaly k cílům výzkumu. Zmíněným způsobem zpracovaná data byla ještě jednou pročtena a opatřena dalšími

komentáři. Následně byla data rozklíčována metodou otevřeného kódování (Hendl, 2016, s. 251-252). Text byl rozpracován na menší úseky, často pár vět, které nesly specifický význam. Jmenované úseky byly označeny podstatnými a přídavnými jmény, tzv. kódy, které nejlépe vystihovaly charakter jednotky. Po důkladném rozčlenění a rozkódování textu bylo zjištěno, že se určitá témata shodují a opakovaně objevují. Autorka diplomové práce tak mohla s daty dále nakládat. Roztřídila je podle nového systému, avšak dbala na jejich chronologii, aby co nejdůvěryhodněji zaznamenala životní příběh a zkušenosti účastnice výzkumu. Snažila se, aby nebyly vynechány žádné důležité aspekty a souvislosti, které vplynuly v průběhu sběru dat. Vlastní poznatky autorky diplomové práce a informace čerpané z odborné literatury jsou v záznamu pojímány formou komentářů. Řazení komentářů přihlíží k celistvosti výpovědi účastnice. S ohledem na tok textu jsou umístěny vždy na konci určitého celku.

Způsob zpracování výzkumu si klade za cíl nejen seznámit čtenáře s životním příběhem účastnice a s její konkrétní zkušeností s fenoménem nového náboženského hnutí. Prostřednictvím konfrontace prožitků účastnice s odbornými vstupy představuje práce „příručku“ pro sociálního pedagoga, jaké zaujmout stanovisko vůči novým náboženským hnutím. Zároveň umožňuje sociálnímu pedagogovi určitou předvídavost v podobných případech. Práce si neklade za cíl odsoudit nová náboženská hnutí, jako spíše vypátrat důvod jejich přitažlivosti pro nově vstupující členy. Sociální pedagog během své praxe může být účastníkem podobné situace a měl by vědět, jaká pozitiva a negativa uvedený životní krok pro jedince představuje.

1.3.5 Etické otázky výzkumu

Autorka diplomové práce dbá o zajištění zásady důvěrnosti a pozměnila všechna data, která by mohla vést k identifikaci účastnice výzkumu a osob, které jsou s ní nějakým způsobem spjaty. Jména zmiňovaných osob, popřípadě místa, ke kterým se vyprávění váže, jsou pozměněna. Údaje, vztahující se k času, zůstaly původní. Uvedenými zásahy však není pozměněn obsah výzkumu. (Hendl, 2016, s. 157)

Účastnice výzkumu byla před zahájením sběru dat informována o cíli i významných okolnostech, vztahujících se k výzkumu. Byla seznámena s procesem sběru dat. Účastnice výzkumu stvrdila svým podpisem souhlas s předpokládaným průběhem, s cíli a s okolnostmi výzkumu, včetně využití písemných a digitálních záznamů, včetně fotografií. Byla upozorněna, že během průběhu výzkumu mohou nastat různé situace, které nyní nelze předvídat. Také jí bylo vysvětleno, že vzhledem k cílům a obsahu výzkumu může být pozměněn postup práce, nebo mohou vyvstat nové okolnosti, na které bude potřeba reagovat. Případné změny budou s účastnicí konzultovány a písemná forma změn bude potvrzena podpisem, bude-li s nimi souhlasit. (Hendl, 2016, s. 157-158)

Autorka diplomové práce a účastnice výzkumu se během trvání sběru dat scházely na neutrální půdě v jiném městě, než pobývají. Pro svá setkání využívaly návštěvních prostor církevního sboru, kde bylo zajištěno bezpečí a absolutní soukromí. Účastnice výzkumu hovořila o minulosti, která je pro ni velmi citlivá a stále živá. Témata, o kterých hovořila, vnímá jako velmi intimní, důvěrná a potřebovala je emočně vstřebat, protože se během rozhovorů opět otvírala prožívání situací, které v sobě uzavírala. Mezi autorkou diplomové práce a účastnicí výzkumu se postupně budovala důvěra a proměňoval se i jejich vzájemný vztah. Každé setkání bylo vedeno tak, aby účastnice výzkumu měla prostor si rozmyslet odpovědi a vyjádřit se jen k tomu, k čemu v daný den chtěla. Autorka diplomové práce vedla rozhovory tak, aby se s účastnicí výzkumu postupně propracovala od jednoduchých otázek k náročným tématům. Zároveň na sebe rozhovory plynule navazovaly a odehrávaly se v intervalech, které byly pro obě strany přijatelné. Pokud se účastnice výzkumu o určitém tématu během setkání vyjadřovat nechtěla, autorka diplomové práce její rozhodnutí respektovala. (Hendl, 2016, s. 158)

Rozhovory s účastnicí vykazovaly znaky terapeutického rozhovoru. Účastnice výzkumu mohla pocítit léčebné účinky rozhovoru, protože jejímu výkladu autorka diplomové práce pozorně naslouchala. Účastnice výzkumu mohla uvolněně a velmi otevřeně hovořit o svých pocitech a zkušenostech. Chvillemi docházelo k situaci, že se otevřela víc, než v dané chvíli chtěla, ale autorce diplomové práce se podařilo s uvedeným jevem pracovat a rozhovor se stočil k původnímu tématu.

Účastnice výzkumu neprojevila přání si přečíst výsledky výzkumné zprávy a vyjádřit se k nim. (Hendl, 2016, s. 158).

2. Příběh Lucie – komentovaná biografie

Případová studie je věnována studiu jednoho případu ženy, kterou rozličné životní okolnosti přivedly ke vstupu do nového náboženského hnutí. Aplikací případové studie je umožněno hluboké porozumění situacím i jevům, které jsou klíčové pro pochopení motivů jednání účastnice výzkumu.

Výběrem tématu případové studie navázala autorka diplomové práce na své dřívější práce. Měla představu o výzkumném případě a jeho znalost byla zásadní pro definici otázek a cílů výzkumu. Autorka diplomové práce a účastnice výzkumu se znaly už před zahájením výzkumu. V uvedené době již začalo spontánní svěřování se ze strany účastnice výzkumu. Popsané skutečnosti významně přispěly k zahájení výzkumu i volbě případu.

Výzkum je orientován na případ ženy, která se rozhodla vstoupit do nového náboženského hnutí. V průběhu jejího života se odehrávaly klíčové události, které ji posunuly na úplně jinou životní úroveň. Vyvrcholením celé situace byl vstup do Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů. Aby byly zachovány zásady anonymity, autorka diplomové práce změnila všechna jména osob a názvy míst.

Žena, jejíž životní příběh je níže zaznamenán, se jmenuje Lucie. S autorkou výzkumu se znají přibližně dvanáct let, setkávaly se v rámci společenských aktivit a nábožensky orientovaných akcí. Postupně se mezi nimi vyvíjel přátelský vztah a Lucie v sobě našla sílu hovořit o událostech, které ji motivovaly ke vstupu do nového náboženského hnutí. Zároveň se před autorkou práce snažila obhájit ve světle minulých událostí své rozhodnutí. Potřebovala vysvětlit, proč vnímá vstup do nového náboženského hnutí jako zásadní životní milník. Lucie je spíše uzavřená a introvertní osobnost, dovede se otevřít pouze mezi osobami, kterým zcela důvěřuje. I přes to dovede být velmi rázná a nebojí se projevit vlastní názor. Spolupráci na výzkumu zpočátku odmítala, ale po více schůzkách názor změnila. Ve své otevřenosti a ochotě sdílet svůj životní příběh vidí cestu, jak pomoci hledajícím, jako byla kdysi ona.

Zásadním kritériem, určujícím výběr případu a zároveň etickým požadavkem byla dobrovolná účast na výzkumu. Autorka diplomové práce se s Lucií opakovaně setkávala před zahájením výzkumu a hovořily spolu o záměrech zkoumat její případ. Autorka práce Lucii postupně předkládala všechna důležitá fakta, aby měla Lucie přehled o jednotlivých fázích, otázkách a cílech výzkumu. Především jí byl nechán dostatečný prostor k rozhodnutí, zda bude chtít sdílet svůj příběh. Po udělení souhlasu se zpracováním jejího příběhu byla Lucie opakovaně upozorňována na nová fakta, důležitá pro výzkum a možnost změnit svůj názor. Před zahájením sběru dat proběhla informativní schůzka, kdy byla Lucie seznámena s technikami sběru dat a jejich zpracováním. V rámci schůzky byla Lucie seznámena s etickými zásadami pro výzkum. Na základě zmíněných kritérií jí měl být zajištěn pocit bezpečí a bylo jí umožněno vést další setkání v otevřené a bezpečné atmosféře. Popsaná opatření měla směřovat k co největší možné míře pravdivosti a spolehlivosti získaných dat. Po tomto setkání Lucie opakovaně souhlasila se svou účastí na výzkumu.

Základní text případové studie je protkán z důvodu hlubšího porozumění Luciině osobnosti i vývoji jejího životního příběhu citacemi jejích osobních výroků. Text je dále doplněn sociálně-pedagogickými a intervenčními komentáři, které vychází z odborné literatury a vlastní praxe autorky diplomové práce. Uvedené poznámky pomáhají vysvětlit konkrétní jevy Luciina života, jsou mapou a obrazem myšlenkových pochodů autorky výzkumu a mohou odhalit souvislosti, jež nemusí být v textu vyjádřeny explicitně. Komentáře byly tvořeny také za účelem příležitosti reflexe Luciiných reakcí, emocí a sociálních interakcí. Je důležité si uvědomit, jak Lucií vnímalo okolí, a jak vnímala okolí ona sama, když v rodině nebo u ní samotné docházelo ke zlomovým životním situacím. Lucie vysílala signály, které nemusely být vždy správně pochopeny. S autorkou výzkumu se Lucie shoduje v následujícím tvrzení: pokud by tehdy její okolí na vysílané signály zareagovalo nabídkou pomoci, případně nabídkou odborné pomoci, mohl se její život vydat zcela jiným směrem. Autorka diplomové práce navrhuje radou pro sociální pedagogy a sociální pracovníky, aby se snažili hlouběji rozklíčovat signály, které vychází od jejich

klientů. Mnohdy nenápadné reakce mohou odkazovat na něco závažnějšího, než se na první pohled může zdát.

Hlubkové rozhovory s Lucií byly vedeny v době, kdy oslavila 41. narozeniny, je vdaná a má tři děti, má ukončené vysokoškolské vzdělání a pracuje ve školství. Připravuje se na plné zapojení do života církve v zahraničí, spolu s celou rodinou.

2.1 Doba před vstupem do nového náboženského hnutí

2.1.1 Narození vymodleného dítěte

Lucie se narodila 13. srpna 1979 v malém městě ve východních Čechách do věřící rodiny. Její rodiče měli už dvě děti – sestru Annu (tehdy 7 let) a bratra Marka (tehdy 9 let). Mezitím matka vytrpěla několik samovolných potratů a závažnou operaci, takže Lucie byla přijatým a doopravdy vymodleným dítětem. Během porodu se ukázaly jisté komplikace, nakonec ale porodila zdravou a silnou holčičku, které dala jméno Lucie.

„Máma vždycky říkala, že mě pojmenovala podle své oblíbené světičky. V předvečer jejího svátku se prý s tatínkem potkali cestou z kostela. Tatínek vyprávěl, že mu maminka tehdy připadala jako sestupující anděl z nebe. A od té doby byli spolu.“

Na vztahů rodičů k dětem se narození Lucie nijak neodrazilo, stále přistupovali ke všem stejně. Když byly Lucii čtyři roky, narodila se jí nejmladší sestra, kterou pojmenovala matka Anežka; jméno dostala po své prababičce.

Rodina vlastnila větší pozemek s hospodářstvím a nově zrekonstruovaným domem. Bratr měl samostatný pokoj, Lucie s Annou sdílely v prvním patře velkou ložnici a rodiče s malou Anežkou byli také v prvním patře. V sousední vesnici žila Luciina babička, vdova, která každý den k rodině dojížděla a pomáhala s péčí o děti. Druhá babička a děda bydleli až na jižní Moravě, s rodinou udržovali pouze písemné styky a moc se nevidali. Matka měla sestru v hlavním městě, otec se přistěhoval ze Slovenska, kde byla i jeho rodina. S nikým z nich se nestýkali. Lucie si vzpomíná, že matka s otcem o slovenských příbuzných nikdy nemluvili před dětmi a na každý

dotaz dětí reagovali mlčením nebo podrážděným odsekáváním, že s „odpadlíky“ se nebudou stýkat².

Všichni sourozenci kromě novorozence chodili do místní mateřské školy a vyrůstali jako zdravé a spokojené děti. Rodina netrpěla chudobou ani jinými nedostatky, rodiče se měli vzájemně v úctě a při péči o děti byla nápomocná i babička. Děti byly vychovávány v přísně katolickém duchu. O správnou křesťanskou výchovu se starali jak rodiče, tak babička a všechny děti navštěvovaly katechumenát v místní farnosti. Základní školu pro děti vybrala matka v sousední vesnici, kam děti chodily pěšky a domů je vodila babička. Jediná Lucie nastoupila povinnou školní docházku v místě bydliště.

Sama uvádí, že si na období raného dětství příliš nevzpomíná. Vybavuje se jí situace, kdy si se sestrou Annou šly hrát do lesa, jako každou sobotu, a zapomněly na čas. Když se stmívalo, nevěděly, kudy se vrátit. Nakonec našly cestu a domů přišly asi v 11 večer.

Maminka nás tehdy obě málem oplakala. Měly jsme být doma v 8 hodin a my přišly až v 11. Tatínek nás chtěl zprvu potrestat, ale nakonec byl rád, že jsme v pořádku doma. Společně jsme pak prosili Pána o nápravu a odpuštění. Nepamatuji se, že bych měla z dětství silnější vzpomínky... Snad jen prázdniny a výlet na hrad, kam nás vzal táta jednu neděli na venkovní pobožnost. Pak už se mi vybavují pouze záblesky z různých oslav, jak jsem poznala kamarádku ze sousedního domku, kdy se vracival tatínek z práce, když maminka donesla domů nalezené kotě nebo jak nám babička večer kázala a poté jsme se společně modlily. Naučila mě i Aničku takovou krátkou, ale krásnou modlitbu. Dodnes ji mám napsanou na čtvrtce dopisního papíru a opatruji v ručně vyráběné obálce jako vzpomínku. Připomíná mi vše krásné, co v naší rodině bylo, a jak je důležité mít vztah s Kristem. Někdy, když je mi hodně smutno, tak ji vytáhnu z deníku a několikrát si ji přečtu. Pomáhá mi, především psychicky. Až bude moje dcera dospělá, chci ji tuto obálku darovat jako cennou vzpomínku na její prababičku, silnou a pravověrnou ženu, která by jí měla být životním vzorem, tak jako je jím dnes mně.

Rodiče brali děti každoročně na dovolenou po České republice a jednou jeli vlakem na Slovensko. Jednou za měsíc jezdili na návštěvy ke známým a přátelům. Lucie si pamatuje léto,

---

² Lucie vysvětluje, že byli nazýváni odpadlíky kvůli víře. Vzdali se víry a přestali zcela praktikovat. Rodiče Lucie se proto s nimi přestali stýkat. Považovali odpadlictví od víry za příliš velký a těžký hřích.

které trávila u dědečka a babičky na jižní Moravě. Bylo jí tedy 8 let a cestovala vlakem společně s ostatními sourozenci. Doprovázela je rodinná známá, která měla ve vzdáleném městě bratra a občas se o děti starala. Byla bezdětná a žila sama; sourozenci u ní rádi trávili volný čas. „Uměla nejen skvěle vařit, ale i vyprávět biblické příběhy... zpívala, hrála na harmoniku, tančila,“ jak uvádí Lucie v jednom ze svých deníků. Dědeček s babičkou byli spíše liberální, dětem se věnovali od rána do večera a ukázali jim spousty místních památek i krásných míst; o všem psali sourozenci domů společně dopisy.

... Dneska nás babička s dědečkem vzali k jezeru. Ještě nikdy jsme nic tak krásného neviděli. Mami a tati, pojedeme někdy taky k jezeru? Když jsme krmili kačeny, Marek jim hodil celou naši svačinu a dědeček mu za to vynadal a bratr dostal facku. Babička se urazila a šli jsme zase domů. Večer jsme se modlili za odpuštění. Je nám tady fajn, dostáváme hodně jídla, máme krásný pokoj vedle obýváku, ale těšíme se taky domů. Snad jste na nás ještě nezapomněli! Modlíme se za Vaše zdraví a brzké shledání!

Co se týče výchovy, manželé užívali kromě slovních napomenutí i přiměřených tělesných trestů. Jejich způsoby byly mnohdy tvrdé, ale snažili se dětem vštípit správné životní postoje a vychovat z nich nejen dobré křesťany, ale i samostatné a za své jednání odpovědné jedince. Snažili se jít svým dětem co nejvíce příkladem a vedli je k zodpovědnosti a samostatnosti. Nejčastějším trestem byl zákaz hraní si venku a převzetí části domácích a hospodářských prací za jednoho z rodičů. Lucie ve svém deníku vzpomíná na sestřin trest:

„Litovala jsem sestru, když jsem ji venku viděla obracet seno a toužebně se dívat na její kamarády, kteří pobíhali naproti přes ulici na stráni. Jak ráda bych ji při práci vystřídala, ale vím, že tatínkovi by se to nelíbilo. A Pán všechno vidí. Modlila jsem se, aby už nikdy nezlobila a netrpěla. Smlouvala jsem s Bohem, že už nikdy nebudu hřešit, když sestře odpustí.“

Komentář: Z výše uvedeného textu je patrná silná orientace rodiny na víru a křesťanské hodnoty. Rodiče byli vychováni v katolické tradici, kterou bezděčně, ale o to pečlivěji vštěpovali svým dětem. Z postoje Lucie je viditelný silný vztah k Bohu jako k autoritě, které vše podléhá a která se musí poslouchat. Zároveň je evidentní rozpor mezi dětským vnímáním a dospělým

pohledem, který se u Lucie mísí. Občas se snaží s Bohem smlouvat a zkouší, co se stane. V jiné situaci se Bohu zpovídá jako blízkému, kterému může vše svěřit, strachuje se o své blízké a vnímá intimitu a důležitost praktikování modlitby.

Podle Fowlera je důležité si uvědomit, že si děti v tomto údobí vytváření ideje a představy o tom, kdo je Bůh. Často má pro ně podobu člověka nebo bytosti s výrazně lidskými znaky. Uvedená fáze života je naplněna fantazií a napodobováním, přičemž dítě v tomto věku může být mocně a permanentně ovlivňováno příklady, náladami, jednáním a příběhy klíčových osob svého života. Jmenovaná etapa může trvat do šestého až sedmého roku života dítěte. (Henleyová, 2000, s. 38). Malé dítě velmi obtížně rozliší, co je fantazie a co skutečnost, proto je pro ně představitost nepostradatelná. Dospělá osoba má v tomto životním období dítěte velmi důležitou roli. Náboženské příběhy, symboly nebo zažité představy, které s dítětem sdílím, se mohou stát výchozím bodem pro život a podporou lásky, víry a odvahy, nebo naopak mohou zavdat ke strachu, strnulosti a zhrubnutí duší. Pro dítě je tedy velmi důležité napodobování. Malé děti rády napodobují klíčové osoby ve svém okolí. Malé dítě nemůže vstoupit do dospělého světa, ale je schopno imitovat vnější znaky víry dospělé osoby. Může si hrát na kostel, je schopné se modlit nebo napodobit akt křtu např. na plyšovém zvířátku. Onou klíčovou osobou mohou být rodiče dítěte, ale je důležité zohlednit i jiné klíčové osoby v jeho okolí. Vždy je to někdo, kdo je dítěti velmi blízký, kdo mu naslouchá, věnuje se mu, hraje si s ním, tráví s ním většinu času. (Henleyová, 2000, s. 38-39).

2.1.2 Úmrtí sourozence

Když bylo Lucii 5 let, rodinu postihla první tragická událost. Ve věku 1,5 roku zemřela na následky skryté a neléčené nemoci malá Anežka. Lucie si nepamatuje okolnosti, za jakých ke smutné události došlo. Uvádí, že s matkou o tom nikdy pořádně nemluvila; po úmrtí dítěte se matka změnila a nebyla vůči svým dětem tolik otevřená, citově se příliš neprojevovala a hledala útěchu v práci. Největší oporou celé rodiny se stal otec. Podporoval sourozence i manželku, aby se nezhroutili vlivem ztráty Anežky a snažil se zajistit běžný chod rodiny. Matka se rok po smrti dítěte opět vrátila ke svému původnímu chování, snažila se dětem vynahradiť vše, co jim během roku truchlení zanedbala. Manželé se dohodli, že již žádné další děti mít nebudou; matka po narození Lucie utrpěla další dva potraty a poslední dítě porodila ve věku 38 let. Vzhledem

k jejímu zdravotnímu stavu a komplikacím při porodu Lucie a Anežky bylo nebezpečné se pokoušet o další dítě. Potvrdil to i lékař, který měl matku ve své odborné péči.

Lucie na událost vzpomíná takto:

„Jeden den pro mě přišla babička do školky a odvedla mě domů. Nemluvila, neodpovídala na otázky, pouze mě vyzvedla, nastoupily jsme na autobus a jely jsme v tichu domů. Tam už čekali Anička s Markem; oba brečeli, ale také mi nic neřekli. Jen občas zavrtěli hlavami nebo sebou škubli. Po dlouhé době nesnesitelného ticha a tíživé atmosféry v domě přijel otec a sdělil nám, že malá Anežka usnula a už se neprobudí. Že je v nebičku.“

Lucii bylo v té době pět let. Nechácala, co je smrt, nikdy se s ní nesetkala a nedokázala si v hlavě srovnat, kam a proč lidé odchází, když zemřou. Uvádí, že bezprostředně po nešťastné události neviděla tři dny matku vyjít z ložnice. Babička také dětem zakázala vstupovat do její ložnice. Vzpomíná si potom až na obřad pohřbu, kdy kněz krátce promluvil k úmrtí sestry a ihned poté byla pohřbena do země. Rodina ještě chvíli stála v kruhu, každý se v duchu s děťátkem loučil. Lucie dodává, že od pohřbu má paměť jako v mlze. Odmítala jíst, pít, chodit do školky, prostě udělat cokoli. Bála se spát, že už se také neprobudí. V mysli komunikovala s Bohem jako s nepřítelem, odmítala ho. Myslela si, že rodině sestřičku vzal neprávem, odmítala se s tím smířit. Pořád doufala, že je smrt zvrtná událost. Asi po půl roce si uvědomila, že smrt je konečná a začala to přijímat, že se už sestřička nevrátí. Opět začala s Bohem komunikovat, chtěla odpovědi, proč musela zemřít její sestřička, která měla život před sebou. Zajímalo ji, proč lidé umírají, kam po smrti jdou, jestli moc netrpí. Nacházet odpovědi na otázky pomáhala Lucii především její babička, která se s ní pravidelně modlívala, a chodily spolu na hřbitov dávat kytičky na hrob sestřičky. Pro pětileté dítě to bylo opravdu těžké, všechno strávit a přijmout. Lucie dodává, že bez své babičky by byla zcela ztracená a zřejmě by už jako dítě na vztah s tak krutým Bohem, za jakého ho považovala, rezignovala.

Komentář: Podle Dobsona je pátý rok života dítěte nejkritičtější, co se náboženské výchovy týká. Doposud dítě věřilo v Boha, protože mu rodiče říkali, že má věřit. Kolem pátého až šestého roku však přichází na rozcestí, kdy buď přijme víru za svou, nebo nepřijme. Buď se postaví za přesvědčení klíčových osob a postaví pevné základy víry, nebo začne pochybovat

a tím si vytvoří silný základ pro pozdější odmítnutí. (Dobson, 1995, s. 33) Pro správné uchopení náboženské výchovy je důležité vědět, že dítě je v uvedeném stádiu víry zaměřeno na příběh. Fowler uvádí, že osoba začíná přijímat za vlastní ty příběhy, víru či obyčej, které symbolizují její sounáležitost s určitou komunitou. Dítě už také začíná být schopné hovořit o vlastní víře. Děti nám neustále naslouchají. Stojí opodál, čekají na nás, naslouchají z vedlejší místnosti. Jsou ovlivněny tím, co slyší, tedy našimi příběhy. Abychom toto využili k dobrému, můžeme dětem vyprávět o tom, jak Bůh jednal a jedná v našich životech. Pak můžeme začít pobízet děti, aby vyprávěly své vlastní příběhy. V kombinaci s příběhy z Bible se jedná o mocnou kombinaci silných stavebních kamenů víry. (Henleyová, 2000, s. 50-52).

Když zemře blízká osoba, nejčastěji se ptáme Boha proč. Proč něco takového dopustil. Je zcela normální se na Boha zlobit a cítit se opuštěně. Dítě však může ztratit svou víru a klade si otázky, jak mohl milující Bůh dopustit takové strašné věci. Dítě těžko porozumí smrti, je-li mu vykládána prostřednictvím spousty klišé, hlavně o Bohu. U dětí to může vyvolávat zbytečné úzkosti. Je také důležité si uvědomit, že u dětí přetrvává vztah k blízkému člověku i poté, co zemřel. Děti se rády zdržují na místech, kde mohou být s milovanou osobou ve spojení. Věří různým představám nebo je uklidní určitá místa, spojená s osobou zemřelého. Důležité je s dítětem jeho představu sdílet, hovořit s ním. Požádejme ho, aby nám přiblížilo svou představu a své přesvědčení. Dítěti může pomoci, když si nakreslí obrázek zemřelého v nebi nebo když o nebi vypráví. Získává pocit klidu a bezpečí, když má pozitivní představu o tom, kde se jeho milovaná osoba po smrti nachází. (Goldman, 2015, s. 23-33).

2.1.3 Úmrtí otce

Život rodiny běžel i přes tragickou událost svým poklidným tempem dál. Matka a otec se snažili všemi možnými způsoby vyplnit prázdnotu, která svírala je i děti po úmrtí Anežky. Velkou oporou pro rodinu byla babička, která trávila spoustu času s dětmi a poskytovala jim duchovní oporu, kterou tolik potřebovaly. Zvýšenou péči věnovala Lucii, protože byla ze všech dětí nejnímavější, kladla spoustu otázek a potřebovala odpovědi. Zajímavá je vzpomínka Lucie na školní poznámku, kterou tehdy v souvislosti se svým zájmem o realitu života a smrti dostala od třídní učitelky: „*Uprostřed výuky začala hovořit o nevhodných tématech a kladla otázky, které nepřísluší ve škole zodpovídat.*“ Lucie vysvětluje, že si nedovolila pokládat nevhodné otázky nebo hovořit o tématu, které se do školy nehodí. Naopak k učitelce vzhlížela jako k autoritě a očekávala,

že ji zasvětil do tajemství lidského života, smrti a zdůvodnil jí, proč vlastně musíme umřít. Babička jí podala pouze náboženský výklad věci, což tehdy zvědavou Lucii neuspokojilo. Lucie potřebovala ze všeho nejvíce slyšet vysvětlení, proč musela zemřít její nejmladší sestra. Situace bohužel vyvrcholila poznámkou a předvoláním rodičů do školy. Lucie vzpomíná, že se tehdy její matka skoro zhroutila a otec byl nepřítel, jak se na ni zlobil. Jediná babička uchopila vše za správný konec. Jednoho večera si s Lucií sedla na zahradě v přístřešku a odpověděla jí na všechny otázky, které Lucii trápily. Lucie tehdy nevěděla, jak má se vším naložit. Některé věci jí byly jasné, jiné odmítala přijmout jako skutečnost. I přes to cítila, jak se v ní něco uvolnilo. Přestala cítit tlak, dle jejích slov ji Bůh vyvedl z jeskyně a sejmul z ní břemeno nevědomosti. Lucie ještě ten večer šla za svými rodiči a za své chování se omluvila. Všichni se dlouho objímali, pak se pomodlili a Lucie šla do svého pokoje. Než si lehla, klekla si k oknu a v modlitbě se se vším svěřila Bohu. Omluvila se, že byla slepá a tvrdohlavá, poděkovala za uzdravení rodiny. Dodnes tvrdí, že ten večer opravdu cítila jeho přítomnost silněji, než kdy jindy.

Než jsem usnula, zkusila jsem znovu zopakovat své otázky Pánovi. Cítila jsem jeho přítomnost silněji, než jindy. Postupně ke mně přicházely i Jeho odpovědi. Bůh ten večer navštívil náš dům a znovu spojil rodinu. Kdybych tehdy tušila, jakým směrem se bude náš život ubírat...

Tři roky poté zasáhla rodinu další tragédie. Otec, který pracoval celý život v lese s koňmi a tahal dřevo na pilu, při nešťastné nehodě zemřel. Dle slov jeho kolegy, který mu pomáhal v osudný den upevnit náklad, se na něj svalily kmeny z valníku a nebylo možné jej zachránit. Ostatní také dělali, co bylo v jejich silách, ale otcí Lucie už nedokázali pomoci. O nehodě neprodleně informovali příslušné orgány a poté byla kontaktována babička, jež byla v té době s dětmi doma. Matka se dozvěděla, co se stalo, až po příchodu domů z odpolední směny. Zpráva o úmrtí manžela se nesla rychle po okolí, od souseda k sousedovi. Zprvu tomu nechtěla věřit, odmítala tu zprávu přijmout a dělala, že nic. Až když zabouchaly na dveře sousedky, aby jí vyjádřily soustrast k hroznému ztrátě manžela, se zničehonic zasekla, chvíli koukala před sebe a následně omdlela. Ženy ji odnesly do obýváku a s pomocí babičky probudily. Daly jí napít a opatrně se s ní snažily komunikovat ohledně tragédie. Luciiny vzpomínky věrně popisují stav matky v onu chvíli:

Na tu hrůzu se pamatuju, jako by to bylo včera... Máma ležela na gauči a sousedky s babičkou se ji snažily probrat. Když se vzbudila, začala škytat a nesrozumitelně brblat. Babička ji dala napít, a jedna ze sousedek s ní neustále mluvila. Máma se objímala, kývala ze strany na stranu a mezi plakáním pořád mluvila potichu sama se sebou. Po chvíli začala příšerně rvát, škrábat a bít ženy okolo sebe, chovala se jako divoké zvíře. Šel z ní strach... Brečela jsem v koutě, Anička s Markem se ke mně tiskli každý z jedné strany a zacpávali si uši. Babička nás odvedla do našich pokojů a přikázala nám, abychom nevycházeli. Neposlechla jsem a běžela jsem potichu dolů, abych zjistila, co se děje. Dodnes si nejsem jistá, jestli jsem udělala správně, když jsem se tam vplížila.

Matka seděla na gauči, s rozcuchaným účesem a chomáči vlasů v klíně. Z nosu jí tekla krev a pořád plakala. Popotahovala, babička ji objímala a otírala jí obličej mokrým ručníkem. Ženy mezitím odešly. Lucie si sedla na poslední schod a vyčkávala, co se bude dít. Babička a matka spolu potichu rozmlouvaly, nešlo jim rozumět ani slovo. Matka připomínala Lucii rozbitou loutku. Vždy ji viděla krásnou, upravenou a elegantní, s úsměvem na tváři. Nyní před sebou měla člověka, který působil dojmem, že na něj sáhla smrt.

V obličejí byla bílá jako stěna, skoro průhledná. Upírala pohled do prázdna, a přitom odpovídala babičce... Jako by ani nemluvila ona. Strašně jsem se bála. Utekla jsem k sobě do pokoje a začala jsem se modlit. Z vedlejšího bratrova pokoje jsem slyšela nějaké zvuky, asi kroky? Sestra v posteli vzlykala. Když jsem na ni zavolala jménem, jen škytla a otočila se zády ke mně. Lehla jsem si do postele a představovala jsem si, že je to jen škaredý sen, že tatínek ráno bude sedět u stolu s námi a kárat bratra, že nemá zapnutou košili až ke krku. Na Boha jsem ten večer ani nepromluvila. Nechápala jsem, jak nám to mohl zase udělat?

Ráno se však děti neprobudily ze škaredého snu, jak očekávala Lucie. Matka seděla u stolu stejně neupravená a oblečená, jako v předchozí den. Usmívala se, ale její oči hleděly do prázdna. Nereagovala ani na vařící se vodu v konvici. Z obývacího vyšla babička a dětem vysvětlila, že teď celý týden nepůjdou do školy. Bude se o ně nadále starat ona a pomáhat mamince překonat tuto těžkou životní situaci. Na dobu nezbytně nutnou se také do domu přistěhuje. Děti

byly jako v transu, odmítly jídlo a šly zpět do svých pokojů. Matka by v kuchyni proseděla celou věčnost a o děti by nebyla schopná se postarat, kdyby babička nezakročila.

Odmítali jsme jíst, nechtěli jsme pít, koupat se, jít ven. Uzavřeli jsme se před celým světem, neexistovalo pro nás nic jiného, než náš vlastní svět plný smutku, zarputilosti a deprese.

Komentář: Náhlé traumatizující úmrtí má na dítě destruktivní vliv. Dítě se ptá, proč to potkalo zrovna jeho. Zdánlivě bezpečný svět se mu otřese v základech a víra v ochranu dospělými osobami vezme za své. Dítě trpí nočními můrami, úzkostmi, nespavostí, aniž by byla na první pohled známá příčina. U někoho může dojít dokonce i k regresi nebo k panickým atakům, pokud nemá rodiče na dohled. Dítě trpí strachem o vlastní zdraví nebo o zdraví blízkých. Silným podpůrným prvkem pro zapojení dítěte do běžného života může být jeho pedagog, který se postará o to, aby se dítě cítilo ve škole bezpečně. Pokud se dítě obává, že mu vzápětí zemře někdo další, je nutné ho ujišťovat v tom, že by o něj bylo dobře postaráno a přizvat jej ke spolurozhodování. Je to cesta, jak po traumatickém prožitku smrti nabýt zpátky pocit, že dítě má věci pod kontrolou. Dítě musí mít možnost ventilovat své obavy a dostat je ven. Smysluplně a bezpečně ulevíme dítěti tím, když mu necháme prostor k objevování vlastních pocitů a myšlenek, vyjádření skrytých a potlačovaných emocí a kladení otázek. (Goldman, 2015, s. 44-49).

2.1.4 Zhroucení matky

Matka byla po smrti milovaného manžela ztracená. Dle Lucie jejímu stavu nepřidávalo ani úmrtí nejmladší dcery Anežky a potraty, jež utrpěla v minulosti. Přestala jít, komunikovat se svými dětmi; odmítala se bavit i s tchánem, který přijel na synův pohřeb. Jedině s babičkou, svojí matkou, byla schopná vyměnit si aspoň pár slov. Babička se týden po pohřbu přestěhovala k rodině trvale a svůj dům prodala.

Lucie na otcův pohřeb vzpomíná jen nerada. Dodnes si myslí, že byl strašný. Měla tehdy devět let, absolutně nechápala, co se to kolem děje. Sešla se pouze nejbližší rodina a kněz, vše proběhlo velmi rychle. Hrůzný zážitek z pohřbu vnímá Lucie v otupující bolesti, kterou cítila v celém těle. Její dva sourozenci na tom byli ještě hůř než ona. Také matka to nevydržela a v půlce obřadu utekla z místnosti. Detaily uvádí Luciin deník:

„Pohřeb byl strašný. Sešla se jenom nejbližší rodina a kněz. Bolest byla přímo otupující. Nepomohlo ani útěšné slovo od kněze. V duchu jsem se tázala Boha, jestli je to konec, proč nám sebral tátu od rodiny, milovaného tatička, který nikdy nikomu nic neudělal, byl hodný, laskavý... Nejhorší bylo to hrozné mlčení, které mi prostupovalo mysl. Necítila jsem žádný impuls, žádnou odpověď ani náznak slova od Pána. To mlčení bylo nepopsatelné. Necítila jsem nic... Začala jsem si připouštět zlé myšlenky, že nám ten milý starý farář na náboženství lhal, protože rakev s mým tatínkem zmizela bůhví kde, tíživý žal zůstával a stále mě prostupovalo to hrozné mlčení. Prázdnota v srdci, touha navždy odejít za tátou, přivést ho zpátky. Žádné smíření nebo úleva. Při pohledu na křížek na svém krku jsem však tyto myšlenky zahнала a připojila se k babičce, která seděla kousek ode mě a odváděla Aničku a Marka ze síně ven. Nevím proč, ale když nám potom babička venku na lavičce řekla, že se má tatínek v nebičku skvěle, je obklopen samými hodnými a milými lidmi, co také odešli z tohoto světa a že se setkal s Ježíškem, sourozence to uklidnilo. Mě ne. Nevěřila jsem už ani jí. Bolelo to, jako nikdy nic. Samé lži nám tloukli do hlavy, samé lži!

Dva dny po konání pohřbu se děti vrátily do školy a babička plně převzala péči o domácnost. Matka se podle slov Lucie začala ztrácet před očima. Přestala dbát na hygienu, celkový vzhled a přestala vycházet mezi lidi. Za chvíli přišla i o své zaměstnání, kam chodila celou dobu ráda. Večer ji Lucie nebo její sourozenci viděli pouze vycházet z pokoje nebo vcházet dovnitř. Odcházela z něj pouze na toaletu nebo pro trošku mléka do kuchyně. Přestala vybírat poštu ze schránky, nereagovala na zvuk zvonku nebo volání sousedky zvenčí. Lucie dále vzpomíná, že matku často slyšeli křičet, mlátit do nábytku a házet věcmi. Bylo to strašné, jako děti absolutně nechápaly, co se děje a proč se to děje. Babička se jim už také nevěnovala jako dříve, protože ji zcela zaměstnávala péče o domácnost a matku.

Sama byla dlouho vdova, vychovávala děti sama bez pomoci kohokoli. Dokázala se se svou situací vyrovnat a včas pomoci mámě, když naši rodinu postihla tato tragédie. Máma však vyžadovala neustálou péči a tři malé děti k tomu, to není legrace. Takže babička se nám nemohla věnovat každému zvlášť a dlouhodobě, bylo to na nás, abychom své pocity strávili a naučili se s tím žít. Tak to dodnes cítím.

Lucie dále vzpomíná na projevy matčina smutku, ze kterých má dodnes noční můry. Matka nesla manželovu smrt velmi těžce a zřejmě se u ní začaly projevovat znaky psychického onemocnění, protože se nechovala standardně. Lucie se omluvně pousmívá a vysvětluje, že matka najednou začala být vzhůru v noci místo ve dne. Pořád křičela, házela věcmi, hledala otce, hroutila se v slzách před dveřmi do pokoje nebo vyhrožovala, že se zabije.

Kolikrát nás vzbudilo i v noci, jak matka v pokoji řádila. Byla jsem vzhůru, zvedla jsem hlavu a chtěla vstát, ale Anka mě pohladila po vlasech a řekla, ať spím dál. Přetáhla jsem si peřinu přes hlavu, abych neslyšela to strašlivé kvílení mámy odvedle z pokoje. Sourozenci šli pro babičku a společnými silami pak mamku uklidnili a dostali do postele. Pak se všichni vrátili do svých postelí; já jsem nemohla hrozně dlouho zabrat. V uších mi stále zněl její zoufalý křik. Bylo mi mámy líto, trpěla jsem ztrátou tatínka stejně jako ona, chtěla jsem ji utěšit, ale bála jsem se, koho bych v tom pokoji hrůzy našla. To, co večer opouštělo pokoj, byla vyzáblá kreatura, rozcuchaná, s fialovým nateklým obličejem. Neobývala jej už naše krásná, usměvavá a vždy upravená, hodná maminka.

O děti nadále pečovala babička a občas jí vypomohla sousedka. Lucie vzpomíná, že byli zvyklí na tvrdý režim. Ráno snídaně, hygiena a honem do školy, odpoledne oběd, úkoly, hygiena, modlitba a spánek. Nechodili ven s kamarády, nehráli si tak jako dříve, pouze trávili čas s babičkou nebo spolu sami. Babička byla péčí o rodinu vyčerpaná, ale na katechezi a modlitbu si vždy čas našla. Snažila se dětem vštěpovat základy pro život dobrého křesťana a ulehčit jim trochu v režimu, který musely dodržovat. Když nevstávaly děti do školy, mohly s babičkou zůstat hodinu sedět a vyprávěla jim biblické příběhy nebo klasické pohádky. Citlivě rozebírala i otázky posledních věcí člověka, aby dětem ukázala pozitivní perspektivu smrti. Lucie si myslí, že i přes pevný řád je měla babička velmi ráda a do výchovy vkládala veškerou lásku a obětavost, jakých byla schopná. Děti necítily, že by mezi nimi dělala rozdíly. Tresty i odměny byly vždy rozděleny spravedlivým dílem. Matčiny problémy se po uplynulém roce vůbec nezlepšily, spíš naopak. Lucie vzpomíná na jeden týden, kdy se matka odvážíla vyjít z pokoje a chovala se téměř stejně jako dříve. Měl totiž dojet dědeček z Moravy a matka se zřejmě styděla před ním ukázat v takovém stavu. Na den před jeho příjezdem Lucie vzpomíná velmi nerada, protože se v tu samou dobu rozhodla matka spáchat sebevraždu.

Babička šla nachystat pohoštění do kuchyně a nás nechala v obýváku, abychom si popovídali a pohráli. Já jsem vyběhla pro maminku nahoru do patra, aby šla alespoň na chvíli za námi. Zaklepala jsem, a jak jsem vešla, tak jsem jí řekla, kdo u nás bude návštěvě. Pak jsem se podívala pořádně a na posteli byla hromada polštářů a peřin, máma tam neležela. Vyběhla jsem radostně na chodbu, že je mamince dobře. Uslyšela jsem sprchu a pomyslela jsem si, že asi o dědečkově návštěvě ví a šla se upravit. Chytila jsem za kliku a chtěla tam vrazit, ale bylo zamčeno. Začala jsem lomcovat dveřmi a křičet, a vtom zámek povolil. Na to, co jsem tehdy uviděla, dodnes nemůžu zapomenout. Naskytl se mi nejhorší pohled mého života. Čekala jsem tu původní, elegantní a usměvavou maminku. Namísto ní tam v koupelně však čekala ta nová, zlá. Ve vaně se mrskala hadice od sprchy a máma ležela na zemi. Uprostřed byly zvratky, záchodová mísa zamazaná od výkalů a všude okolo kapky krve, střepy a rozlité mléko. Chvilu jsem na ten výjev koukala jako opářená a pak jsem začala strašně křičet. Všichni přiběhli, co se stalo. Marek mě odstrčil ode dveří, pustil dovnitř do koupelny pouze babičku a zavřel dveře. Vzal mě a sestru do jeho pokoje, zamkl dveře a všichni tři jsme se tiskli k sobě na jeho malé posteli. Snažili jsme se z hlavy vypudit ty strašné představy... A vlastně až teď, po x letech mi došlo, proč máma pila tolik mléka. Schovávala si tam potají alkohol! Proto měla vždy své láhve uložené ve špajzu bokem a jednou dokonce praštila Máru, když v lednici mléko nebylo a on si chtěl nalít z její tajné zásoby!

Další vývoj situace si Lucie pamatuje jen matně. Lucie v uvedeném období popisuje matku spíše jako ducha, který doma strašil, tělo bez duše místo mámy, kterou znala a měla tolik ráda. Nebyla schopná starat se o sebe, natož o tři děti. Babička nechala matku odvézt do nemocnice, kde se dle jejích slov měli postarat o její nápravu. Lucie později pochopila, že jí byla nařízena specializovaná ústavní léčba. Babička ji nechala převézt do města, kde ji nikdo neznal, a kde jí byli schopni poskytnout odpovídající péči. Měla zakázané návštěvy i kontakt s rodinou, protože její stav byl skutečně špatný. Plánovaná doba léčby byly tři měsíce. Během této doby musela babička převzít všechny povinnosti, týkající se provozu domácnosti a péče o děti. Pomocnou ruku přidal i moravský dědeček, který náhle ovdověl. Pomáhal babičce zvládat hospodářství, aby rodina byla co nejvíce soběstačná. Lucie si myslí, že oba prarodiče udělali skutečně vše pro to, aby dětem zajistili jejich základní potřeby a zároveň jim poskytovali útulnou domácnost, kde je všeho dostatek a kde mají potřebnou péči i bezmeznou lásku obou prarodičů. Oba si byli vědomi tíživých ztrát, které děti utrpěly během krátkého období.

Lucie dodává, že v uvedeném čase cítila, že ztrácí důvěru v Boha. Neměla pocit jako dříve, že je její oporou. Více vnímala, že jí zbyli jako společnost sourozenci a prarodiče, lidé z masa a kostí, než duchovní bytost. Cítila v srdci prázdnotu a Jeho mlčení, nedokázala si s tím nijak poradit. Biblické příběhy, které dříve tolik milovala, nyní ztratily svůj význam. Boží zásahy v dějinách se změnil v souhry náhod. Víra postupně ztrácela místo v Luciině životě.

Život rodiny běžel dál poklidným tempem. Babička s dědečkem zvládali péči bravurně, děti ve škole prospívaly, mimo školu trávily čas s kamarády. Osm měsíců matčiny léčby uteklo jako voda a Lucie s lítostí v hlase dodává, že si kolikrát na matku ani nevzpomněli, jak jim bylo s prarodiči dobře. Zapomněli, jaké to je, mít ji doma. Dodnes si to vyčítá.

Komentář: Deprese neboli depresivní porucha patří do afektivních poruch. Projevuje se zhoršenou náladou, sníženou mírou energie, sníženou koncentrací, sebedůvěrou i sebehodnocením. Setkáváme se s pocity sebeobviňování a beznaděje. Často lze vyzorovat i velký výskyt sebevražedných ideací či přímo sebevražedných pokusů. Zhoršená nálada se vyskytuje zcela nezávisle na vnějších impulzech a trvá alespoň 14 dní. Rozvoj typických depresivních rozlad je podporován cyklickými automatickými myšlenkami, které se týkají jedince, jeho okolního světa i jeho budoucnosti. Projevy deprese brání osobě ve větší či v menší míře na podílení se v běžných aktivitách, kterých se dříve účastnil. V činnostech už pro něj není žádná radost a nemá energii nebo dostatek soustředění, aby se jich účastnil. Typická je ztráta motivace. (Vaculčíková Sedláčková, Praško, 2019, s. 7-13).

Alkohol může hrát významnou roli v životě žen. Ženy se od druhé poloviny minulého století emancipují, více dbají na seberealizaci a prosazují se i v kariéře. Často ale přetrvává model, že po běžné práci nastupuje žena doma druhou směnu, kdy ji čeká péče o dítě a o domácnost. Uvedený způsob života je velmi stresující a jednou z dostupných možností, jak si od stresu ulevit, je právě alkohol. Dalšími možnými důvody nadužívání alkoholu u žen mohou být úzkostné a depresivní stavy, nespokojenost v partnerství, ztráta blízké osoby a s tím související syndrom prázdného hnízda. Ženy pijí více skrytě, protože se za své pití stydí a obávají se odsouzení ze strany druhých. Často u žen dochází také ke kombinaci alkoholu s návykovými léky. (Pešek, 2018, s. 10-11).

Obdobně jako u depresí a závislosti na alkoholu je vždy potřeba oslovit odborníka. Pokud dotyčný jedinec nemá sílu ani motivaci to udělat, může v jeho zájmu jednat osoba blízká –

partner, příbuzný, blízký přítel. Osobě postižené závislostí na alkoholu mohou pomoci Anonymní alkoholici, psycholog, psychoterapeut, psychiatr nebo odborná ústavní léčba. Osobě trpící depresivní poruchou může pomoci psycholog, psychoterapeut, psychiatr nebo odborná ústavní léčba. Vždy je důležité vidět cestu z bludného kruhu a mít kolem sebe další osoby, které závislého nebo nemocného podpoří v léčbě. (Praško, Prašková, Prašková, 2003, s. 171-174). Způsob chování k blízkému trpícímu uvedenými problémy má velký vliv na průběh jeho léčení. Podpora přispívá ke zdárné léčbě, zatímco popírání problému nebo odmítání může zotavování zpomalit. Abychom mohli nemocnému skutečně pomoci, musíme přijmout podstatu jeho nemoci. (Buijssen, 2021, s. 45-73).

2.1.5 Nový partner matky

Po osmi měsících se matka měla vrátit domů ke své rodině. V léčbě jí pomohl tým odborníků, kteří jí nastavili vhodnou medikaci a pomohli jí se srovnat s nastalou situací. Lucie uvádí, že se domů vrátila matka, jakou děti znaly dříve. V obličeji byla jiná, podepsal se na ní všechen smutek a ztráty. Ale opět s dětmi komunikovala, opatrně začínala s dotyky, s objímáním a hledala si ke svým dětem cestu. Docházelo jí, jak se na dětech musel podepsat její kolaps, včetně utajovaného alkoholismu. Postupně se učila každodenní rutinní činnosti a snažila se zvládat péči o své děti s pomocí babičky a dědečka. Po měsíci stráveném doma si našla práci na zkrácený úvazek v místní prodejně smíšeného zboží. Chodila pouze na dopolední směny, aby mohla trávit co nejvíce času s dětmi. Lucie s úsměvem vzpomíná na dlouhé večerní procházky, předčítání pohádek a úryvků z Bible, na společné stolování. Dokonce ukazuje fotku matky, jak se po návratu z léčení začala opět oblékat a upravovat stejným způsobem, jako dříve. Když se ptám, jak vnímalo okolí návrat její matky, Lucie stroze odpoví, že lidé nic neříkali, ale ani matku nepřivítali doma, kromě jedné sousedky a zároveň kolegyně z obchodu. Více si to nepřeje komentovat, což plně respektuji.

„Lidi okolo nás nic neříkali, ani mámu nepřivítali zpět mezi sebe. Ale na očích jsi jim mohla vidět, co si asi tak myslí. Jediná sousedka přišla a dala si s mámou kafe a buchty, když přijela domů. Také jí pomohla získat to místo v obchodě, kde pracovala jako prodavačka a potřebovala k sobě někoho šikovného.“

Čtyři měsíce po návratu čekal matku odjezd do lázní, kde si měla odpočinout a nabrat síly. Děti to braly dobře, protože tentokrát věděly, že jede odpočívat a kdy se vrátí domů. Během šesti týdnů matčiny nepřítomnosti se opět o děti starala babička. Matka se snažila svou nepřítomnost dětem vynahradit dopisy, fotkami a různými drobnostmi, které chodily v balíčku. Poslední dva týdny se však odmlčela a poslala pouze jeden pohled.

Děti se velmi těšily na její návrat a spolu s babičkou ji šly v den příjezdu vyhlížet na nádraží. Lucie vzpomíná, že doma tak zlobili babičku, že je chtěla zavřít do pokoje a nikam nepustit. Až když se uklidnili, mohli vyjít matce naproti. Po chvíli čekání vlak zastavil a vystoupila z něj matka. Byla krásně oblečená a nalíčená, jako z doby, kdy žila s otcem. Luciině sestře ale připadalo divné, že s matkou vystoupil nějaký cizí pán a nesl jí kufr. Děti si myslely, že je to náhoda. Lucie si dnes přeje, aby už tenkrát bývala věděla, koho má před sebou.

Z ochotného muže, který doprovázel matku z vlaku a přes nástupiště k rodině, se vyklubal nový partner matky. Oznámila rodině, že se poznali v lázních a okamžitě se do sebe zamilovali. Oba prý mají stejné osudy, ovdověli za nešťastných okolností a zůstali sami. Poznali se na kolonádě a od té chvíle už se od sebe nehnuli. Muž se představil jako Jan. Lucie vzpomíná, že byl k matce velmi galantní a k dětem se od první chvíle choval tak, jako by byly jeho vlastní. Sám prý děti nikdy mít nemohl, protože jeho paní byla těžce nemocná a děti mít nemohla.

Říkával, že je rád, že si našel maminku a že má tak krásné a milé děti, že jsme všichni jako jeho poklady. Jak tenkrát lhal... ale to je teď jedno. Máma byla velmi šťastná.

Schůzky matky a Jana trvaly přibližně půl roku. Pak se oba společně rozhodli, že jeho byt prodají a nastěhuje se k rodině do domu, aby byli všichni spolu. Jezdil tehdy pracovně s autem na cesty a dle jeho slov nebude doma překážet, že často jezdí dlouhé trasy. Matka zářila štěstím, neustále chodila domů s drobnými dárečky pro děti a všechny utvrzovala ve vlastním přesvědčení, že jim Bůh seslal Jana jako záchranu. Dárečky jí vozil Jan, zřejmě jezdil i za hranice, protože to často byly věci, jaké děti neznaly. Babičce a dědečkovi na Moravu také posílal balíky. Oba prarodiče ale Jana příliš nemuseli, nikdy však neřekli proč. Lucie si myslí, že dali na svou intuici. Matka to ale neřešila, tak to neřešily ani děti a nevráživost s prarodiči časem také ustala. Dodává, že sama časem začala Jana vnímat jako Boží záměr pro jejich rodinu. Našel se muž, který

dovedl nahradit milovaného otce a udělal matku šťastnou. V duchu mu děkovala, že pomohl nevědomky obnovit její vztah s Bohem.

Stěhování Jana k rodině probíhalo v poklidné atmosféře. Luciina matka a babička vyklidily z domu vše nepotřebné a s lítostí zabalily do pytlů i věci po otci dětí. Lucie zrovna přišla domů, když viděla, jak matka přemáhá pláč a balí otcův oblíbený kabát, boty, ve kterých chodil v neděli, hodinky z vojny a jiné předměty. Poslední fyzické vzpomínky na otce mizely jako v černé díře a ona s tím nemohla nic udělat.

„Samozřejmě nám nebylo příjemné, že mamka s babičkou vyhodily ty poslední vzpomínky, které jsme na tatíčka měli. Jako jo, měli jsme spousty fotek a dárků nebo věci, které nám přinesl, ale přece jenom tohle bylo jiné. Skoro jako by dům opustil i jeho duch, když v předsíni nevisel jeho kabát, v botniku už nestály jeho boty. Když babička brala ze sekretáře hodinky, na chvíli se zastavila a potěžkala je v ruce, jako by přemýšlela, co dělá. Pak si je strčila do kapsy... Dodnes nevím, proč to udělala, ale jako by tušila, co nastane. Každopádně Marek pomohl naložit pytle do vozíku a s Ankou je jeli odvézt do místního sběru. Babička mě tenkrát utěšila, že tatínkovy věci půjdou pro chudé a potřebné, tak jsem to vzala a čekala, až se k nám nastěhuje Jan. Svým způsobem jsem se na něj těšila, vypadal, že je sympatický a maminka s ním byla šťastná. A řekněme si na rovinu, v domácnosti vážně chyběla mužská ruka. Myslela jsem si, jak jsem procházela vyprázdněným domem, že by mohl vážně nahradit tatínkovo místo v domě. Pozor, ne v mém srdci, ale v domě!“

Lucie svými slovy shrnula, jak vnímala přípravu na příchod Jana do společné domácnosti. Jan přijel za dva dny s velkým autem, ve kterém měl naložené osobní věci a nábytek. Společně s dětmi a matkou všechny věci vystěhovali do domu a hledali pro ně vhodné prostory. Lucie vzpomíná, že domov hned ožil, když tam přibýly jeho věci. Lucie vzpomíná ze začátku na Jana jako na velmi milého muže, který miloval jejich matku i děti jako své vlastní. Jednou jim vyprávěl, že ze zdravotních důvodů nikdy své vlastní děti mít nemohl, a proto je tak vděčný za rodinu, která jej přijala mezi sebe. Přál si mít hodně dětí a dům, protože ve volném čase rád kutil, pěstoval nebo se staral o zvířata. Lucie doplňuje, že Jan jako řidič kamionu býval na dlouhých cestách, mezi kterými trávil doma čas s rodinou. Děti se na něj vždy těšily. Zvláště bratr Marek měl v Janovi velkou oporu, protože jak dospíval, potřeboval o některých záležitostech hovořit

s dospělým mužem a matka ani babička mu nemohly nahradit roli otce. Často se spolu zavírali v pokoji a probírali různé věci, nebo se bratr ptal a Jan mu ochotně vysvětloval, co potřeboval vědět. Lucie a její sestra Anna byly „jeho sluníčka“, neustále jim nosil drobné pozornosti, pomáhal jim s úkoly a hrál si s nimi. Dokonce se zapojil do hry i ve chvíli, kdy přišly na návštěvu jiné děti.

Když matka viděla, jak dobře děti přijaly nového partnera, přijala v práci plný úvazek, který jí už delší dobu nabízeli. Předtím dvakrát odmítla kvůli dětem. Nedokázala si představit, že by nechala děti doma samotné s Janem nebo bez něj, když pracoval. Sice rodině stále vypomáhala babička, ale matka vnitřně cítila, že už její pomoci využila hodně. Lucie zde vstupuje do výkladu úvahou, že dnes vnímá matčino rozhodnutí jako začátek konce. Vzápětí vysvětluje svou myšlenku. Matce úspěch v práci velmi přála, i její sourozenci. Bylo skvělé, že se matka uzdravila a opět zvládala normálně fungovat. Jan byl také skvělým partnerem, děti ho měly rády. Lucie si však uvědomuje, že možná už v té době začala mít drobné pochybnosti. Přece jenom měly děti najednou trávit spoustu času ve společnosti cizího muže, byť s nimi žil a byl matčíným partnerem.

„Chápej to správně. Ne že bych se ho tehdy bála, v té době bylo ještě všechno v pořádku. Ale prostě pořád mi někde v hlavě kroužily myšlenky na tatínka, našeho pravého tatínka. Jan byl fajn, choval se k nám pěkně, ale jako dítě si nesrovnáš v hlavě tak snadno, že teď s tebou bude psát úkoly náhradní táta, že tě bude ukládat náhradní táta, stejně jako u stolu bude sedět náhradní táta. Jo, měli jsme ho rádi, ale nebyl to náš táta. Až nyní jako dospělá jsem to pořádně pochopila.“

Komentář: Nový partner v rodině představuje pro stávající členy citovou zátěž. Rodič, který si po rozvodu nebo ztrátě partnera najde nový uspokojivý citový vztah, působí příznivě na své děti dobrou náladou, spokojeností a zdánlivou absencí tíživých situací. Avšak z pohledu dítěte to není tak jednoduché, jak se na první pohled zdá. Děti, byť nového partnera akceptují, stále dávají „přednost“ vlastnímu rodiči. Nezapomínají tak rychle, jak si rodič představuje. Chceme-li skutečně uchopit pohled dítěte na nového partnera, musíme si uvědomit, že dítě vnímá jeho příchod jako narušení dosavadní intimity rodiny a jeho vlastní integrity. Dítě si klade otázky typu „Kdo jsem?“, „Komu na mě záleží?“. Dalšími významnými činiteli v situaci nového partnera v rodině jsou věk dítěte nebo dětí, spokojenost rodiče v novém vztahu, osobnost rodiče a jeho vztah k dětem

a osobnost nového partnera. Nelze opomenout ani čas, který uplynul od rozvodu nebo ztráty předchozího partnera po příchod nového. (Matějček, Dytrych, 2002, s. 56-57).

2.1.6 Začátky a průběh zneužívání

Podle Luciina vyprávění se začal Jan chovat „divně“ asi rok a půl po svatbě. Najednou býval často podrážděný, vadila mu jakákoliv drobnost a začal se s každým hádat. Dokonce v obchodě nebo na ulici začal slovně napadat lidi, kteří mu vadili. Lucie vzpomíná, že se jednou tak rozkřičel na jejího bratra, že utekl z domu ke kamarádovi. Matka se snažila Janovo chování mírnit, před každým omlouvala jeho prudkou povahu a tvářila se, že je jen unavený z práce. Dokonce začala některým lidem vyčítat, že ho neprávem z něčeho obvinili, a proto se zlobil. Doma jeho chování přehlížela, i když křičel na děti. Lucie vzpomíná, že jednou se velmi ošklivě obořil na její sestru, přičemž se do hádky vložila babička. Chtěla sestru bránit, protože věděla, že nic neudělala. Jan ji v afektu odstrčil tak nešťastným způsobem, že upadla na zem a narazila si ruku. Dál křičel a byl sprostý. Sestra pomáhala babičce vstát, ale Jan dále křičel jako smyslů zbavený, jako by se nic nestalo. Lucie se sestrou pomohly babičce dojít do kuchyně, kde čekaly na příchod matky. Když se zeptala, co se stalo, o babičce nepadlo ani slovo.

„Tichým a přívětivým tónem vysvětlil matce, co údajně sestra vyvedla. Nakonec se omluvil matce, že byl na její dítě hrubý. K takovému stavu ho dovedlo rozhořčení nad chováním Aničky. Celé jsme to s babičkou slyšely z kuchyně. Babička se tehdy nazlobila a bez rozloučení odešla domů. Já jsem poslouchala dál. Jan seděl s mámou v místnosti a probíral s ní naši výchovu. Nevěřila jsem tenkrát vlastním uším, co si dokázal vymyslet. Podle něj jsme byli najednou zlí a nevychovaní, zkažení, protože nám chyběla pevná ruka a režim. Matka nic neříkala, jen tiše seděla, vzlykala a poslouchala. Nakonec Janovi odsouhlasila, že budou muset spolu naši výchovu přehodnotit a šla mu do kuchyně uvařit čaj.“

Podobné situace, jako je výše uvedené vyprávění Lucie, se objevovaly poměrně často a jejich vývoj postupně eskaloval k horším a delším hádkám. Jan se nejvíce vybíjel na Luciině sestře, bratra si skoro vůbec nevšímal a Lucie jak kdy. S matkou však jednal opatrně, jemně. Dnes si Lucie myslí, že s matkou velmi zdatně manipuloval. Také smutně dodává, že se ho možná

už tehdy máma bála, ale nedokázala tomu učinit přítrž. Po tom všem neštěstí, které rodinu potkala, chtěla manželství udržet za každou cenu.

Komentář: Lucie usuzuje, že byl Jan velmi zdatný manipulátor a mohl trpět některou z širokého spektra poruch osobnosti. Jinak jeho zvláštní chování nelze vysvětlit.

Poruchy osobnosti spadají do problematiky psychiatrie a musí se řešit s odbornou pomocí. Poruchy osobnosti představují souhrn charakterových a temperamentových rysů, které se významným způsobem odchyľují od rysů patrných u většiny lidí. Patří sem hlavně hluboce zakořeněné a přetrvávající vzorce chování, projevující se stereotypní reakcí na široký rozsah osobních a sociálních situací. Specifický projev poruchy tedy není vázán jen na určitý spouštěč, ale projevuje se v širší oblasti osobních a sociálních situací. (Praško, 2009, s. 15-21). Na základě poznatků moderní psychiatrie dnes víme, že poruchy osobnosti lze léčit farmakoterapií a psychoterapií. Jak již bylo řečeno, pro poruchy osobnosti jsou typické hluboko zakořeněné postoje a vzorce chování, každá změna tedy vyžaduje dlouhodobé úsilí. V průběhu terapie je důležité správné rozhodnutí ohledně metody, aby vyhovovala potřebám pacienta. Zároveň musí být každá forma terapie zpočátku vedena jako podpůrná. (Praško, 2009, s. 97-102).

Počátky sexuálního zneužívání

Lucie zpozorovala, že se o ni Jan začal zajímat od chvíle, kdy se začala viditelně měnit v ženu. Během roku a půl vyrostla, přibrala a začaly se na jejím těle projevovat sekundární pohlavní znaky. Lucie se snažila o změnách a ženských záležitostech hovořit s matkou, ale ta chodila domů pozdě večer a unavená. Chtěla se věnovat Janovi, který to od ní očekával. Spoustu věcí tak vysvětlila Lucii sestra. Co však bylo Lucii divné, byl nenadálý zájem Jana o její osobu. Často vyhledával příležitosti, aby s ní mohl hovořit o samotě. Zavíral se s ní v pokoji a hovořil o tématech, které Lucii nebyly od muže příjemné.

Začal mi třeba vyprávět o první menstruaci a zajímalo jej, zda už ji mám. Občas říkal takové odporné věci, jako že už nebudu jeho malá holčička, a podobně. Nechci se tím zabývat příliš do detailů, prostě byl odporně vlezlý. Dělal narážky na kluky, protože se na mě občas nějaký usmál nebo mi strčil do batohu psaníčko. Vyprávěl mi, co ode mě budou kluci chtít, jakmile budu žena.

Nechápala jsem to, protože jsem měla o lásce úplně jiné představy. Popravdě, něco jsem se dozvěděla od starší sestry své kamarádky, ale ani ona nemluvila tak oplzle, jako Jan...

Lucie doplňuje výklad svých pocitů a vzpomínky na období, kdy jí začalo být Janovo chování podezřelé. Vzápětí ještě dodává, že mimo uvedené „rodičovské“ povídání za ní občas chodil do koupelny nebo na toaletu, vždy jako náhodou. Třeba zaklepal, že něco nutně potřebuje vzít ze skříňky, když se Lucie koupala nebo vletěl na toaletu bez klepání, když tam byla. Aniž by se omluvil, začal si s ní o něčem povídat. Nerespektoval, že v té chvíli potřebuje soukromí. Dále nás uvede do kontextu dění Luciin deník:

Anička se v té době začala chovat divně. Bývala dlouho po škole u kamarádky, údajně se spolu učily. Nevím proč, ale nevěřila jsem jí. Jasně, byla starší a měla pubertu, plus svoji partu kamarádek, ale najednou si ostříhala vlasy a začala nosit takové divné oblečení. Měla krásnou postavu, všechna děvčata jí záviděla, a ty vlasy! No prostě ničehonic se změnila. Mamka si myslela, že bere drogy a uhodila na ni, co se děje. Pak ji chytila za ruku a silou z ní vysvlékla takový volný svetr, jestli netají těhotenství. Anička se rozbřečela. Ani babičce se nepodařilo ji uklidnit, úplně se uzavřela do sebe a jenom plakala. Babička si ji tehdy vzala na týden k sobě, ale vrátila se jiná. Babička nám tehdy nic neřekla, tvrdila, že Anička se rozhádala s kamarádkou. Nedokážu říct, jestli tehdy něco věděla nebo tušila, ale muselo to pro ni být taky strašné, vidět své vnouče v takovém stavu. (...)

(...) Dnes mi zase vlezl do koupelny, protože potřeboval najít mamce voňavku. Už jsem se naštvála, protože mamka nebyla doma a voňavku mívá u sebe v ložnici. Chtěla jsem vylézt z vany a okamžitě se obléct, protože jsem měla divný pocit, jak si mě prohlížel. Ale trošku mi uklouzla noha a potopila jsem se. Než jsem stihla cokoliv udělat, byl u mě a... no prostě vytáhl mě nad vodu, ale v té chvíli se mě začal dotýkat. Říkal mi, jestli jsem se neuhodila a dával ty svoje hnusné pracky na místa, kde mi to bylo nepříjemné. Celé to vyvrcholilo tím, že mě hladil po hrudníku, a druhou rukou zajel... no... tam dolů. Byla jsem hrůzou jako socha, chtělo se mi křičet a zvracet, ale on nepřestával. Zavřela jsem oči a modlila se, ať přestane. Cítila jsem, jak mu to dělá dobře. Hlavně má bezmoc, ta chuť něco udělat, ale nemohla jsem!!! Musela jsem si to celé vytrpět!!!

Luciin deník podává šokující záběr na situaci, kdy došlo k prvnímu zneužití Janem. Lucie třesoucím se hlasem vypráví, že tehdy zůstalo jen u dotyků. Janovi dotýkání se Luciina těla stačilo pár měsíců. Dalším zlomovým okamžikem byla Luciina první menstruace. Lucie opět doplňuje výklad úryvkem z deníku:

Odešla jsem ze školy dříve, protože mi bylo strašně blbě. Myslela jsem, že mám nějakou nemoc, bolela mě hlava, ledviny a břicho. Došla jsem domů, uvařila si čaj a šla si lehnout. Užívala jsem si, že doma nikdo nebyl. Za pár hodin jsem se vzbudila a bolest mezitím zesílila. Když jsem zjistila, že jsem to dostala, okamžitě jsem si vzpomněla na Aniččiny rady a šla se do koupelny dát do pořádku. Jenže mezitím co jsem spala, se Jan vrátil domů. Šel se podívat, kdo je doma, protože nikoho nečekal. Matka měla být v práci a sourozenci u kamarádů. Našel mě v koupelně, jak jsem se dávala dohromady. Pohledem zjistil, co se stalo. Dodnes ho vidím před sebou ... (chvilé pauzy, Lucie se musela napít a párkrát zhluboka nadechnout) ... Úplně mu začaly zářit oči, když viděl, co se mnou je. Všude okolo mě byl nepořádek, prostě jsem pořádně nevěděla, co a jak. Okamžitě otočil klíčem v zámku a vrhl se po mě. Ztuhla jsem zase jako socha, protože jsem už věděla, co bude následovat. Kdybych tenkrát raději utekla... (opět delší pauza na žádost Lucie) ... Prostě tentokrát mu nestačily jen dotyky. Udělal mi to. Brečela jsem a čekala, až to peklo skončí. Pak jsem ležela na dlaždicích v koupelně, ani už jsem plakat nemohla a prostě jsem to zlo ze sebe vyzvracela. V té chvíli můj život skončil.

Luciiny deníky i vyprávění odhalují, že ji Jan zneužíval po dobu pěti let. Za uvedené období se rapidně zhoršila ve škole, její do té doby výborný prospěch se změnil v dostatečný a sérii napomenutí a důtek. Zhubla na nezdravou váhu, vypadala jí část vlasů, trpěla na akné a virózy. Celkově přestala o sebe dbát, skoro se nečesala a oblékala se do mikin a volných kalhot. O líčení nemohla být ani řeč. Únik z pekla skoro každodenního zneužívání pro ni představovalo učiliště ve vzdálenější městi, kde jí nabídli možnost jít bydlet na internát. Lucie se smutným úsměvem zakončuje tuto kapitolu konstatováním, že přijetím na učiliště se dostala do pomyslného nebe. Její život mohl opět začít. Děkovala Bohu, že ji dostal z toho pekla pryč.

Komentář: Sexuální zneužití je nepatřičné vystavení dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti nebo chování. Zahrnuje jakékoliv pohlavní dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoliv,

komu bylo dítě svěřeno do péče, nebo kýmkoliv, kdo dítě zneužívá. Mezi takovými osobami můžeme najít rodiče, příbuzné, přátele, odborné či dobrovolné pracovníky nebo cizí osoby. Sexuální zneužívání dále členíme na dotykové a bezdotykové. Bezdotykové zneužívání představuje třeba setkání s exhibicionistou nebo vystavení dítěte pornografickému videozáznamu. Kontaktní zneužívání lze popsat jako takové zneužívání, kdy dochází k pohlavnímu kontaktu, včetně laskání prsou a pohlavních orgánů, pohlavnímu styku, pohlavnímu styku orálnímu nebo análnímu. (Vaníčková, Provazník, Hadj-Moussová, Spilková, 1999, s. 20). Závažnost prožitého sexuálního traumatu pro další vývoj oběti záleží na míře použitého násilí, s délkou doby traumatizace a s věkem, v němž k traumatu dochází. Velkou roli však hraje i chování okolí po zjištění sexuálního deliktu. To, co po zjištění deliktu následuje, může být pro dítě mnohem více traumatizující než samotný akt zneužití. Mluvíme zde o tzv. sekundární traumatizaci. (Weiss, 2005, s. 27-28).

Sexuální zneužívání dítěte vlastní rodinou je proces, který se vyznačuje velmi specifickou časovou a vztahovou dynamikou. Rodič využívá svoji autoritu k narušení přirozených zábran dítěte a k dezinterpretaci jeho morálních norem. Prvním krokem zneužívajícího rodiče je přístup do soukromí dítěte. Zpočátku to vypadá jako náhoda, ale rodič postupně vede dítě pod záminkou sexuální osvěty nebo předstírání otevřenosti. Poté se sám začne před dítětem odhalovat, často formou určité hry nebo svěřování se „tajemství dospělých“. Následně dítě vyzývá k imitaci toho, co sám dělá. Pak už stačí jen málo a tyto aktivity k tělesnému dotýkání progredují. Aktivity mohou progredovat k různým způsobům penetrace těla dítěte. Pro zneužívajícího rodiče má mimo jiné klíčový význam utajení incestního vztahu. (Weiss, 2005, s. 107-109).

2.1.7 Začátek a průběh středoškolských studií

Lucie vnímá jako významný životní milník přechod na učiliště. Jak se blížil konec základní školy, cítila čím dál tím jasněji, že se chce věnovat tvořivým manuálním činnostem. Doma pomáhala s domácností, babička ji učila péči o rostliny všeho druhu, často něco doma pekly nebo vařily. Rozhodla se, že nastoupí na učiliště ve vzdálenější město, protože tam nabízeli obor cukrářky. Až dnes přiznává, že její rozhodnutí bylo silně ovlivněno i motivací odejít z domu a žít na internátě, odkud se domů vracela 1x za 14 dní. Vzpomíná, že jí pomohla vyplnit přihlášku učitelka. Upřímně ji mrzelo, že Lucie nejde na střední školu, protože v ní viděla ohromný potenciál. Ale Lucie nebyla sto jí říct pravdu, co se stalo a proč potřebuje odejít tak daleko. Myslela si, že by

se setkala s nepochopením ze strany učitelky, stigmatizací a následně by to vědělo celé město, co se jí stalo. Třesoucím se hlasem dodává, že se tehdy bála jako nikdy v životě, a to především reakce Jana, kdyby o tom někde promluvila. Dodnes si myslí, že by ji býval zabil. Takto mu unikla, aniž by kdokoliv znal pravdu.

Po roce studia a svobody, jak dodává s úsměvem Lucie, se vše začalo vyvíjet tím nejlepším možným směrem. Unikla z dosahu Jana a jeho pokusů ji zneužívat. Zlepšila se ve škole, našla si nové kamarádky a kamarády a domů nakonec jezdila pouze 1x za měsíc. Jan se k ní choval odtazitě. Vždy ji mile přivítal, když přijela, dal jí nějaké věci na internát - např. jídlo, oblečení, ale už se nikdy nepokusil na ni sáhnout. Lucie však dodává, že zdání klamalo. Její situace se sice zlepšila, ale její sestra nyní trpěla každý den místo ní. Tuto ránu si nese celý život. Dodává, že kdyby věděla, co Jan začne dělat, zachovala by se úplně jinak. Předkládá deník, ve kterém je popsáno, co se dělo v době její nepřítomnosti. Jsou citovány pouze nejdůležitější pasáže, vztahující se k událostem v době Luciiny nepřítomnosti doma.

Konečně, konečně od něj mám klid! Občas mě ještě v noci budí hnusné sny nebo mi vadí, když se mě chce nějaký kluk dotknout, ale už je to mnohem lepší. Nějak se nedokážu odpoutat od toho hnusu, co mi doma udělal. Bojím se, že TO bude chtít takto ode mě každý kluk a když já nebudu chtít, řekne si, že jsem nějaká divná a nechá mě...

... Anička. Zrovna před týdnem jsem se vrátila domů a těšila jsem se, až ji povykládám, co je nového. Nepoznávala jsem ji. Z mojí sestřičky se stal duch. Je vyhublá, zamlklá, něčeho se bojí. Kdybych věděla, že jí dělal celou dobu to, co dělal i mě. Proč to ale muselo zajít tak daleko? Aničko, tak moc mě to mrzí...

... Kdybych bývala věděla, co se doma děje, nikdy bych neodešla. Nedokážu uvěřit, že vztáhl ruku na Aničku!!! ...

... To kvůli mně si sáhla na život...

Luciiny vzpomínky v deníku komentují období, kdy byla Lucie z domu skoro rok a půl pryč. Zpětně se dozvěděla, že její sestra Anička byla také Janem zneužívána. V důsledku psychické zátěže se pokusila o sebevraždu. Pokus se nezdařil a byla hospitalizována v léčebně.

Lucie se nikdy nedozvěděla, ve kterém městě nebo v jaké léčebně její sestru zavřeli. Zůstal jí pouze dopis na rozloučenou, který jí sestra nechala ve skříni mezi oblečením. Lucie dopis

našla o pár týdnů později. Doplňuje, že s matkou nikdy nešlo o sestře mluvit, jako by ji pohřbila. Chtěla se něco dozvědět od babičky, ale ta s matkou a Janem utnula veškeré kontakty po tragické události v rodině a odstěhovala se do jiné obce. Lucie kapitolu uzavírá komentářem, že si myslí o babičce své. Věděla, co se děje, ale výchova, v jejímž duchu byla vedena, jí zabránila se vložit mezi matku a jejího partnera. Nebo že selhávaly veškeré její pokusy situaci řešit. Lucie dodává, že s babičkou se stýkala i nadále nebo si vyměňovaly dopisy, ale domů od této události nepřijela dva roky. Přespávala u kamarádek. Mrzí ji, že matka na to nijak nereagovala, pouze jí posílala na internát balíčky a nicneříkající pohlednice.

Komentář: Z výpovědi Lucie ohledně Janova zneužívání je patrné, že dosahoval utajení svých sexuálních interakcí s dětmi vyhrožováním. Podle Weisse však dojde k použití vážného tělesného násilí jen výjimečně. Rodič svou převahu využívá jen jako nástroj vydírání. Hrozby směřuje cíleně na dítě samotné nebo na jemu blízkou osobu, například sourozence. Cíl zneužívajícího rodiče spočívá v motivaci dítěte k participaci na zneužívání. (Weiss, 2005, s. 108-109).

2.1.8 První Luciin partner a příchod prvního potomka

Lucie navazuje na předchozí kapitolu vyprávěním o posledním ročníku na učilišti. Stále přespávala u svých kamarádek, příležitostně navštěvovala brigády a šetřila si na vlastní bydlení. Zanedlouho měla být plnoletá a domů se vrátit nechtěla. Během jedné brigády v místním obchodě potkala mladého studenta průmyslovky, Stanislava. Chodil skoro každý den pro něco, postupně se dali do řeči a zjistili, že mají hodně věcí společných. Pár týdnů nato pozval Stanislav Lucii na vycházku a do kina. Lucie dodává, že se jí v podstatě dvořil od první chvíle, ale těžko se jí překonával strach. Podvědomě stále cítila, že se všechny rány nezahojily. Jelikož se jí ale Stanislav velmi líbil, postupně se dokázala v jeho společnosti uvolnit a poznávala, že se chová zcela jinak než Jan. Byl k ní velmi pozorný a laskavý, nabízel jí pomoc, doprovázel ji po večerech až k domu a trávil skoro všechnen čas s ní. Lucie si na něm velmi vážila i toho, že na ni nespěchá v žádném ohledu. Dokonce ji překvapilo, když se jí blížily závěrečné zkoušky, že jí pomáhal s přípravami a učil se společně s ní. Viděla v něm tehdy toho pravého. Byl galantní, pohledný, respektoval Luciiina rozhodnutí, což doposud u muže nepoznala. Doma vládl pevnou rukou Jan a na biologického otce už si tolik nevzpomínala.

Lucie v uvedeném období prožívá silný návrat k Bohu. Vděčí mu za záchranu v podobě možnosti studia mimo domov, za úspěšné závěrečné zkoušky, za milého partnera a za první práci, kterou získala okamžitě po vyučení. Víra se pro ni opět stává prioritním prvkem života. S Bohem komunikuje v každé chvíli, kdy je to možné. Navštěvuje kostel, vypomáhá na místní faře, zasvěcuje do své víry i Stanislava. Dodává, že se opět zrodilo její duchovní já.

Jakmile dokončil studia i Stanislav, odjeli společně s Lucií za její rodinou na návštěvu. Matka s Janem neprožívali, že Lucie ukončila studia, ani že má nového partnera. V domě vládla ponurá atmosféra, kterou dokázala rozzářit svou přítomností až babička, která oběma mladým pogratalovala a oslavila s nimi jejich úspěch v místní cukrárně. Lucie vzpomíná, že jim babička udělila požehnání, pokud by měli v plánu se vzít. Po návratu z návštěvy se Lucie a Stanislav vydali na návštěvu k jeho rodině. Zde Lucie poznává zcela jiný život. Rodina je vícegenerační, šest sourozenců drží za všech okolností spolu a Stanislavovi rodiče mají ve svých srdcích dost lásky i pro partnery jejich dětí. Lucie na návštěvu u nich velmi ráda vzpomíná. Lucie se v nové rodině cítila natolik dobře, že našla odvahu hovořit se Stanislavem o své minulosti. Opatrně mu vysvětlila, jak to u nich doma vypadá, že matka žije s novým partnerem, jak přišli o otce a naznačila mu, proč si nerozumí s nevlastním otcem. Více si to nepřála komentovat a Stanislav to přijal. Měl pro Lucii velké pochopení. Lucie vysvětluje, že se bála jeho reakce, nebo že by ho mohla ztratit, kdyby se přiznala.

Nedlouho po návštěvě u rodičů požádal Stanislav Lucii o ruku. Měli malou a skromnou svatbu, kam byli pozváni pouze svědkové, Stanislavovi rodiče a Luciina babička. Lucie toužila pozvat i matku, ale babička jí vysvětlila, ať to nedělá. Pochopila, že její přítomnost by se neobešla bez Jana, který by celou atmosféru zkazil. Vztahy mezi Lucií a rodinou byly tolik narušené, že se nedalo nic udělat.

Měsíc po svatbě se Lucie se Stanislavem nastěhovali do malého domku na okraji města. Domek byl svatební dar od rodičů Stanislava. Lucie na počáteční soužití vzpomíná jako na splněný sen. Oba dva chodili do práce, která je bavila, zvelebovali si nové bydlení a každý den se na sebe těšili. Zažívala tehdy lásku, o jaké sní každá mladá dívka. Postupně, jak Stanislav získával její důvěru, odhalovala Lucie další ze svých tajemství. Zpočátku jí to šlo velmi těžce, protože jí bylo nepříjemné hovořit s jiným mužem o tom, co jí udělal nevlastní otec. Velmi ji motivovalo, že jí Stanislav bedlivě naslouchal, nikdy jí za nic neodsoudil. Zpětně vidí i přes stinnou stránku manželství jako pozitivum, že se dokázala svěřit jiné osobě s tím, co musela prožít. Mělo to pro ni

výrazný očistný účinek. Stanislav si vše nechal pro sebe a nikdy na ni v ničem netlačil. Naopak jí nechával naprostou svobodu a možnosti se rozhodovat dle svého uvážení.

Rok po svatbě Lucie otěhotněla a s manželem se těšili na první přírůstek do rodiny. Lucie těhotenství zvládala lehce, mohla si dovolit chodit do práce až do osmého měsíce těhotenství. Stanislav doma převzal většinu jejích dosavadních povinností. Snažil se jí těhotenství co nejvíce ulehčit, měl pochopení pro vše. Dokonce jeli na krátkou dovolenou na Jižní Moravu, i když byla Lucie ve vyšším stupni těhotenství. Lucie uzavírá kapitolu konstatováním, že pomyslnou hranici mezi dobrým a zlým představoval porod dítěte.

Komentář: V uvedeném období prožívá Lucie velké štěstí a zapomíná na vše zlé, co ji dosud v životě potkalo. Zároveň prožívá velmi intenzivním způsobem svou první lásku a první těhotenství.

Tělo trpí traumatem a zneužitím ještě dlouho po jejich ukončení. Destrukce v důsledku pohlavního zneužití v dětství se projevuje dlouhodobě ve fyziologii člověka, vzdaluje nás od původního Božího plánu dokonalého zdraví. V tělesné rovině se jedná o projevy chronického citového otřesu jako je stres, častých onemocnění a dokonce vážné choroby. Adaptabilita je jedním z velkých darů, díky němuž jsme schopni překonat nepříjemné zážitky. V nejlepším případě se z oběti sexuálního zneužívání stane drsný a nezlomný přeživší, jako se stalo Lucii. (Allender, 2018, s. 21-50)

Narození Luciina prvního dítěte

Lucie byla z celé situace vyděšená. Nikdy jí nikdo neřekl, co ji jako prvorodičku čeká. Dodává, že jí tehdy byl největší oporou manžel, který s ní byl skoro až do poslední chvíle. Porodila zdravou holčičku, které dali jméno Klára. Pojmenovali ji podle Luciiny babičky. Lucie vzpomíná, že v té době intenzivně prožívala roli novopečené maminky, a zároveň cítila i sílu Boží milosti. Dostalo se jí požehnání být matkou a manželkou. Uvádí, že po delším období opět začala intenzivněji prožívat i svou víru. Měla ji svým způsobem vždy, ale v určitých obdobích byla spíše latentní, případně Bohu vyčítala, že se něco děje proti její vůli.

S malou Klárkou se vrátily domů a rodina musela začít nový život. Lucie se starala o miminko a domácnost a Stanislav dále chodil do práce. A zde byl podle jejích slov počátek

Stanislavovy proměny. Lucie uvádí, že si čím dál tím častěji všimal toho, co se mu doma nelíbilo. Klárka byla zdravé dítě, ale v prvních měsících života se často v noci budila a plakala. Stanislav býval podrážděný, protože měla postýlku v ložnici a její křik byl pro něj nepříjemný. Lucie k ní pokaždé vstávala, což se projevilo i na ní. Během dne měla často potřebu spát. Vždy se postarala o Klárku, a pak si odpočinula. Manžel to viděl jako problém, kritizoval Lucii, že jen spí a nic nedělá. Připadalo mu, že doma není vůbec uklizeno, zahrada je neupravená, jídla jsou jednoduchá. Lucie to v uvedeném období začala vnímat jako oprávněnou kritiku a začala dělat vše pro to, aby byl manžel spokojený. Přes den neodpočívala a pořád něco dělala v domnění, že Stanislava tímto chováním uspokojí.

Takto vypadal jejich každodenní život po dobu cca 6 měsíců. Lucie byla unavená a přepadlá, ale stále se kvůli Klárce a Stanislavovi přemáhala. Klárka se postupně uklidnila, během noci spala a přes den byla čilá a zvědavá. Stanislav byl neustále s něčím nespokojený, ale občas přišel z práce dřív a vzal manželku a dcerku na vycházku, nebo se šli projít po městě a poseděli v kavárně. Občas Lucii koupil nějakou drobnost a omluvil se jí. Stále říkal, že toho má v práci hodně, protože ho povýšili.

Komentář: Psychické násilí je nejhorší. Tvrdí to všechny jeho oběti – děti, dospělí, muži i ženy vždy zdůrazňují, že víc než fyzické rány bolí tvrdá slova. Psychickým násilím agresor ubližuje nejvíc. Bere na sebe podoby různých urážek, nadávek, ponižování, pronásledování, výslechů, žárlivého odsuzujícího vyzvídání. Právě uvedené formy násilí nenechávají stopy na těle a nikdo nemusí nic poznat. Samy oběti přitom důvody svých bolestí skrývají. Ženy chřadnou, ztrácí se jim barva z obličeje, oči mají zamžené. Některé mohou upadnout do apatie a stěžují si na extrémní únavu, problémy se spaním a zažívací potíže. (Daligand, 2014, s. 32-33)

2.1.9 Domácí násilí

Situace se razantně obrátila v době, kdy měla Klárka 9 měsíců. Tehdy Lucie vzpomíná, že jí bylo opravdu velmi špatně. Malá měla nějakou dětskou nemoc, ve dne v noci potřebovala péči a Lucie také onemocněla. Udělalo se jí při úklidu tak špatně, že si musela okamžitě lehnout a usnula.

„To probuzení si pamatuju dodnes, jako by to bylo včera. Vzbudila mě strašná rána do hlavy a řev. Normálně řev, jako zvíře. Lekla jsem se a vyskočila z pohovky, vůbec jsem nechápala, co se děje. Viděla jsem Stanislava, jak se sklání do postýlky a hladí Klárku, když v tom se rozpráhl a dal mi facku. Pak jsem si uvědomila, že i ta první rána byla od něj, i ten řev... Měla jsem vše jako v mlze, protože jsem byla unavená, nemocná a hlavně jsem nechtěla věřit, že to je můj manžel, to rozlícené řvoucí zvíře.“

Lucie si vzpomíná, že se tehdy okamžitě začal omlouvat. Odněkud vytáhl čokoládu, začal Lucii usmiřovat a vysvětlil jí, že ji nemohl vzbudit. Tvrdil jí, že ležela jako opilá, bál se o Klárku. Prý nereagovala na volání, proto s ní jemně zatřásl, zda se jí něco nestalo. Lucie to tehdy zpracovala v sobě jako jednorázový úlet. Ráno vzal Stanislav Lucii i Klárku do města autem, aby je obě vyšetřil lékař. Dovezl je domů, uložil je do postele a Lucie uvádí, že dokonce ještě uvařil do konvice čaj a připravil jí vše na noční stolek, aby nemusela chodit po domě a mohla s Klárkou jen ležet.

Další „úlet“, jak to komentuje Lucie svými slovy, přišel o pár týdnů později. Lucie uvádí, že se příležitostně doma sama modlila nebo si četla Bibli, kterou kdysi dostala od babičky a rozjímalala nad jejími texty. Někdy předčítala texty i Klárce a seznamovala ji s knihou, i když byla ještě maličká. Jednoho dne se vrátila k textu, který ji velmi zaujal, a chtěla nad ním rozjímat. Klárka spala po jídle v postýlce, Lucie ji měla vedle sebe. Ponořila se do četby. Nečekaně přijel domů Stanislav. Dle slov Lucie vletěl do domu jako vichřice, evidentně spěchal. Odložila knihu a šla za ním do chodby, co se děje. Stanislav ji odstrčil a hledal Klárku, zda je v pořádku. Když mu Lucie řekla, že spí v postýlce, rozpráhl se a udeřil ji do tváře. Poté se rozběhl do pokoje, kde byla Klárka a vrátil se s knihou v ruce, úplně nepříčetný. Začal na Lucii křičet, vadilo mu, že nechala Klárku bez dozoru a také ji nařkl kvůli její víře. Poprvé za celou dobu trvání manželství mu vadilo, že Lucie svou víru udržuje. Vyčetl Lucii nesmyslnost její víry, roztrhal knihu a její zbytky rozházel po celé chodbě. Lucie, která se mezitím zvedala ze země, začala strachy plakat a chtěla utéct. Stanislav ji chytil a zbil. Níže Lucie popisuje, co se událo:

„Dovolávala jsem se tehdy Boha i svatých, ať mě zachrání, ale žádný zázrak se nestal. Bil mě jako psa, kopal do mě jako do mičudy, řval u toho a byl úplně nepříčetný. Řval na mě,

že náboženství je přežitek, žádná víra nikdy nikoho nezachránila a tu moji nicotnou knihu musel zničit, protože mi vymývá mozek. Hanil mě jako nesvéprávnou stoupenkyni sekty, vysmíval se křesťanství a poté mě ještě jednou zbil, že chci zničit naši Klárku tímto středověkým přežitkem. Pohrozil mi, že jestli to ještě někdy budu číst, nebo jestli někdy zjistí, že podporuju tohle tmářství, zabije mě. Už jsem jen ležela na zemi a lapala po dechu. V tu chvíli se ve mně vše zlomilo. Bůh i svatí mě opustili, zničil mi dar od milované babičky a chtěl mi vzít život. Kopl mě naposledy do boku, nechal mě ležet jako psa a odešel, nevím kam. Ležela jsem na té zemi, plakala a okolo mě byly potrhane kusy papíru. Z pokoje křičela Klárka, ale já to nevnímala. Respektive jsem nebyla schopná ji jít zkontrolovat, protože v té chvíli selhala má ochrana a zbořily se mé sny. Věřila jsem, že svatí jsou všemocní, Bible nedotknutelná a já šťastná manželka a matka. Tehdy, tehdy na té zemi se vše zlomilo.“

Lucie konstatuje, že po tomto incidentu se opět Stanislav donekonečna omlouval. Přinesl jí druhý den velkou kytku, uklidil způsobený nepořádek, „opečovával“ ji i Klárku. Lucii neustále vysvětloval, že její víra je nedotknutelná a on neměl právo takto reagovat. Lucie se však během pár dní uzavřela do sebe, už si ho k sobě nechtěla pustit a bála se. Jakkmile slyšela jakýkoliv zvuk, byla ustrašená. Odmítala, aby se jí Stanislav jakkoli dotkl, což postupně spustilo pravidelné sekvence křičení a bití, tentokrát bez omluv. Lucie smutně dodává, že tehdy pořád viděla zlo v sobě. Zaráželo ji, proč mu najednou začala její víra vadit, proč mu vlastně vadí ona. Vždyť předtím měli hezké manželství, kterému bylo požehnáno zdravou holčičkou. Stanislav nikdy neřešil, co Lucie dělá, o co se zajímá, prostě to s ní sdílel. Až jednoho dne našla řešení její situace:

„Jednoho dne, když jsem byla s Klárkou na vycházce a šly jsme pro manžela do práce, mi to došlo. Řekla jsem mu vše, co jsem si v minulosti prožila a on mě nyní vidí jako nečistou, pošpiněnou hříchem a neví, jak to má ve vztahu ke mně zpracovat. Věř mi, když jsi v takové situaci, neuvažuješ logicky. Hledáš vinu u sebe, protože tvůj milovaný muž ji shledává u tebe, on přece není špatný. Dokonce jsem přijala za svou i teorii, že Klárku mohu už v útlém dětství zfanatizovat. Prošla jsem si bolestnou zkušeností, kdy ve mně víra zemřela, a bála jsem se, aby to moje dcera nemusela zažít taky. Ten pocit prázdnoty a zjištění, že jsi na vše sama. Obávala jsem se i útoku manžela na mou osobu, bála jsem se fyzické bolesti, ale psychika tehdy sehrála mocnější roli.“

Lucie pro vysvětlení výše uvedeného odstavce doplňuje, že rodina žila navenek velmi spořádaně. Ona jako matka byla doma s dítětem, pečovala o domácnost a zahrádku, představovala spokojenou manželku. Každodenně chodila s Klárkou manželovi naproti do firmy, poté se šli projít přes město a vraceli se domů. Lucie smutně dodává, že rodina tehdy působila jako vzor pro všechny ostatní. Jenže jakmile se zavřely dveře a Lucie odvedla Klárku do jejího pokojíku, začalo peklo. Lucie níže popisuje, jak vypadaly její „běžné“ dny v domácnosti.

„Bití bylo opravdu na denním pořádku. Jenom co byla Klárka mimo dosah, pustil se do mě. Říkala jsem si, aspoň že to naše dcera nevidí, jenže to je slabá útěcha... Kopal do mě tak, že jsem málem vypustila duši. Řval na mě jako pominutý, kolikrát mě potom ještě znásilnil... Nebo když jsem to nejméně čekala a dělala nějakou domácí práci, tak se vyžíval v tom, že mě třeba shodil ze židle, když jsem utírala prach, skopl mě ze schodů, když jsem vysávala. Pak se mi smál, ubližoval mi a bral si mě, jak se mu zlíbilo. Malá někde v domě křičela, ale mu to bylo jedno. Snad to jeho zvrácenou povahu ještě živilo.“ (...)

„Horší to začalo být ve chvíli, kdy malá začala chodit a dožadovala se maminky nebo tatínka. Asi podvědomě cítila, že se v domě něco děje. Začala se počurávat, i když už jí táhlo na čtvrtý rok. Ve školce se mě tehdy ptali, co se děje. Učitelka musela něco poznat, já to vždy uhrála na nemocné ledviny, které se u nás v rodině dědí u žen.“ (...)

„Když se jednou učitelka zeptala manžela, co se doma děje, zahrál na ni komedii o podlomeném zdraví dcery kvůli zanedbané péči z mé strany. Vykreslil mě jako nesvéprávnou, lživou a labilní ženskou, která je doma z donucení, musí na nás na obě pracovat a dohlížet, protože jsem schopná dítěti ublížit. Bojí se mě pustit do práce, protože neví, co bych si mohla udělat. Stála jsem tam tehdy jako solný sloup a po tváři mi tekly slzy hořkosti, jak mi mohl takto ublížit. Učitelka, o které jsem si myslela, že ví pravdu, mě zklamala. Podívala se na mě naprosto zhmuseně, vzala manžela stranou a o něčem se bavili. Malá se mě držela za ruku a plakala, protože nevěděla, co se to děje. Celou cestu domů jsem ani nemukla, ani Klárka. Věděla jsem, že je zle. Jen co jsem ji odvedla do pokoje, tak mě ztřískal pohrabáčem, že jsem týden nemohla vyjít skrze bolesti a modřiny z domu. Vyrazil mi tři zuby a myslím si, že jsem tehdy měla i zlomeniny.“

Od incidentu uběhlo ještě pár měsíců, během kterých se situace neustále dokola opakovala. Lucie byla doma, pečovala o domácnost. Dvakrát otěhotněla, ale pokaždé potratila.

Stanislav ji tak bil, že neměla šanci těhotenství udržet. Tuto kapitolu Lucie uzavírá konstatováním, že vše trpěla kvůli Klárce. Tehdy si vykládala jako správné, aby s manželem dále zůstávala, i přes týrání. Cítila, že nemůže dceři vzít otce, kterého má tak ráda.

Komentář: Lucie se ocitla v roli oběti domácího násilí. Domácí násilí je takové násilí, které se děje mezi osobami sdílejícími společnou domácnost a nejčastěji se odehrává mezi partnery. Z počátku nemusí nic nasvědčovat tomu, že dojde k násilí ve vztahu. Partnerské vztahy, v nichž k násilí dojde, zpravidla začínají lépe, než ty ostatní. Muž je k partnerce milý a pozorný, často je pro okolí vyhledávaným společníkem a je oceňován jako dobrý posluchač. Obvykle dává ženě najevo, jak moc ji miluje a dokáže v ní navodit pocit, že je středobodem jeho života. Násilí do vztahu proniká náhle a nečekaně jako důsledek silného spouštěcího faktoru, obvykle se to ale děje nenápadně a plíživě. (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 81-82)

Stručně lze představit vývoj vztahu, v němž poté propukne násilí, na základě modelu tří „N“. Fáze namlouvání – v této fázi si budoucí násilník namlouvá potenciální oběť. Objekt si namlouvá, že jde o ideálního partnera. Skrze „růžové brýle“ nevidí varovné signály. Pokud si sociální okolí dovolí vyjádřit pochybnost, ohrožená osoba se dál sociálně izoluje. Fáze napětí – napětí se postupně vkrádá do vztahu a zcela nekontrolovaně přejde v násilí. První násilný výbuch je pro dotčenou osobu šokem. Je zmatená a uvedená situace agresor využívá. Oběť si namlouvá, že všechno bude v pořádku. Fáze násilí – agresor postupně ovládne celý život oběti, včetně jí samotné. Násilí, které může mít různé podoby, se stává nástrojem pro udržení kontroly a moci nad osobou ohroženou domácím násilím. Oběť si vytváří nový a zkreslený obraz sebe sama. Snaží se násilníkovi vyhovět a změnit jeho reakce, ale to se jí nikdy nepodaří. (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 82-84)

2. 1. 10 Únik z domu hrůzy

Obrat nastal v době, kdy měla Klárka pět let. Byla tehdy zima a děti měly prázdniny. Stanislav slíbil, že s Lucií a s Klárkou pojedou do Prahy na výlet. V práci dostal nějaké mimořádné odměny a chtěl se před všemi známými „vytáhnout“. Lucie připravila zavazadla a šla nachystat Klárku, Stanislav mezitím čekal v přízemí. Jakmile Lucie uložila všechna zavazadla do auta a usadila Klárku, Stanislav vyjel s autem před dům. Naložili i Lucii a její. Lucii se v Praze moc

nelíbilo, protože město pro ni bylo veliké a neznámé. Klárka pořád plakala, chtěla domů. Jediný Stanislav byl jako vyměněný, užíval si dovolené a dokonce Lucii ani nebil.

Po pěti dnech se měli vracet domů. Lucie naložila zavazadla do auta, usadila Klárku a odjeli. Stanislav se rozhodl, že pojedou domů jinou cestou a zastaví se u nějakého zámku, který kdysi navštívil jako kluk. Lucii to nevadilo. Sice byla unavená z péče o dítě, ale těšila se na poslední část výletu. Užívala si proměny Stanislava v kluka, do kterého se kdysi zamilovala. Uvádí, že ji na dovolené ani jednou nezbil, dokonce jí koupil kytici gerber a nové šaty z butiků a Klárce dovolil, aby si vybrala drahou hračku. Bohužel po cestě na zámek se opět projevila Stanislavova pravá povaha.

„Jeli jsme po cestě a dlouho nebylo žádné odpočívadlo. Klárce nebylo dobře, potřebovala na záchod a byla strašně bledá. Stanislav začal být nervózní, protože Klárka začala hlasitě křičet a dožadovala se záchodu. Změnil styl jízdy, najednou jel velmi rychle a agresivně. Bála jsem se, co bude. Klárka se vzadu klepala a byla podezřele potichu. Stanislav najednou zajel na lesní cestu, prudce zastavil, vyskočil z auta a rozrazil zadní dveře. Začal na Kláru křičet, že je nevychovaný spratek, na mě, že jsem blbá a neschopná kráva a vytáhl mi ruku za krk. To, co se odehrálo potom, byla moje noční můra. Jak mi vytáhl, tak zjistil, že je auto vzadu mokré a zašpiněné, prostě už to nevydržela a pustila. Chytil mi zezadu za krk, zatřásl s ní a kopl mi tak, že letěla na zem. Ležela, třásla se a řvala. Vyskočila jsem z auta a šla ji chránit, ale zkroutil mi ruku za zády a řval na mě hnusné věci. Hodil se mnou na zem vedle dcery, skočil do auta a ujel. Nechal nás tam napospas.“

Lucie neví, jak dlouhý čas s dcerou na místě strávily, ale musela se sebrat kvůli dítěti. Zkontrolovala Klárku, jestli je v pořádku, zabalila ji opatrně do bundy a odešly spolu ke krajnici silnice. Lucie vzpomíná, že měla strašný strach. Nikde nikdo, neměly doklady, peníze, telefon, prostě vůbec nic. Klárka byla úplně bledá, mokrá a chvílemi lapala po dechu. Po nějaké době Lucie zahlédla auto, tak na něj začala mávat. Ke vši smůle přijel Stanislav s nějakým mužem. Poznala v něm manželova kolegu z práce. Instinktivně objala Klárku a chtěla ji bránit, ale oba muži rychle vyskočili z auta, obě naložili do zadu a rychle ujížděli zpět domů. Po návratu Lucie okamžitě začala obstarávat Klárku, zatímco manžel s kolegou popíjeli na zahradě pivo.

„Večer mě zase zbil pohrabáčem, zase jsem nemohla týden z domu. Mezitím dobil i Klárku, zatímco jsem ležela a přemýšlela, jestli jsem ještě živá. Klárka byla potom celý týden u jeho rodičů. Zjistila jsem, že jim napovídal, že jsem jí to udělala já. Podle jeho slov jsem měla být zavřená doma, než se rozhodne, co se mnou lékaři udělají, a dítě musí být v bezpečí. Abys věděla, slyšela jsem ho telefonovat. Tento poslední týden mám v úplné mlze, padla jsem na absolutní dno a ta špína v něm mě dusila. Cítila jsem se jako v bažině, jako by mě něco táhlo dolů a vzduch okolo mě se proměňoval v bahno, zahlcoval mi plíce i mozek. Nebyla jsem schopná ničeho.“

Lucie vysvětluje, že v té chvíli na lesní cestě ji zasáhlo prozření. Uvědomila si, že se manžel nikdy nezmění, že je psychicky nemocný. Především ji ale vyděsilo, že vztáhl ruku na bezbranné dítě. Na jejich vlastní dítě. Jakmile manžel dovezl po týdnu Klárku domů, Lucie ani chvíli neváhala a začala přemýšlet nad únikovým plánem. Jelikož se večer vrátil pozdě a opilý, spadl v přízemí na gauč a manželku i dceru neobtěžoval. Lucie počkala, až ráno manžel odjel do práce, prohledala dům a našla jejich doklady. Sebrala i nějaké peníze, které měl Stanislav schované v šuplíku s doklady a sbalila sebe i dceru do batohu a cestovní tašky. Naposledy prošla celý dům, zda na něco nezapomněla. Probudila Klárku, vzala jejich osobní věci a společně z domu odešly. Lucie dodává, že ani nezamkla. S pocitem, jako kdyby se vynořila z pomyslné bažiny, se zhluboka nadechla a otevřela branku. Postrčila Klárku ven, naposledy se otočila a branku zabouchla. Lucie vzpomíná, že na vlakové nástupiště už obě skoro běžely, protože se Stanislav mohl kdykoliv objevit a celý pokus by ztroskotal.

Lucie i s Klárkou odjela nejbližším vlakem, který ve stanici zastavoval. Nemyslela na to, co bude. Jako nejsilnější impulz vnímala potřebu překonat co největší možnou vzdálenost od manžela. Uvádí, že dcera zpočátku nechápala, co se děje a proč najednou musí odjet. Plakala, chtěla tátu, hračky, kamarády. Lucie dodává, že Klárka zřejmě prožívala určitou formou šok. Během cesty ve vlaku se postupně uklidnila, plakání přestalo a usnula. Jakmile vlak přijel do cílové stanice, Lucie s dcerou vystoupily. Dostaly se do vzdálenosti cca 120 km od místa bydliště, protože městem, kde doposud žily, projížděly i rychlíky.

Noc strávila Lucie s dcerou na vlakovém nádraží. Město, kam je dovezl vlak, Lucie neznala. Nechtěla na sebe poutat pozornost ptaním kolemjdoucích, kde by našla nocleh a dodává, že u sebe neměla ani dostatečnou hotovost. V místním stánku koupila pro sebe i pro dceru jídlo

a pití. Schovaly se v rohu čekárny, která byla převážně opuštěná. Lucie dceru zabalila do deky a nechala ji spát. Byla vyčerpaná a bledá. Lucie celou noc bděla, dohlížela na spící dítě a na jejich osobní věci. Přemýšlela, co udělat a jak se zachovat. Dodává, že si tehdy vzpomněla po dlouhé době na vlastní matku. Poté, co se jejich cesty před pár lety rozešly, neměla potřebu na ni myslet. Vysvětluje, že se ani nepokusila kontakt obnovit. Toho času se rozhodla, že za ní pojede i s Klárkou.

Ráno velmi brzy probudila dceru, najedly se a Lucie zabalila všechny věci do zavazadel. Nakoupila další jídlo a pití na cestu. Na přepážce zajistila lístky a čekala s dcerou na vlak, který je měl obě dovézt do Luciiny rodné obce. Klárka měla poznat prarodiče, o jejichž existenci neměla ani tušení. Lucii čekal střet s mužem, který ji v období dospívání velmi negativně poznamenal.

„Myslela jsem hlavně na Klárinku. Ona pro mě byla priorita, ona byla ten důvod, proč jsem tohle udělala. Celou noc jsem ani oka nezamhouřila, jak jsem se bála. Že nás někdo najde, předá policii, že nás vystopuje Stanislav, že se nám něco stane. (...) Proč jsem jela za mámou? Poprvé po dlouhé době jsem cítila, že ji potřebuji. Vnitřně mě bolelo, že nejsme v kontaktu. Vše mě strašně mrzelo a chyběla mi. Také jsem strašně moc chtěla, aby měla Klárka babičku, jako jsem měla já.“

Jakmile přijely Lucie s dcerou do rodné obce a vystoupily z vlaku, šla Lucie najisto na adresu, odkud před pár lety odešla. Cestou z vlaku Klárce vysvětlila, že jedou navštívit babičku. Lucie dodává, že pro dceru to bylo množství informací, které v dané chvíli nedokázala přijmout. Cítila však potřebu jí babičku představit. Chtěla, aby zažila po posledních zlých událostech už jen lásku. Setkání s matkou byl pro Lucii velmi silný okamžik. S ostychem zazvonila a očekávala, že vyjde otevřít Jan. Překvapilo ji, když ze dveří vyšla její matka. Obě ženy se pár vteřin prohlížely, než si padly s pláčem do náruče. Uvítání bylo vřelé, ale zároveň neočekávané. Lucie představila matce její vnučku Klárku. Vysvětlila jí, že odešla od manžela a požádala ji, zda by nemohla pár dní i s dcerou zůstat. Luciina matka obě pozvala do domu a uvedla je do pokoje, který byl po dobu následujícího týdne jejich útočištěm. Lucie uložila unavenou dceru k odpočinku. Šla za matkou, aby si vše mezi sebou ujasnily a napravily chyby z minulosti. Lucie vysvětlila svou situaci matce.

Matka vysvětlila Lucii, že už je dva roky sama, protože Jan se odstěhoval. Hovořily spolu dlouhé hodiny, šly spát až nad ránem.

Druhý den se matka Lucie věnovala vnučce, aby si mohla i Lucie odpočinout. Odpoledne se vypravily na nákupy do sousedního města, protože Lucii i Klárce chyběla spousta osobních věcí, např. oděvy, hygienické potřeby, léky. Lucie vysvětluje, že se během nákupů nedokázala soustředit a uvolnit. Neustále očekávala, odkud se vynoří policie nebo sám Stanislav. Dceru pořád držela za ruku, nedokázala ji pustit ani na krok. Přiznává, že se bála i o matku, co by jí mohl manžel udělat.

Následující dny se matka věnovala Klárce, trávily spolu většinu dne. Lucie potřebovala hodně odpočívat. Přiznává, že ani tolik nespala, jako utíkala ke snům. Snažila se potlačit vše zlé představami a ideami. Nejčastěji si představovala, že jsou stále rodina i s manželem a vše je zalité sluncem. Vysvětluje, že i když matce svěřovala vše, co se u nich doma stalo, často sama nevěřila svým slovům. Myslela si, že lže a očerňuje manžela v matčiných očích. Proto se vracela k fantaziím, ve kterých mohla žít, jak se jí zlíbilo. Idea pro ni byla lépe přijatelná než realita, protože ideu mohla ovládat podle svých potřeb.

„Realita byla neúprosná. Měla jsem dvě zavazadla, skoro šestiletou dceru a nebylo kam jít. Pronásledovala mě představa vzteklého Stanislava, který mě i dceru ubije k smrti. Matka už byla v důchodu, nemohla jsem po ní chtít, aby se o nás starala. Odchodem Jana se jí ulehčilo, ale i tak. (...) Proto jsem si začala vymýšlet ty ideje. Mohla jsem kdekoliv a kdykoliv být, kým jsem chtěla. V autobuse, doma, při čekání na poště... Pomalu ale jistě by mě to bylo ovládlo. Vždy mě vrátila na zem Klárka. Ne ta vysněná, ale moje dcerunka. Pro ni jsem žila a dýchala.“

Komentář: Osoba, která je ohrožená domácím násilím, si vytváří složité strategie, jak ve vztahu přežít bez výraznější újmy. Například se zcela podrobí k poslušnosti a ochotě, ponižování se a podrobování situaci, snaží se popírat skutečnost a podobně. Pomalu a postupně si osoba ohrožená domácím násilím začne uvědomovat, že takovým způsobem nemůže a nechce žít. Roste její ochota hledat pomoc a podporu. Začíná si uvědomovat ztrátu smyslu života, setrvávají ve vztahu. V uvedené fázi je velkým rizikem sebevražda oběti, protože může dospět k názoru, že je lepší být mrtvá, než dále týraná. Po velmi dlouhé době si osoba ohrožená domácím násilím může uvědomit své pocity a bude jimi zcela zahlcena. (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 86-88)

Pro ženu, která odešla od agresora, je velmi důležité, aby začala násilníka vnímat jako součást své minulosti. Nahradí-li ve své mysli agresora sama sebou, vytratí se psychická moc, kterou nad ní měl. Místo toho získá obraz sebe sama, kdo skutečně je a jakou má hodnotu. Ovšem je to proces na delší dobu a někdy to žena bez pomoci odborníků nezvládne. (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 90)

2.2 Doba po vstupu do nového náboženského hnutí

2.2.1 Hledání útočiště a setkání s novým náboženským hnutím

Lucie se po týdnu stráveném s matkou rozhodla, že ještě týden s dcerou zůstanou, než odjedou do cizího města začít nový život. Uvedený týden pro ni byl zlomový, protože jí přišlo předvolání k soudu kvůli rozvodu. Lucie se v první chvíli bála, protože vůbec nevěděla, co může od Stanislava čekat. Hlavní obavou byl strach o dceru, že ji bude chtít svěřit do plné péče, aby se Lucii pomstil. Lucie svůj plán s odjezdem tedy musela zrušit a čekala na den rozvodového stání. Až poté se mohla s klidem v duši odstěhovat.

Lucie uvádí, že rozvod proběhl hladce. Stanislav si ani nenárokoval dítě do střídavé péče, zcela o něj ztratil zájem stejně jako o ni. Nejhorší pro ni bylo čekání, co se do té doby stane. I přes hladký průběh stání se Lucie necítila v bezpečí a nadále plánovala únik.

K odjezdu do cizího města se Lucie rozhodla tři dny po úspěšném rozvodu. Doma s pomocí matky opět sbalila všechna zavazadla, připravila dítě a rozloučila se s matkou. Matce tvrdila, že odchází do města k dávné kamarádce ze studií, ale sama neměla tušení, kde budou s Klárkou bydlet. Matka jim sice dala nějaké peníze „do začátku“, ale na bydlení v hotelu by to nestačilo. I přes tyto problémy svůj další únik uskutečnila.

V novém městě strávila Lucie s Klárkou tři noci na nádraží, protože neměly kam jít. Lucie město neznala a bála se na noc kamkoliv jít, aby nebyla s malým dítětem podezřelá. Celé noci bděla, aby se nic nestalo Klárce ani jejich věcem, protože nic víc neměly.

Další den ráno se Lucie s Klárkou vydaly na prohlídku města. Lucie potřebovala koupit nějaké jídlo a také zajistit ubytování, aby měly s dcerou kde složit hlavy. Šťastnou

náhodou, kterou Lucie dodnes považuje za Boží milost, našla na dveřích potravin inzerát s pronájmem pokoje v bytě. Inzerát si vzala a s pomocí místních, kteří ji navedli, se s Klárkou šly na místo podívat. Otevřela jim sympatická paní středního věku, která je po bytě provedla. Od první chvíle se chovala moc pěkně ke Klárce, takže se Lucie rozhodla, že pokoj vezme. Ihned se spolu domluvily na podmínkách a Lucie konečně měla pocit, že se jí začíná dařit. Z peněz od matky uhradila nájem i se zálohou a ještě jí dost peněz zbylo.

Soužití paní majitelky a Lucie bylo příjemné a poklidné. Dokonce pomáhala Lucii s hledáním práce v okolí, a podařilo se. Po čtrnácti dnech získala Lucie pracovní místo v obchodě s drogistickým zbožím.

Lucie ráda vzpomíná na seznamování s majitelkou bytu. Žila od mládí sama a chyběla jí společnost. Po pár dnech seznamování Lucie zjistila, že je majitelka bytu také věřící. Považovala to za velký dar, protože jí chyběla osoba, se kterou by mohla duchovní záležitosti probírat. Zprvu Lucie o jejím vyznání nic nevěděla, protože se majitelka hlásila k Církvi Ježíše Krista svatých posledních dnů. Majitelka bytu seznámila Lucii s mladými sousedy Andreou a Martinem, kteří byli také v uvedené víře. Postupně dle jejich vyprávění Lucie zjišťovala, že ji tato víra oslovuje čím dál tím víc.

Jednou týdně jsme se scházeli u Andrey a Martina. Spolu s paní Nováčkovou (majitelka bytu, pozn.) jsme studovali knihu Mormon. Spíše já jsem ji studovala a oni odpovídali na mé dotazy. Zprvu jsem nic nechápala, ale když mi Andrea vyložila Bibli a vedle ní knihu, hned jsem byla o hodně moudřejší. Začala jsem vidět určité souvislosti, které mi při první fázi studia unikaly. Andrea také začínala jako já, ale v dospělosti nastoupila na jinou cestu víry. Na cestu, která mě teď začínala lákat čím dál tím víc. Líbila se mi přímočarost jejich vyznání a oceňovala jsem i studium knihy. Vzpomínala jsem tak na staré časy s babičkou, která mě také takto učila.

Lucie tak opět našla formu úniku od každodenních starostí. Její noví přátelé ji postupně zasvěcovali do své víry, aby byla připravena na první návštěvu sboru. Na kterou se Lucie velmi těšila, protože jí scházelo společenství věřících.

Komentář: Přesto že jsou dnes rozvody časté a v některých případech i procedurálně jednoduché, jedná se v naší společnosti o jednu z nejnáročnějších životních situací. Byla přetnuta hlavní podpůrná vazba dospělého a život se může jevit jako bezútěšná prázdnota. Člověk k sobě potřebuje druhého blízkého a skupinu blízkých lidí. Tyto blízké vztahy i vztahy v širších sociálních okruzích je potřeba po rozvodu od základu přestavět. Také ekonomické ztráty bývají nemalé, dříve či později je potřeba změnit způsob bydlení. Vztah rodiče a dítěte je nepříznivě zasažen skoro vždy. Pro dítě představuje jakýkoliv typ konfliktu mezi rodiči hrozbu. Jde totiž téměř vždy o konflikt dvou nejdůležitějších osob v životě dítěte. (Matoušek a kol., 2015, s. 21-25)

2.2.2 První kontakty s věřícími

Po uplynulém období takzvané přípravy začala Lucie navštěvovat i s Klárkou místní sbor Církve Ježíše Krista svatých posledních dnů. Chodily poctivě každou neděli a užívaly si společenství ostatních věřících. Klárka se účastnila Primárek, což je skupina pro děti ve věku 18 měsíců až 11 let. Schéma Primárek sestávalo ze tří zásadních kroků, a to v povzbuzení výměny postřehů a zkušeností věřících, učení se nauce a povzbuzení k domácímu studiu. Lucie se účastnila Pomocného sdružení, určenému ženám od věku 18 let. Cílem Pomocného sdružení je zapojení všech žen do aktivní pomoci veřejnosti, včetně důkladného studia evangelia, aby veškerá práce a život byly jím prosyceny.

Všichni věřící se k nim chovali s úctou a velmi vstřícně, vzpomíná Lucie.

Postupně jsem si získávala nové přátele a Klárka měla alespoň zajištěný kontakt s vrstevníky. Obě jsme se tak těšily na každou neděli, až půjdeme zase do sboru... Sbor se stal naším útočištěm. Možná ještě trochu více, než náš domov. Já vím, že to zní zvláště, ale po všem tom zlu, které mě potkalo, jsem konečně byla obklopena vstřícností, přátelstvím

a atmosférou vzájemné důvěry. Nikdo mě neznal, neznali můj příběh, nesoudili mě. Přijali nás s Klárou takové, jaké jsme.“

V popisovaném období Lucie ještě nezačala uvažovat o křtu. Přiznává však, že jí byla tato nabídka několikrát učiněna ze strany věřících. Zatím vždy odmítla, protože si nebyla jistá, zda se jedná o správný krok. Vždy věřila v křest jako v celoživotní závazek, který lze učinit jedenkrát v životě. Naopak si velmi cenila asketického přístupu věřících, stejně jako jejich úcty k rodinnému životu a k ekonomickým úspěchům, kterých jednotliví členové dosahovali. Otevřeně obdivovala misijní činnost církve, protože s takovou mírou aktivity se doposud ještě nesešla v žádném společenství.

Komentář: Lucie už má nakročeno k tomu, stát se členkou Církve Ježíše Krista svatých posledních dnů. Zatím se však drží zpátky, ještě nemá rozmyšleno, zda se dát pokřtít. Vnímám u ní částečný strach a velmi silnou odpovědnost vůči tak závažnému rozhodnutí, jako je křest. Cítí sounáležitost s novými věřícími a s jejich naukou, ale zatím ještě nezapomněla, odkud pochází a jaké jsou skutečné kořeny její víry.

Prohlubování znalostí je nutné u každého konvertity. Velmi zásadním bodem konverze je však apostaze a s tím spojené odmítnutí cesty ke spáse, ve které byl konvertita vychován. Většina nových náboženských hnutí nevyžaduje při konverzi zavrnutí původní náboženské praxe. Ačkoliv je konverzí narušena příslušnost daného věřícího k viditelné organizační stránce původní náboženské tradice, od které je udržován odstup, je velmi pravděpodobné, že on sám se chápe jako součást původní tradice. Požadavek odmítnutí životního postoje před konverzí jako bezesbytku špatného a přijetí nové identity je doménou nejčastěji nových náboženských hnutí vycházejících z křesťanství. Saliba se proto klání k názoru, že konverze k novému náboženskému hnutí je nejčastěji výsledkem souhry několika faktorů souvisejících s psychickými a sociálními krizemi či zraněními člověka. Jeho pochopení konverze stojí na předpokladu, že v uvedeném procesu hraje svobodné rozhodnutí jen velmi zanedbatelnou roli. Stejně tak podle něj není možné popsat konverzi k novému náboženskému hnutí jako autentickou odpověď člověka na osobní

setkání s transcendentní skutečností. Konverze k novému náboženskému hnutí nejsou ani výsledkem dlouhodobých teologických diskuzí a racionálního uvažování. (Saliba, 1995, s. 188).

2.2.3 Úmrtí matky

Lucie byla v pravidelném písemném kontaktu se svou matkou. Proto ji překvapilo, když začaly matčiny dopisy chodit sporadicky. Až postupně přestaly chodit úplně. Lucie nevěděla, co se děje. Telefonní kontakt na matku neměla a taktéž si nemohla dovolit s Klárkou odjet na návštěvu k matce. Podezření pojala ve chvíli, kdy se její poslední dopis vrátil zpět, že nebyl převzat. Lucii napadlo, že by mohla zkusit zkontaktovat své bývalé sousedy, aby získala o matce nějaké zprávy. Napsala dopis na jejich adresu a čekala, co se bude dít. Odpověď přišla asi za týden a Lucie se poté psychicky zhroutila. V dopise stálo, že její matka před pár týdny zemřela na rakovinu.

Svět se mi zborčil před očima. Umřela mi máma, poslední člověk na tomto světě, koho jsem měla... Vůbec jsem to nechápala a odmítala jsem to přijmout. Myslela jsem si, že jsem v nějaké ošklivé noční můře, ze které se nemůžu probudit. Moje maminka přece nemohla tak brzy odejít!

Lucie musela tuto špatnou zprávu sdělit Klárce. Přiznává, že sama nesla úmrtí hůř než její dítě. Více než dříve hledala útěchu u církve a u nových přátel, kteří jí byli celou dobu oporou. Na nic jiného než na víru a péči o dítě myslet nedokázala.

Komentář: Vůči odchodu někoho blízkého z kuru rodiny pracují naše psychické obranné mechanismy. Snažíme se něčemu takovému vyhnout nebo to aspoň odsunout kamsi mimo hlavní směr své pozornosti. Způsoby, jakými se s touto situací vyrovnáváme, jsou přirozeně rozmanitější, než když jsme měli delší čas na přípravu. Úmrtí je ztráta definitivní a neodvolatelná. Mrtvý člověk se již nevrátí. Zemřelý rodič není dále přítomen

fyzicky, ale je velmi zřetelně přítomen duchovně. Člověk má zpravidla na zesnulého rodiče idealizované vzpomínky. (Matějček, Dytrych, 2002, s. 88-90)

2.2.4 Přijetí křtu a zapojení se do života nového náboženského hnutí

Lucie se po smrti matky začala pomalu vzpamatovávat. Musela fungovat kvůli sobě i kvůli Klárce, zároveň aby nepřišla o práci a o bydlení. Popsané náročné období jí pomohla překonat víra. Ve sboru měla plnou podporu ze strany svých přátel.

V tomto nešťastném období jsem začala uvažovat o křtu. Bůh mě přivedl do Církve, abych našla své místo ve světě a chtěla jsem se mu odvděčit za vše. Křest se mi zdál jako nejvhodnější a nejsrdečnější gesto, jaké jsem mohla udělat. Přátelé věřící už mi několikrát nabízeli, abych křest přijala, ale až do této chvíle jsem si nebyla jistá. Smrt mojí maminky a co se dělo potom mě pomohlo se ujistit, že dělám ten správný krok v životě. Věděla jsem, že by maminka měla velkou radost, kdyby ještě žila.

Jakmile se Lucie definitivně rozhodla, že podstoupí křest, informovala o tom své přátele ve sboru. V té chvíli získaly věci velmi rychlý spád. Lucie se musela učit o mormonismu ještě intenzivněji, než tomu bylo doposud. Příprava na křest byla velmi intenzivní a dlouhodobá. Lucie zapojila i Klárku, protože toužila po tom, aby byly pokřtěny obě dvě. Jako dospělá osoba a matka se za ni a její výchovu musela zaručit.

Lucie s Klárou přijaly křest ponořením v chrámu ve Freiburgu, spolu s dalšími novými věřícími. Dodnes na tuto událost obě vzpomínají jako na nejúžasnější zážitek, který je během života potkal. Obě dostaly při příležitosti křtu vlastní garmenty.

Lucie i Klárka se po přijetí křtu aktivně zapojily do života církve. Lucie začala pomáhat s výukou v nedělní škole a Klárka asistovala při vedení mládežnické organizace. Lucie se také více začala zajímat o charitativní činnost církve, protože podobné aktivity jí vždy byly velmi blízké.

Komentář: Nová náboženská hnutí sklízí ohromný úspěch, protože nabízí něco, co tradiční církev a náboženství nabídnout nedokáží. Důvody příklonu moderního člověka k novému náboženskému hnutí jsou následující: člověk má potřebu někam patřit, potřebuje naplnit touhu klást otázky, má potřebu po celistvém uchopení života, nalezení kulturní identity, uznání jedinečnosti osoby, má touhu najít transcenci, chce naplnit potřebu duchovního vedení, víze do budoucnosti, spolupráce a chce se zapojit do společenství. Naplnění těchto očekávání a potřeb moderního člověka ve vlastní náboženské tradici znamená minimalizaci možnosti odchodu do jiného společenství. Dojde-li ke konverzi k novému náboženskému hnutí, je kladena otázka nejen po možnostech spásy konvertity, ale také po možných způsobech jeho návratu do původní tradice. (Franc, 2014, s. 66)

2.2.5 Setkání s životním partnerem a průběh soužití

Lucie byla nyní již aktivním členem Církve Ježíše Krista svatých posledních dnů. Nevynechala jedinou neděli v místním sboru, ani žádnou z aktivit Pomocného sdružení.

Během jedné neděle potkala svého budoucího partnera, aniž by o tom ještě tušila. Jmenoval se Josef, ve sboru byl novým členem. Lucii ihned padl do oka jako sympatický a ochotný muž. Dali se spolu do řeči a zjistila, že je také nově pokřtěným členem. Strávili spolu celou neděli. Josef byl velmi ohleduplný, dokonce se věnoval i Klárce. Lucie se od prvního setkání těšila na další týden, až ho zase uvidí.

Takto jsme se stýkali několik týdnů po sobě. Vždy v neděli ve sboru. Strávili jsme společně bohoslužbu, pak jsme se rozdělili každý do své skupinky. Imponovalo mi, jak je ke mně pozorný, jak se chová ke Klárce. Ani jedním náznakem mi neprojevil, že bych byla zavržení hodná jako svobodná matka, nebo že jsem snad nečistá. Právě naopak, obdivoval mě i Klárku, jak to spolu zvládáme, a jak jsme oddané věřící. Tehdy jsem si ale ani náznakem nepřipustila, že by z toho mohlo být něco víc. Brala jsem ho jako bratra, velmi přátelského člena sboru.

Změna v Josefově chování přišla asi po třech měsících známosti. Oslovil Lucii s žádostí, zda by spolu s ním šla do místní nemocnice navštívit osamělé seniory a potěšit je milým slovem. Lucie souhlasila a zeptala se Josefa, zda smí vzít i Klárku. Klárka odmala snila o práci ve zdravotnictví. Josef souhlasil a domluvili se na čase a místu setkání.

Odpoledne příjemně uběhlo. Senioři byli nadšení z milé skupinky, která jim přišla povykládat novinky ze světa a Slovo Boží. Zvláště nadšení byli z Klárky, která se o ně starala jako skutečná pečovatelka.

Bylo to úžasné odpoledne ve třech. Tolik osamělých lidí, kteří nikoho nemají... zprvu mi bylo do pláče. Pak jsem se ale zaposlouchala do jejich příběhů a na oplátku s nimi sdílela něco ze svého života a bylo mi příjemně. Klárka jim pomáhala, dávala jim napít, pomohla jim se posadit nebo jim sama vykládala. Josef zpíval, vykládal biblické příběhy. Takové krásné odpoledne jsem už dlouho, předlouho nezažila! Navíc mě překvapilo, když mě Josef požádal, abych s ním šla příště zase a vzala sebou i Klárku. Tolik radosti v jednom dni, že jsem nevěřila vlastním uším. Dnes už mi dochází, že někde v této chvíli se mi ten muž začal vlastně líbit a došlo mi, že ho mám upřímně ráda.

Lucie, Klárka a Josef takto spolu vyrazili ještě párkrát, než se Josef odhodlal pozvat Lucii na schůzku ve dvou. Zprvu ho odmítla, protože jí to přišlo nevhodné. Když se zeptal podruhé, opatrně souhlasila. Došlo jí, že tento muž nemá žádné postranní úmysly a bylo jí s ním tak dobře, že nemohla nesouhlasit. Vyrazili spolu na piknik do místního parku. Oba měli hodně společného, takže spolu dlouze rozprávěli o svých životech, zálibách a o svých cestách víry. Odpoledne se natolik vydařilo, že Josef Lucii oslovil s žádostí o další schůzku. Takto se přátelsky scházeli přibližně tři čtvrtě roku, než si toho všimli i ostatní ve sboru. Přátelé Lucii přesvědčovali, že je Josef dobrým mužem, kterého by si Lucie zasloužila. Lucie však váhala, protože po zlých zkušenostech měla ze vztahu upřímné obavy.

Ano, choval se úžasně a to všechno, ale víš jak... jednou zažiješ něco zlého, pak podruhé a máš obavy, že by se to mohlo opakovat. I když nic nenaznačovalo tomu, že by byl Josef jako Jan nebo Stanislav, stejně jsem měla strach. Navíc jsem měla Klárku, a to už není tak jednoduché, když máš dítě. Klárka Josefa bezmezně milovala od první chvíle, co jsme se potkali, ale mě to prostě trvalo.

Lucii trval další rok, než svolila Josefovi k partnerskému vztahu. Rozhodla se, že dá na mínění svých přátel se sboru a rozhodla se navázat partnerství. Josef byl svobodný a bezdětný, což pro Lucii bylo mnohem jednodušší, než navazovat partnerství s mužem, který by už rodinu měl. Velmi jí záleželo na blahu Klárky, ale ta už dávno rozhodla za svou maminku, že je Josef ten pravý. Lucie se k Josefovi přestěhovala i s Klárkou.

Uplynul další rok a Lucie s Josefem se rozhodli upevnit svůj vztah civilním i církevním sňatkem, tzv. pečetěním. Sbor ani jeho starší nebyli proti sňatku a oba se tak dočkali vytoužené podpory svých bratrů a sester. Civilní sňatek proběhl ve městě, kde rodina žije. Pečetění proběhlo v chrámu ve Freiburgu za účasti dalších manželských párů.

Komentář: Církevní sňatek neboli pečetění je pro věřící Církve Ježíše Krista svatých posledních dnů specifickou svátostí. Členové věří skutečnosti, že rodiny spolu žijí nejen během života na této zemi, tzn. „dokud je smrt nerozdělí“, ale i po smrti. Proto ve svých chrámech uzavírají sňatky zvané sňatky věčnosti a dodržují vlastní zákon, zvaný Zákon cudnosti. Obřad pečetění je vykonáván vysokým knězem, kterému uvedenou pravomoc podle učení Církve Ježíše Krista svatých posledních dnů udělují apoštolové. (Vojtíšek, online, 2022).

3. Pokračování příběhu a současnost

Lucie a autorka diplomové práce spolu strávily spoustu času a byla shromážděna spousta dat, které se do případové studie nevešly. Autorka diplomové práce se proto rozhodla věnovat třetí kapitole práce pokračování Luciina příběhu. V dalších třech podkapitolách je popsáno, jak Lucie žije s novou rodinou a v souladu s vírou Církve Ježíše Krista svatých posledních dnů. Zmíněno je období po uzavření církevního sňatku až do současnosti, kdy se rodina připravuje na první společnou misi. Více jsou zde reflektovány Luciiny názory a komentáře lidí a události v jejím okolí. Zmíněná kapitola je vystavena především na Luciiných výpovědích, které jsou autorkou diplomové práce upraveny a zkráceny.

V průběhu případové studie se snažila autorka diplomové práce vykreslit životní příběh jedince, v jehož životě došlo k mnoha zvrátům, vedoucím až ke vstupu do nového náboženského hnutí. Jednalo se především o události, které vstupu do nového náboženského hnutí předcházely. Za pomoci sociálně pedagogických a částečně i intervenčních komentářů autorka diplomové práce upozornila na možná rizika, která by s popisovaným patologickým jevem mohla souviset. Komentáře reflektují i možné následky obětí domácího násilí a zneužívání, to vše v souvislosti s Luciinými výpověďmi. Pokračování příběhu, uvedené v kapitolách níže, ukazuje další vývoj jejího života.

3.1 Působení rodiny v novém náboženském hnutí

Lucie a Josef spolu žili v poklidu a harmonii. Klárka si na nevlastního otce velmi rychle zvykla a byla ráda, že si Lucie našla tak milého a ochotného partnera. Každou neděli spolu všichni chodili do místního sboru a účastnili se bohoslužeb. Josef se hlouběji zapojil do misijních aktivit církve a Lucie s Klárou se nabídly jako dobrovolnice do sociálního programu církve v rámci Pomocného sdružení. Každé pondělí spolu trávili doma, protože jeden den v týdnu mají věřící Církve Ježíše Krista svatých posledního dne vyhrazen pro svou rodinu.

Lucie se za podpory Josefa i Klárky rozhodla pro dálkové bakalářské studium pedagogiky pro I. stupeň na místní vysoké škole. Vždy snila o tom, že bude učitelkou a svůj sen si rozhodla vyplnit. Klárka se rozhodovala, na jakou střední školu nastoupit a vybrala si studium zdravotní sestry. Obě zdárně překonaly přijímací řízení a v září nastoupily do studia. Josef obě podporoval a stejně tak měly podporu i ve svých bratřech a sestřích ze sboru.

Lidé se sboru nám byli velkou podporou. Studium a obecně vzdělání má pro nás velkou hodnotu a potěšilo mě, jakým způsobem se všichni radovali, že jdeme studovat. Také jsem se těšila, že pokud dokončím své vzdělávání, budu moci ještě více působit v rámci církve. Jako vystudovaná učitelka a praktikující věřící bych třeba někdy mohla vyučovat v nedělní škole! Klárka zase snila o tom, že pojede na misii do zahraničí pomáhat chudým a osamělým lidem. Jako zdravotní sestřička by určitě našla uplatnění, je mladá, vzdělaná a rychle se přizpůsobí nové situaci. Bůh nám byl tehdy nakloněn všemi směry!

3.2 Příchod druhého a třetího potomka

Jakmile Lucie dostudovala bakalářské studium a přihlásila se na navazující magisterský obor, zjistila, že je těhotná. S Josefem měli velkou radost, protože oba velmi toužili po dalším dítěti. Lucie se zpočátku obávala, jak bude zvládat těhotenství a studium, ale měla velkou oporu ve své rodině. Klárka už byla dospělá a čekal ji poslední ročník studia. Josef se naplno věnoval církevním aktivitám, ale byl připraven na roli otce na plný úvazek.

Měla jsem strašně moc nervy na pochodu, věříš? Zrovna jsem dokončila školu a chystala jsem se jít dál, když jsem zjistila, že se mi podařilo otěhotnět! Po mojí poslední zkušenosti jsem měla hrozný strach, abych těhotenství zvládla, navíc se školou, ale Bůh mi byl velkou oporou. Sepsal mi milující rodinu a chápavé pedagogy, kteří se mi snažili studium během těhotenství co nejvíce ulehčit. V církevních aktivitách jsem ale nepolevila

ani chvilku, protože jsem se snažila Bohu vrátit vše, čím mě obdaroval. Svou službou jsem splácena dar v podobě studia a děťátka.

Lucie musela na jeden rok přerušit studium, protože se jí předčasně narodila vymodlená holčička Anetka. Péče o ni byla velmi náročná, ale Luciina rodina se naplno zapojila do péče o miminko a vše úspěšně zvládli. Po půl roce od narození Anetky se vše uklidnilo a Lucie se mohla dále věnovat svému studiu.

Prvního půl roku s Anetkou jsem myslela, že umřu vyčerpáním. Nechtěla spát, jíst, navíc mi lékaři tvrdili, že bude postižená. Byla opravdu vymodlené děťátko a já konečně chápala, čím si musela procházet má maminka se mnou. Také jsem byla vymodlená... Naštěstí Bůh zasáhl ve své nekonečné milosti a Anetka je zcela v pořádku, zdravé a zvědavé dítě s chutí do života.

Po uplynulém roce Lucie úspěšně složila magisterské státní závěrečné zkoušky a Klárka zakončila své studium maturitou. Josef byl na obě velmi pyšný a Lucie dodává, že jejich bratři a sestry na ně také cítili velkou hrdost. Někdy v této době Lucie zjistila, že je opět těhotná. Tentokrát ale nebyla ve stresu, protože studium měla zdárně ukončené a v církvi se jí také dařilo plnit svou úlohu na plný úvazek. Na další miminko se velmi těšila celá rodina, především Josef, který už v narození dalšího potomka nedoufal.

Měl slzy v očích, když jsem mu to oznamovala. Klárka skákala metr do vzduchu, jak byla šťastná, že bude mít dalšího sourozence! Já jsem byla šťastná, že jsem plakala. Klárku jsem brala jako požehnání, Anetka byla Boží dar a třetí miminko, no bylo to nad mé chápání... Nedokázala jsem zpracovat tolik radosti z Boží milosti, které se nám jako rodině dostalo. U nás je tradicí mít hodně dětí, pokud Bůh požehná.

Lucii se po devíti měsících narodil syn, dostal jméno Tobiášek. Rodina se tak rozrostla o třetího potomka a už jim ke štěstí nic nescházelo.

3.3 Plány do budoucnosti, rodinná misie

Luciin rodinný život běžel poklidným způsobem dál, ale Lucie cítila, že něco k dosažení absolutního štěstí schází. Věděla, že Josef bude muset absolvovat dvouletou misii jako muž. Lucie a Klárka měly před sebou volbu, zda se jako ženy zúčastní dobrovolné osmnáctiměsíční misie. Klárka už splnila věkovou hranici 19 let, která je pro mladé misionáře povinná. Lucie jako matka dvou malých dětí měla na výběr, zda se misie zúčastní společně s celou rodinou. V církvi je zvykem, že misionáři jsou vysíláni ve dvou, a až poté zakládají rodiny. U Lucie a Josefa to však bylo jiné, protože byli oba konvertité.

Nakonec se rozhodli s Josefem požádat staršího sboru, zda by se mohli účastnit misie jako rodina. Bylo jim vyhověno. Nyní bude potřeba, aby jim apoštolové určili místo, kam pojedou misijně působit a v jednom z celkem patnácti vzdělávacích center Církve Ježíše Krista svatých posledních dnů se budou připravovat na nové povolání misionáře (The Church of Jesus Christ of latter-day saints, online, 2009).

Bude to pro nás překvapení, kam nás pošlou. Osobně bych jela ráda někde v Evropě, třeba do zemí bývalé Jugoslávie nebo na Ukrajinu. Josef a Klárka touží spíše po Jižní Americe, oba jsou povahou dobrodružné typy. Každopádně ve vzdělávacím centru se naučíme jazyk země a další důležité dovednosti, které budeme k práci misionářů potřebovat. Všichni tři se obstojně domluvíme anglicky, tak snad nám to bude do začátku stačit. Už se ale nemůžu dočkat, až vyjedeme na svou první misii! Sice to bude trochu náročné se dvěma malými dětmi, ale jednou nám bylo takto požehnáno a musíme plnit Boží vůli.

Po ukončení misie plánuje rodina návrat zpět do města, kde žijí. Lucie si nedokáže představit, že by měly její děti vyrůstat v cizí zemi. Pokud by to byla Boží vůle, aby žili jinde, Lucie je ochotná se přizpůsobit. Pokud však zůstane volba na ní, vrátí se i s rodinou do města, kde doposud žijí. V budoucnu by ráda působila jako učitelka na základní škole a učitelka nedělní školy v místním sboru. Nyní je však prioritou misie.

3.4 Reflexe nového náboženského hnutí pohledem rodiny

Luciiny výpovědi, které jsou uvedeny v případové studii, autorka diplomové práce doplňuje pro působivější vykreslení jejích osobních postojů rozhovorem s ní, s jejím manželem Josefem a s její dcerou Klárou. Rozhovory byly vedeny písemnou formou. Důvodem výše uvedeného je skutečnost, aby si respondenti mohli promyslet své odpovědi a necítili se pod tlakem. U jednotlivých výpovědí jsou pouze upravena jména a adresy, jinak text odpovídá rukopisům autorů.

3.4.1 Rozhovor s Lucií

Lucie, není to tak dávno, co ses i s rodinou vrátila zpět do města z misie. Ve kterém jste byli státě? Jak na tebe misie zapůsobila? Co si odnášíš jako nezapomenutelnou zkušenost?

Ano, jsou to tři týdny, co jsme se všichni vrátili zpátky domů. Těšili jsme se, až se vrátíme ke svému běžnému životu. Misie byla úžasná zkušenost! Apoštolové rozhodli, že pojedeme jako misionářská rodina do Litvy. Začínali jsme v hlavním městě, potom jsme se věnovali osvětě v dalších velkých městech. Nevěřila bys, kolik jsme za tu dobu zvládli oslovit lidí... Připadala jsem si jako ve snu. Samozřejmě ne každý den byl tak růžový, ale většinou jsme měli samé pozitivní zkušenosti. Každá z nich je svým způsobem nezapomenutelná. Ale určitě si odnáším jako nezapomenuté spousty nových přátelství a zážitek z litevského chrámu, kde jsme se účastnili bohoslužby. Pro nás to bylo něco zcela nového, mají úplně jinou kulturu, i když jádro je vždy všude stejné. Litvané jsou velmi vstřícní a milí lidé, mají úžasnou kulturu a ta jídla, co nám dali ochutnat! Ráda bych se sem někdy vrátila.

Jaká je teď tvá role v Církvi Ježíše Krista svatých posledních dnů, když už můžeš říct, že máš „splněno“ svou misijní aktivitou?

Ano, můžeš to takto říct, že mám splněno. Byla jsem aktivní misionářka v zahraničí. Ale tím moje role nekončí, to si nemysli. Právě naopak, moje cesta misíí teprve započala ten správný směr! V současné době je ze mě jedna z učitelek v nedělní škole Primárek, což je skupinka určená dětem. Učitelka jsem i v běžném životě, ale tato role

v církvi mě naprosto nadchla! Pro učení jsem se musela narodit, protože k němu mám vážně blízký vztah a naplňuje mě, že se mohu naplno věnovat osvětě těch nejmenších nositelů naší vzácné víry. Zároveň se mohu naplno věnovat svým úžasným třem dětem, vychovávám je na cestě víry a vedu je tím správným směrem, aby nesešli špatným směrem.

Zmínila jsi, že v běžném životě jsi také učitelka. Takže nakonec ti to vyšlo a získala jsi práci ve školství?

Ano, moc jsem po tom toužila, a když mě po návratu z Litvy pozvali na pohovor, měla jsem obrovskou radost! Zpočátku jsem se bála, aby moje víra nebyla překážkou v povolání učitelky, ale nikomu to nevadí. Spíš jsem to vlastně ani moc nezmiňovala, že jsem věřící. Důležité pro mě je, že se každý den věnuji smysluplné práci a pomáhám k osvětě naší nadcházející generaci. Učím první stupeň.

Gratuluji k práci snů! Jak se ti daří skloubit tak náročnou práci, jako je ve školství s aktivním životem v Církvi Ježíše Krista svatých posledních dnů?

Je to náročné, to ti nebudu lhát. Některé dny se nezastavím od rána do večera, ale vyhovuje mi, že mám stále co dělat a při tom všem mohu plně zapojit i svou rodinu. Navíc my máme určené pondělí jako den pro rodinu, takže každé pondělí vypnu telefon, zavřu diář a věnuji se jen své rodině. Každou neděli trávíme ve sboru, ale to je ti jasné. Každé úterý a čtvrtek mám se sestrami schůzku Pomocného spolku, kdy aktivně studujeme evangelium, věnujeme se sociální práci a osvětě veřejnosti. Středu a pátky věnuji svým třem dětem, i když Klárka už je dospělá a má svého přítele, stejně tráví většinu času stále s námi. Anetka i Tobiášek už jsou ve školce. Josef má podobný program, úterky a čtvrtky se věnuje misijním aktivitám a spolu s bratry studují evangelium, středy a pátky tráví se mnou a s našimi dětmi. Užíváme si společně strávený čas jako nikdy dříve, protože jsme konečně oba našli tu správnou životní cestu, cestu víry.

Co pro tebe znamená, věnovat se sociální práci a osvětě veřejnosti? Ráda bych tě lépe pochopila, co jsi tím chtěla říct.

Se sestrami navštěvujeme děti a osamělé seniory v nemocnici, nabízíme své služby i v místních domovech pro seniory, v dětských domovech a v azylových domech. Jsme skupina dobrovolnic, nežádáme za svou činnost žádnou odměnu. Odměnou je pro nás

šíření evangelia a cesta víry. Když se snažíme vnést osvětu k širší veřejnosti, většinou zpíváme na veřejných prostorech náboženské písně nebo předčítáme evangelium. Občas máme sebou i různé letáčky a brožurky, ale o ty až takový zájem není. Lidé si nás spíše rádi poslechnou, nebo se poptají na to, co zrovna chtějí slyšet.

Tvá cesta víry a oddanost církvi je skutečně hluboká, máš můj velký obdiv. Přesto se tě musím zeptat na jednu věc. Myslíš si, že tě na tvé cestě víry ovlivnilo jen Boží vedení, nebo že na ni měly vliv všechny události, které se ti v životě přihodily?

To je skutečně zajímavá otázka, nikdy jsem nad tím vším takto do hloubky nepřemýšlela. Ale jsem ráda, že se ptáš. Určitě mě ovlivnilo Boží vedení, celý můj život mě vedl Bůh a bude mě vést i nadále, jen je potřeba aktivně naslouchat a odpovídat na Jeho volání. Jinak k tomu, co se mi v životě stalo... Ano, byly to hmušné věci a nikdy bych si to nepřála prožít znovu. Určitě to všechno mělo vliv na to, jaký jsem dnes člověk – jaká jsem žena, jaká jsem manželka. Ale že by to nějak ovlivňovalo má rozhodnutí, to si nemyslím. Chci tím říct, že třeba útek od Stanislava k mamince a to, že jsem odešla na školu mimo město, to byla má vědomá rozhodnutí. Ale to, že jsem dnes aktivní členkou Církve Ježíše Krista svatých posledních dnů, je ryze Boží vedení.

Děkuji za tvou otevřenost a ochotu se svěřit. Jsem moc ráda, že jsme mohly na této studii spolupracovat. Je ještě něco, co bys ráda dodala na závěr, co v práci nezaznělo? Nebo co považuješ za důležité?

Já tobě děkuji, že jsem ti mohla svěřit svůj životní příběh. Příběh, který může inspirovat jiné hledající na jejich osobní cestě životem. Asi už mě nic zásadního nenapadá, myslím si, že jsem ti řekla vše podstatné. Snad bych jen závěrem ráda zmínila svou nejoblíbenější pasáž z Knihy Mormon, která si myslím, že by zde měla zaznít: „A nyní, říkám všem, mějte se dobře. Brzy půdu, abych si odpočinul v ráji Božím, dokud nebudou můj duch a tělo opět spojeny a dokud nebudu vítězoslavně přiveden vzduchem, abych se setkal s vámi před příjemnou stolicí velikého Jehovy, věčného Soudce jak živých, tak mrtvých. Amen.“ (Kniha Mormon, 1933, s. 563)

3.4.2 Rozhovor s Josefem

Josefe, nedávno jste se s rodinou vrátili z vaší první rodinné misie. Jak na Vás misie zapůsobila? Co si odnášíte za poznatky a zážitky?

Jo, nedávno jsme se skutečně vrátili z Litvy, ale to vám určitě už Lucka vyprávěla. Bylo to skvělé, nic lepšího jsem ještě nezažil. Tolik lidí, toužících po osvětě a slovu Božím! Hlavně jsme mohli poznat jejich jazyk, kulturu, jídlo, životní styl. Líbilo se mi tam, moc rád bych se ještě někdy vrátil i s celou rodinou. Záleží, jak rozhodnou apoštolové, co s námi bude dál. Zatím je vše otevřená záležitost. Rozhodně se jako rodina další misii nebráníme. Děti už jsou větší a Klára je dospělá, za chvíli pojedje se svým partnerem na misii sama. Jsem na ni moc pyšný! Jinak nikdy nezapomenu na to, jak jsme museli jet do jedné zapadlé vesnice, jejíž jméno už si nepamatuju. Dostali jsme staré auto, které nechtělo jet, a nevedla tam skoro žádná cesta. Ale tolik milých lidí jsem ještě nikdy nepotkal! Bylo tam asi třicet obyvatel, všichni byli už starší než my. Ale s takovým zaujetím nám naslouchali, to jsem ještě nezažil! Jedna rodina nás dokonce pozvala na oběd, i když měli jedenáct dětí. Jurgis a Jogaila byli moc milí, a jakmile zjistili, že jsme misionáři, nepřestali nás obdivovat. Vyměnili jsme si adresy, že si budeme psát. Rád na ně vzpomínám, i na jejich děti.

Děkuji za vyčerpávající odpověď. Jaká je Vaše současná role v Církvi Ježíše Krista svatých posledních dnů? Čemu konkrétně se dnes věnujete jako aktivní člen?

Stále se pohybuju na poli misie, akorát teď nejsem v zahraničí, ale ve městě. Chodím po nemocnicích, po školách, po domovech a nabízím svoje služby osamělým seniorům a dětem. Podle mě je zásadní začít s osvětou už u těch nejmenších, protože oni jsou nositelé budoucí víry. Často se mnou chodí i Lucka. Jinak se s bratry scházíme dvakrát v týdnu a studujeme evangelium. Rád bych byl misionářem naplno, ale zatím jsem k tomu nebyl určený. Pořád chodím do svojí civilní práce.

Zmínil jste Vaši práci. Pokud se mohu zeptat, jaké zaměstnání vykonáváte? A jak se Vám daří skloubit povolání a život aktivního člena Církve Ježíše Krista svatých posledních dnů?

Nebudu lhát, není to jednoduché. Ale to víte, něco nás žít musí. Pracuju jako dělník v jedné místní fabrice, dělám jednosměnný provoz od pondělí do pátku. Na nepřetržitý bych nemohl, moje víra mi zakazuje práci v neděli a pondělní večery musím mít volné pro rodinu, to je pro mě prioritní. Práci beru jako nutnost k přežití, nijak mě nenaplňuje radostí ani touhou v ní pokračovat. Vidím se jako misionář a Lucka s tím souhlasí. Ona je učitelka, práci najde kdekoliv. Klidně by se ke mně připojila jako misionářka, v nedělní škole může učit taky kdekoliv po světě. Klára už je dospělá, určitě brzo založí vlastní rodinu, tak se nebudeme muset na sebe vzájemně vázat.

Máte to zajímavě nastavené. Doufám, že Vám jednou vyjde Váš sen stát se misionářem na plná úvazek. Když už jsme se dostali k povolání, jak vnímáte Vaše povolání vstoupit do Církve Ježíše Krista svatých posledních dnů? Co Vás konkrétně ovlivnilo, že jste se stal konvertitou?

Nejspíš byste nikdy neřekla, že jsem byl tvrdý a zapřísáhlý nevěřící! No, neměl jsem zrovna jednoduchý život, dostal jsem se až na samotné dno. Nechci zacházet do detailů, ale moh sem si za to sám... No a když jsem se tak plácal ve vlastních problémech, zachránila mě církev. Našli mě úplně poníženého a zbídačeného a dali mi pomocnou ruku. Pak jsem k nim začal chodit v neděli na návštěvy, zajímalo mě, čemu se tak ti věřící můžou věnovat, co je do sboru táhne. Ze začátku jsem vůbec nerozuměl tomu, o čem se baví, dokud jsem nezačal studovat Knihu Mormon a Bibli. Najednou mi všechno začalo dávat smysl. Bůh mě zachránil od špatného konce, vybral si mě, abych se zvedl a pokračoval s hlavou hrdě vztyčenou jako jeden z jeho věřících. Bylo to Boží vedení, že jsem se octl v Církvi Ježíši Krista svatých posledních dnů. Přijal jsem křest a stal se konečně plnohodnotným člověkem, jakým jsem nikdy nebyl. Nebýt Božího vedení a církve, už tady dávno nejsem.

Váš životní příběh je jistě také velmi působivý, určitě by stálo za to o něm hovořit. Gratuluji Vám, že jste našel tu správnou cestu. Je něco, co byste chtěl říci na závěr, co dosud nezaznělo?

Jsem moc a moc rád, že jsem mohl potkat Lucku. Nebýt jí, nebyl by můj život úplný. A samozřejmě jsem rád i za Kláru, Anetu a Tobiáše. Jsem hrdý na všechny své děti, jsou Božím darem. I když Klára není moje, nikdy jsem ji takto nevnímal. Od začátku byly

s Luckou moje holky. Přeji všem lidem na světě, aby našli tak jako já cestu osvětlení, tu správnou Boží cestu a naslouchali slovu. Ve slovu a v Božím vedení je spása.

3.4.3 Rozhovor s Klárou

Klárko, je to pár týdnů, co si se s rodiči vrátila ze své první rodinné misie. Byla to pro tebe přínosná zkušenost? Jak jsi misii prožila a na co ráda vzpomínáš?

Ano, nějaký týden už to bude. No byla to naprostá bomba, co ti budu vykládat! Ze začátku jsem ani nedoufala, že pojedeme všichni jako rodina, ale nakonec se nám to splnilo! Určitě to pro mě byla úžasná zkušenost. Učila jsem se od rodičů a od ostatních misionářů, se kterými jsme se potkali. Dokonce mě párkrát nechali, abych vystupovala úplně sama. Měla jsem hrozné nervy, ale Bůh mi pomoh a zvládla jsem to. Nejraději vzpomínám na to, jak jsem potkala svého přítele, Martina. Neuvěříš tomu, ale poslali nás do stejné země! On je už starší než já, takže jel s bráchou. No a potkali jsme se v hlavním městě, oni měli stánek naproti nám, kde jsme stáli my a hráli písničky. Hned jsme se dali do řeči a za pár týdnů jsme spolu začali chodit. Rodiče ze začátku jančili, protože je starší, ale když zjistili, že je z církve a že je to slušný mladý kluk, dovolili to. Jsem tak šťastná! Těším se, až spolu pojedeme na naši první misii!

To je krásné, že jsi v Litvě potkala svého přítele. Mám z tebe velkou radost! Jak to máš teď? Dokončila jsi školu, to byl také velký životní krok. Jak to teď všechno zvládáš? Přítel, první práce a působení v Církvi Ježíše Krista svatých posledních dnů?

Je ti fičák! Nevím co dřív, kam dřív skočit! Martin je úžasný, strašně moc mě podporuje. Začala jsem pracovat jako sestřička v místním pečováku, jednu dvanáctky a moc se nezastavím. Naštěstí tam mám dobrý kolektiv a klienti jsou tak milí lidi! Dokonce mi dovolili, že v neděli nemusím chodit do práce, abych se mohla věnovat sboru. To je pro mě asi to nejlepší na celé věci. Pondělky musím někdy sloužit do večera do šesti, ale i tak mi zůstává čas na rodinné večery. Martin je tráví většinou s námi, on už rodiče nemá, jen bráchu. Jinak chodím s několika sestrama občas studovat evangelium, scházejí se přes týden. Já kvůli práci nemám tolik času, ale holky mě podporují, abych vytrvala, než pojedu na první misii s Martinem. Pak se o to víc zapojím do života církve a možná pustím práci

v pečováku, abysme mohli plnit naše povolání v církvi. Martin to má podobně jako já, dělá v místní firmě na ranní a odpolední směny, před misí by chtěl skončit a pak se věnovat naplno už jen církvi.

Skvělé, vidím, že máš opravdu nabitý program a že se ti daří vše skloubit ke tvojí osobní spokojenosti. Máš vše před sebou, tak ti přeji, aby se ti i nadále dobře dařilo. Ráda bych se tě zeptala, jak vnímáš svou roli v Církvi Ježíše Krista svatých posledních dnů. Myslíš si, že vše bylo dílem náhody, nebo že se jednalo o Boží vedení?

Samo, že se jednalo o Boží vedení! Nic není náhoda, a to, že jsme s maminkou skončily zrovna u církve, náhoda rozhodně nebyla! Bůh si nás vyvolil, my poslechly jeho volání a dnes jsme tam, kde nás chce mít. V církvi! Nedovedu si svůj život představit bez církve, bez Josefa, bez Martina, bez další hromady skvělých přátel, které jsem díky sboru a misii získala. Můj život už dostal ten správný směr a já se ho budu zuby nehty držet! Nevím, co přesně budoucnost donese, ale jedno vím jistě. Bude se to dít za Božího vedení.

Děkuji za vysvětlení. Klárko, je ještě něco, co bys ráda řekla závěrem? Něco, co třeba během našeho rozhovoru nezaznělo?

Hm, myslím si, že už jsem ti řekla všechno. Každopádně díky, že jsme si mohly napsat, ráda jsem o tobě zas slyšela! Opatruj se a někdy se za náma přijď podívat, rádi tě zase uvidíme!

Závěr

Diplomová práce byla rozdělena do celkem tří kapitol. V první kapitole práce autorka uchočila problematiku nových náboženských hnutí, a to přímo Církev Ježíše Krista svatých posledních dnů. Zaměřila se na historii církve, strukturu, věrouku a na působení církve v České republice. Teologický rozměr církve zde byl záměrně vynechán, protože to nebylo cílem diplomové práce. Ve druhé části první kapitoly autorka podrobně rozpracovala metodologii výzkumu a systém zpracování sesbíraných dat.

Ve druhé a třetí kapitole autorka zpracovala životní příběh ženy, pro účely práce pojmenované jako Lucie. Luciin životní příběh byl velmi pestrý a do práce se zdaleka nevešla veškerá data, která byla při výzkumu zpracovávána. Životní příběh Lucie mapuje její dětství a dospělost, kdy konečně našla vnitřní klid a bezpečí v Církvi Ježíše Krista svatých posledních dnů. V příběhu je podrobně mapováno, jak se stala členkou církve, jak se aktivně zapojila do jejího působení, a jak zde našla svého životního partnera, se kterým rozšířila rodinu.

Životní příběh Lucie je rozebírán s pomocí metod kvalitativního výzkumu. Autorka se s pomocí popsanych metod snažila najít souvislosti mezi životními událostmi, které Lucie prožívala před setkáním s Církvi Ježíše Krista svatých posledních dnů a s životními událostmi, které Lucie prožívala po vstupu do jmenovaného nového náboženského hnutí. Jsou zde do detailu rozebírána jednotlivá období Luciina života, která jsou pro vstup do nového náboženského hnutí klíčová. Čtenář práce také mohl vnímat proměny vztahů Lucie a jejích blízkých, Autorka diplomové práce v textu mimo jiné poukázala na vztah sociálního prostředí jedince a fenoménu nových náboženských hnutí. Cílem případové studie bylo prokázat souvislost mezi nefunkčním sociálním prostředím jedince a přitažlivostí nového náboženského hnutí.

Nová náboženská hnutí mohou svým postojem a posláním vyvolávat určité napětí, a to především ve vztahu s tradičními náboženskými institucemi, popřípadě s jinými segmenty společnosti. Vzniká tak napětí mezi stávajícím společenským pořádkem a nositeli

vize jiného pořádku. Nová náboženská hnutí mohou být nechtěně i stigmatizována a dehonestována. Problém nastává, pokud jsou nová náboženská hnutí označena za sektu. Označení sekta je velmi pejorativní výraz. Nová náboženská hnutí označená za sektu jsou stigmatizována jako společensky deviantní a potenciálně nebezpečná hnutí. Nová náboženská hnutí mohou zaujmout různé postoje: rezignovat a nereagovat, začít se bránit nebo veřejně doznat vztah k „sektářství“. Ovšem nové náboženské hnutí, které si přeje být plnohodnotnou součástí, redukuje napětí a proměňuje se v denominaci. Pro společnost je podstatné, zda nové náboženské hnutí zvládne svůj vývoj a stane se denominací. Měla by napomáhat, aby byl popsán vývoj co nejhladší.

Anotace

Diplomová práce je věnována případové studii ženy, která se po nepříznivých životních okolnostech rozhodla vstoupit do nového náboženského hnutí. Seznamuje s pojmovým aparátem, nezbytným k uchopení problematiky. Reflektuje život ženy před vstupem do nového náboženského hnutí a po vstupu do nového náboženského hnutí. Prostřednictvím komentářů odborné literatury, které provázejí celou práci, ukazuje sociálně pedagogický rozměr problematiky zneužívání, domácího násilí a nových náboženských hnutí. Žena vidí ve svém rozhodnutí vstoupit do nového náboženského hnutí spásu, avšak ne vždy tomu tak musí být. Každý příběh jedince vstupujícího do nového náboženského hnutí nemusí nutně končit šťastně.

Klíčová slova: nové náboženské hnutí, Církev Ježíše Krista svatých posledních dnů, domácí násilí, zneužívání

The diploma thesis is devoted to the case study of a woman who, after adverse life circumstances, decided to join a new religious movement. It introduces the conceptual apparatus necessary to grasp the issue. It reflects the life of a woman before joining a new religious movement and after joining a new religious movement. Through the comments of professional literature that accompany the entire work, it shows the socio-pedagogical dimension of the issue of abuse, domestic violence and new religious movements. A woman sees salvation in her decision to join a new religious movement, but it doesn't always have to be that way. Every story of an individual entering a new religious movement does not necessarily have a happy ending.

Key words: new religious movement, The Church of Jesus Christ of latter-day saints, domestic violence, abuse

Seznam literatury

ALLENDER, Dan B., 2018. *Léčba zraněného srdce. Bolest ze sexuálního zneužití a naděje na proměnu*. Praha: Triton. 281 s. ISBN 978-80-7553-518-4

BOUDON, Raymond, 2004. *Sociologický slovník*. Olomouc: Univerzita Palackého. 253 s. ISBN 80-2440-735-3.

BOWKER, John, 2005. *The concise Oxford dictionary of world religions*. Oxford: Oxford University Press, 702 s. ISBN 019861053X.

BUIJSSEN, Huub, 2021. *Deprese: jak pomoci a neztratit sám sebe: průvodce pro rodinu a přátele*. Přeložil Iva MICHŇOVÁ. Praha: Grada, 184 s. ISBN 978-80-271-1253-1.

CÍRKEV JEŽÍŠE KRISTA SVATÝCH POSLEDNÍCH DNŮ. Historie: Znovuzřízení. Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů [online]. 2010 [cit. 2020-09-07]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20101223230106/http://www.cirkev-jezise-krista.cz/informace-o-cirkvi/historie/znovuzrizeni.html>

COWAN, Douglas E., David G. BROMLEY, 2013. *Sekty a nová náboženství*. Praha: Grada, 222 s. ISBN 978-80-247-3163-6.

THE CHURCH OF JESUS CHRIST OF LATTER-DAY SAINTS. Believe. The Church of Jesus Christ of latter-day saints (online). 2009 (cit. 2022-09-07). Dostupné z: <https://www.churchofjesuschrist.org/comeuntochrist>

DALIGAND, Liliane, 2014. *Násilí v partnerských vztazích*. Praha: Portál, 141 s., ISBN 978-80-262-0718-4

DOBSON, James C. *Výchova dětí*. Přeložil Alena MĚŘÍNSKÁ. Brno: Nová naděje - křesťanská organizace pro pomoc mládeži, 1995, 237 s. ISBN 8090172644

FRANC, Jaroslav. Teologie nových náboženských hnutí v díle Johna A. Saliby. In: *Studia Theologica*. Olomouc: Cyrilometodějská teologická fakulta v Olomouci, 2014, s. 55-71. ISSN 1212-8570.

GOLDMAN, Linda, 2015. *Jak s dětmi mluvit o smrti*. Praha: Portál, 88 s. ISBN 978-80-262-0819-8.

HENDL, Jan, 2016. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál. 440 s. ISBN 978-80-262-0928-9.

HENLEYOVÁ, Karyn, 2000. *Citlivé vyučování. Potřeby dětí v různých obdobích jejich vývoje*. Praha: Samuel. 149 s. ISBN neuvedeno.

Kniha Mormon: zpráva, psaná rukou Mormonovou na tabulkách, vyňatých z desek Nefiho, 1933. Přeložil Joseph SMITH, přeložil Edgar Theodor HAVRÁNEK. Praha: Arthur Gaeth, 578 s. ISBN neuvedeno.

MATĚJČEK, Zdeněk, DYTRYCH, Zdeněk, 2002. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada. 128 s. ISBN 80-247-0332-7

MATOUŠEK, Oldřich a kol., 2015. *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 255 s. ISBN 978-80-262-0968-3

MCCONKIE, Bruce Redd, 2000. *Mormonská nauka*. Utah: Priestcraft Books. 856 s. ISBN neuvedeno.

NEŠPOR, Zdeněk R. a Zdeněk VOJTÍŠEK, 2015. *Encyklopedie menších křesťanských církví v České republice*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 655 s. ISBN 978-80-246-3315-2.

Deklarace o poměru církve k nekřesťanským náboženstvím NOSTRA AETATE. La santa sede [online]. Vatikán, 1965 [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decl_19651028_nostra-aetate_cs.html

PEŠEK, Roman, 2018. *Jak se zbavit závislosti na alkoholu: příručka pro ty, kdo mají problém s alkoholem: pohledem kognitivně behaviorální terapie*. Praha: Pasparta, 114 s. ISBN 978-80-88290-02-5.

PRAŠKO, Ján, Hana PRAŠKOVÁ a Jana PRAŠKOVÁ, 2003. *Deprese a jak ji zvládat: stop zoufalství a beznaději*. Praha: Portál, 180 s. ISBN 80-717-8809-0

PRAŠKO, Ján, 2009. *Poruchy osobnosti*. 2. vyd. Praha: Portál, 359 s. ISBN 978-80-7367-558-5.

SALIBA, John A. *Perspectives on new religious movements*. London: Geoffrey Chapman, c1995, 240 s. ISBN 0-225-66786-X

SALIBA, John, 2003. *Understanding new religious movements*. Walnut Creek: AltaMira Press. 293 s. ISBN 0-7591-0355-0.

SPIPKOVÁ, Jana, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ, Kamil PROVAZNÍK a Eva VANÍČKOVÁ, 1999. *Sexuální násilí na dětech: výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence*. Praha: Portál, 118 s. ISBN 80-717-8286-6

ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., 2011. *Domácí násilí. Kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál. 186 s. ISBN 978-80-7367-690-2

ŠTAMPACH, Odilo Ivan, 1995. *Sekty a nová náboženská hnutí: naděje a rizika*. Praha: Oliva. 15 s. ISBN 80-8594-201-1.

VACULČÍKOVÁ SEDLÁČKOVÁ, Zuzana a Ján PRAŠKO. *Deprese a poruchy osobnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2019, 118 s. Monografie. ISBN 978-80-244-5590-7.

VOJTÍŠEK, Zdeněk, 2014. *Apokalypsa, nebo transformace?: mileniální koncepce v minulosti i současnosti*. Praha: Dingir, 424 s. ISBN 978-80-86779-39-3.

VOJTÍŠEK, Zdeněk, 2007. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha: Beta Books. 210 s. ISBN 978-80-868-5164-8.

VOJTÍŠEK, Zdeněk, 1998. *Netradiční náboženství u nás*. Praha: Dingir. 137 s. ISBN 80-9025-280-X.

VOJTÍŠEK, Zdeněk, 2009. *Nová náboženská hnutí a kolektivní násilí*. Brno: L. Marek, 2009, 460 s. Deus et gentes, svazek 14. ISBN 9788087127216

VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. Praha: Portál, 2004, 462 s. ISBN 80-7178-798-1

VOJTÍŠEK, Zdeněk. Dobrodružná církev: Seriál Sekty a náboženství - Mormoni. In: *Svět* [online]. 2010, s. 50-55 [cit. 2022-09-06]. Dostupné z: <http://www.zvojtisek.cz/dokumenty/clanky/mormoni.pdf>

WAARDENBURG, Jacques. *Bohové zblízka: systematický úvod do religionistiky*. Přeložil Dalibor ANTALÍK, přeložil Břetislav HORYNA. Brno: Georgetown, 1997, 163 s. ISBN 8090219713

WEISS, Petr, Slavoj BRICHČÍN, Jiří DUNOVSKÝ, Hana FIFKOVÁ a Aleš KOLÁŘSKÝ, 2005. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing, 264 s. Psyché. ISBN 80-247-0929-5